

Adfærdsundersøgelse Grundforløb 2 elever

**Adfærdsanalyse af uddannelsesvalg ved
6.920 elever optaget direkte på grundforløb 2.**

Rapport januar 2020 - februar 2021

Ved Danske Erhvervsskoler og -Gymnasier.
I samarbejde med 32 erhvervsskoler i Danmark.

Forord

Lars Kunov

Hvordan får vi flere voksne til at vælge en erhvervsuddannelse?

Danmark har brug for flere faglærte, og der er udsigt til stor efterspørgsel på medarbejdere med en erhvervsfaglig uddannelse. Uden faglærte kan det danske samfund ikke fungere. Derfor har politikerne sat ambitiøse mål om, at 30 pct. af de unge i 2025 vælger en erhvervsuddannelse lige efter folkeskolen. I 2020 har målet været 25 pct., mens den reelle søgning var 20 pct. Selvom målet bliver indfriet, er det dog ikke tilstrækkeligt til at opfylde samfundets behov. Derfor er der behov for, at også flere voksne vælger at gå den vej.

Nyeste viden om målgruppen "De voksne"

De voksne er en mangfoldig gruppe. De kan have arbejdet som ufaglærte, haft brug for eller ønsker om et sporskifte med en ny uddannelse, eller valgt en anden vej end en videregående uddannelse efter studentereksamen.

Derfor har Danske Erhvervsskoler og -Gymnasier i tæt samarbejde med sine medlemsskoler sat sig for at blive klogere på de voksne elever, der allerede er startet på en erhvervsuddannelse. Hvorfor, hvordan og hvornår valgte de at starte uddannelse, og hvad var alternativet? Med den viden har vi en forventning (og et håb) om, at vi kan blive bedre til at tiltrække endnu flere voksne og skabe en interesse hos dem for de spændende muligheder med en erhvervsuddannelse.

Analyserapport i flere dele

I november 2019 igangsatte vi derfor en adfærdsanalyse, som du sidder med den samlede rapport af. Ud over denne rapport er der i løbet af 2020 udgivet to øvrige rapporter. En delrapport i juni med overordnede fund fra denne omfattende undersøgelse samt en rapport publiceret i september med en praktikpladsundersøgelse.

Udover at være et vigtigt arbejdsredskab for erhvervsskolerne skal analysens resultater bruges til at synliggøre både potentialet og udfordringerne med at skaffe tilstrækkelig faglært arbejdskraft og styrke samarbejdet på tværs mellem skolerne, arbejdsmarkedets parter, regioner, kommuner og Folketinget om den fælles dagsorden.

Lars Kunov

Direktør for Danske Erhvervsskoler og -Gymnasier

Executive summary

Denne undersøgelse er iværksat af Danske Erhvervsskoler og -Gymnasier i samarbejde med 32 erhvervsskoler.

Undersøgelsens målgruppe er elever, der er **startet på grundforløb 2** henholdsvis i **januar 2020** og **august 2020**. Undersøgelsen har karakter af en sociologisk adfærdsanalyse. Her er formålet at få en grundlæggende forståelse for adfærd blandt målgruppen. Herved opnås viden om elevernes valg, motivation for valget, samt indsigt i hvad eleverne har lavet, inden de søgte optagelse på en erhvervsuddannelse.

Rapporten består af **to sektioner**, der henholdsvis behandler GF2 elevers **beslutningsproces** i forbindelse med at vælge uddannelse, og **fagspecifikke** analyser af 16 udvalgte uddannelser som dele af undersøgelsen kredser om.

Datagrundlag

Rapportens datagrundlag udgøres af både kvantitativ og kvalitativ data. **Data består af:**

- 6.556 respondenter fra spørgeskemaundersøgelse.
- 62 informanter fra dybdeinterviews.
- 188 informanter fra fokusgrupper.
- 114 informanter fra observationer og situationelle interviews.

Spørgeskemaet er udført elektronisk på de to forskellige elevoptag i henholdsvis januar og august måned. Det er udsendt til samtlige optagede GF2 elever cirka fem uger efter uddannelsesstart. Fokusgrupper, observationer og situationelle interviews er gennemført i marts 2020 og fra september til november 2020. Dybdeinterviews er gennemført fra april til juni 2020.

Der er udvalgt **16 fokusuddannelser**, der udgør en stor del af data på den kvalitative del. Eleverne i fokusgrupper og observationer tilhører alle en af de 16 fokusuddannelser. Derfor danner dette også grundlag for de fagspecifikke analyser, der fokuserer på særlige karakteristika for de elever, der går på disse uddannelser.

Resultater

Beslutningstidspunktet ligger relativt sent

Undersøgelsen viser, at beslutningen om at søge ind på en erhvervsuddannelse træffes relativt sent op til uddannelsesstart. Særligt **de sidste tre måneder før uddannelsen påbegyndes**, træffer mange GF2 elever beslutningen.

Unge informanter har mere tendens til at **tænke** på deres igangværende uddannelse flere år inden beslutningen tages eller uddannelsen reelt påbegyndes. Ældre informanter over 25 år er mere tilbøjelige til at træffe en beslutning **tæt på uddannelsesstart**.

Mange får tanken om den igangværende uddannelse i et 'time slot', der strækker sig fra cirka et år inden **afslutningen af grundskolen** og frem til to år efter. Årsagsforklaringer på, hvorfor uddannelsen ikke er påbegyndt tidligere er: **Personlige årsager**, ønsket om at gå en ny vej, økonomi, anden uddannelse eller udefinérbare bevæggrunde.

Påvirkning fra nære relationer og arbejdsrelaterede forbindelser

Tanken om en bestemt erhvervsuddannelse forlades ofte på grund af **manglende vejledning i grundskolen** i forhold til individuelle behov og interesser. Samtidig påvirker det valget, at der skabes en gruppementalitet på baggrund af, at **gymnasiet bliver den dominerende referenceramme** gennem grundskolen, lærere, venner og samfundet generelt.

Arbejdsrelaterede forbindelser som for eksempel arbejdsplads, chef og **bekendte inden for faget**, påvirker valget for dem, der træffer beslutningen lige op til uddannelsesstart. **Nære relationer**, særligt familie og venner, inspirerer og påvirker interessen. Særligt på tidspunktet omkring afslutningen af grundskolen.

Uddannelsessystemet er en sort boks

Uddannelsessystemet opleves som et **system, der lukker sig om sig selv** og som er svær at gennemskue. Det er problematisk, når resultaterne også viser, at den **bedste start på uddannelsen forudsætter følelsen af at være velinformeret** inden uddannelsesstart.

Alternativer til valget af igangværende erhvervsuddannelse

Overordnet set identificerer undersøgelsen **fire overordnede alternativer** til den uddannelse, informanterne har valgt:

Ud over de tre ovenstående hovedtemaer for alternativer, så nævnes **dagpenge** også som et relevant alternativ i den kvalitative data. Helt centralt står dog at muligheder og konsekvenser af uddannelsesvalget **sjældent er gennemtænkt**. Det primære for GF2 eleverne er, at **komme videre** i livet.

Praktiske og 'bløde' motivationer

Stabilitet og **sikkerhed** for fremtiden er afgørende for at vælge uddannelse. Herunder jobsikkerhed, stabil indkomst og mulighed for lære-/elevplads.

Informanterne motiveres også af muligheden for **spændende arbejdsopgaver** i et kommende job, samt **anerkendelse** for sit arbejde eller for de konkrete resultater, man skaber. Målet med uddannelsen for GF2 eleverne er, at føle **glæde i hverdagen**. Derfor påvirkes uddannelsesvalg og vejen til uddannelse også af en konstant afvejning af **hvad**, der kan give glæde i tilværelsen.

Hvor kommer eleverne fra?

Eleverne på GF2 kommer primært fra tre kanaler, inden de starter på erhvervsskolerne:

Hele 40 ud af 100 GF2 elever fra undersøgelsen har arbejdet **ufaglært** det sidste år op til uddannelsesstart. De elever, der tidligere har været tilknyttet uddannelsessystemet, ønsker ikke at blive konfronteret med det **nederlag**, de oplever ved ikke at have gennemført en påbegyndt uddannelse. Her påpeger resultaterne et behov for en form for '**opsamlingsystem**', hvor eleverne bliver hjulpet til at revurderer fremtidige muligheder. En væsentlig begrundelse for ikke at gennemføre en tidligere erhvervsuddannelse er **mangel på praktikplads** under uddannelsesforløbet. I forhold til de elever, der kommer fra ledighedssystemet, er erhvervsskolerne tilbøjelige til at tiltrække det **yngre segment af de ledige**.

To aldersgrupper

Undersøgelsens resultater viser, at eleverne kan opdeles i **to forskellige aldersgrupper**, henholdsvis under 25 år og over 25 år. De unge under 25 år har et større behov for at føle sig som en **del af et fagligt fællesskab**, mens elever over 25 år i udpræget grad stræber efter at **komme videre** i tilværelsen og skabe høj grad af stabilitet og sikkerhed.

De unge under 25 år er mere tilbøjelige til at have tænkt på den igangværende erhvervsuddannelse **tidligere i livet**. For de unge voksne er uddannelsesvalget oftere en beslutning præget af **tilfældigheder** og en særlig påvirkning fra **færdiguddannede bekendte**.

Fagforskelle på 16 fokusuddannelser

Af rapportens sektion 2 fremgår analyser af de 16 fokusuddannelser, som undersøgelsen har særligt fokus på. Sektionen viser signifikante og unikke kendetegn indenfor hver uddannelse. Resultaterne skaber indsigt i og forståelse for, hvordan **eleverne føler, at de kan passe ind i faget eller kulturen**. I forbindelse med tiltrækning og fastholdelse af elever på erhvervsskolerne er det relevant, at de rigtige elever lander på den rigtige uddannelse. Undersøgelsens resultater viser, at elevernes oplevelse af at **passe ind i faget personlighedsmæssigt** er afgørende for deres **begejstring for faget**.

Baggrund

Med erhvervsskolereformen i 2015 kom der politisk fokus på, at flere unge skulle vælge en erhvervsuddannelse direkte efter 9. eller 10. klasse. En række undersøgelser har efterfølgende undersøgt eleverne i de ældste klasser i grundskolen og elever på erhvervsuddannelserne for at blive **klogere på målgruppen**. Et udvalg af analyser og undersøgelser kan nævnes:

- Elevernes syn på 10. klasse: EVA (2020)
- Synet på ungdomsuddannelserne blandt unge i 9. klasse: EVA (2019)
- Køn og uddannelsesvalg i 9. klasse: EVA (2019)
- Unges valg af uddannelse: CompanYoung (2019)
- Unges valg af elevplads: CompanYoung (2019)
- Fleksibilitet i ungdomsuddannelsessystemet: EVA (2018)
- Projekt Choice - nye veje til erhvervsuddannelse: (2017)

I undersøgelserne bliver vi klogere på de unges valg og motivation for at vælge en erhvervsuddannelse direkte efter grundskolen. Virkeligheden er dog, at elever, der påbegynder en erhvervsuddannelse, ikke udelukkende kommer direkte fra grundskolerne. Samtidig har **gennemsnitsalderen** på erhvervsskolerne været stigende gennem en årrække. Gennemsnitsalderen gennem en årrække har set således ud:

Kilde: "Erhvervsuddannelser i Danmark",
2019, Danmarks Statistik.

Derfor har erhvervsskolesektoren brug for **mere viden** om de elever, der ikke kommer direkte fra grundskolen. Her findes ikke undersøgelser, der kan give nuancerede svar. Derfor bidrager denne analyse hertil.

Indhold

Kapitel 1 Undersøgelsens formål og metode 9
--

Sektion 1 Jeg vælger

Kapitel 2 Mit uddannelsesvalg 21	Kapitel 3 Mine praktiske motivationer 49	Kapitel 4 Mine 'bløde' motivationer 53	Kapitel 5 Min tidligere beskæftigelse 57	Kapitel 6 Mit uddannelses- tidspunkt 74
---	---	---	---	--

Sektion 2 Jeg uddanner mig

Kapitel 7 Anlægsstruktør 83	Kapitel 8 Bager- og konditor 88	Kapitel 9 Detailhandel 93	Kapitel 10 Elektriker 98	Kapitel 11 Ernæringsassistent 103	Kapitel 12 Gastronom 109	Kapitel 13 Handel 114
Kapitel 14 Industritekniker 119	Kapitel 15 Kontor 124	Kapitel 16 Lager og terminal 129	Kapitel 17 Landbrug 133	Kapitel 18 Personvogns- mekaniker 138	Kapitel 19 Smed 144	Kapitel 20 Tandklinikassistent 148
	Kapitel 21 Tømrer 153	Kapitel 22 VVS-energi 158				

Kapitel 1

Undersøgelsens formål og metode

I november 2019 indgik Danske Erhvervsskoler og -Gymnasier et samarbejde med 32 erhvervsskoler i Danmark. Ønsket var at få et øget **kendskab til målgruppen** af elever, der er optaget direkte på **Grundforløb 2** på en erhvervsuddannelse. Derfor er der foretaget en sociologisk **adfærdsanalyse**. Undersøgelsen beskæftiger sig **ikke** med elever, der har gået på Grundforløb 1 inden optaget på Grundforløb 2.

Formål

Undersøgelsens målgruppe er elever, der er **startet på grundforløb 2** (herefter GF2) henholdsvis i **januar 2020** og **august 2020**. Undersøgelsen har karakter af en sociologisk adfærdsanalyse. Her er formålet at få en grundlæggende forståelse for adfærd blandt målgruppen. Herved opnås viden om elevernes valg, motivation for valget, samt indsigt i hvad eleverne har lavet, inden de søgte optagelse på en erhvervsuddannelse.

Gennem en stor **kvantitativ** undersøgelse i form af et spørgeskema med et højt antal respondenter afdækkes mønstre og tendenser i målgruppens valg og motivation for uddannelse. De 32 deltagende erhvervsskoler har gennemført det samme spørgeskema blandt eleverne på det samme tidspunkt. Spørgeskemaet er gennemført cirka fem uger efter uddannelsesstart for henholdsvis januaroptag og augustoptag.

Den kvantitative undersøgelse er fulgt op af **kvalitative** undersøgelser, der dels undersøger mønstre, motivation og drive for elever, dels afdækker mønstre i forhold til alder og livsfaser. Herunder undersøges, hvad der fylder, når man står overfor at skulle vælge uddannelse.

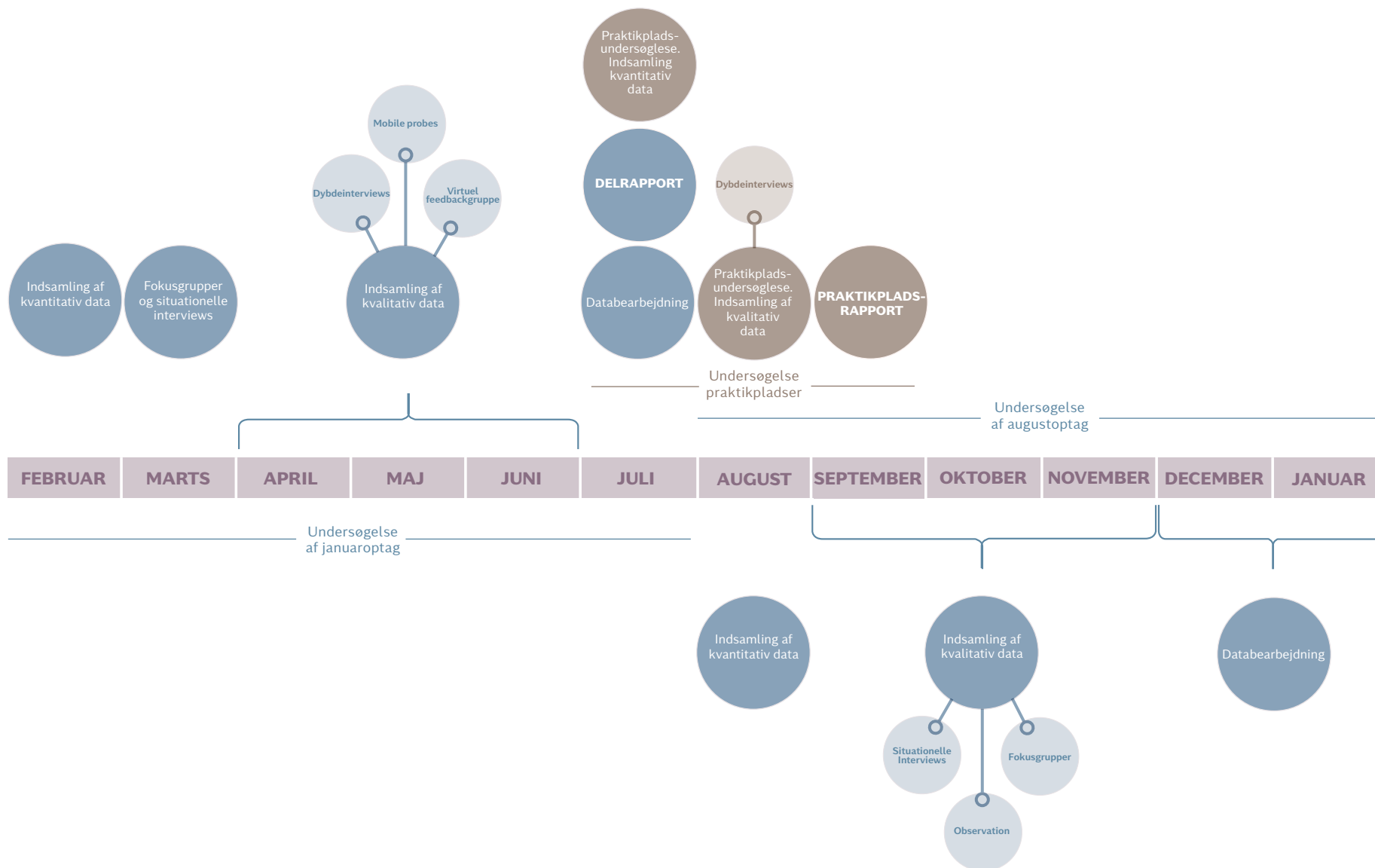
Metode

Rent metodisk tager undersøgelsen afsæt i både **kvantitativ** og **kvalitativ** metode. Helt grundlæggende er det vanskeligt for mennesket, at sætte præcise ord på det vi gør. Ofte er der en forskel, i det vi **gør**, og det vi **siger, vi gør**. Dette kan også adskille sig fra, hvad vi **siger til nogen**, og hvad vi **siger til andre**, eller hvad vi egentlig føler og mener. Således er skolens indtryk af elevernes tanker, glæder, bekymringer og erfaringer ikke nødvendigvis det samme, som de reelle tanker om uddannelse og det der knytter sig her til. Nærværende undersøgelse åbner for denne dikotomi, og søger at sætte fokus på **sammenhænge og substantielle betydninger**.

Derfor er det relevant at undersøge tematiseringerne omkring uddannelsesvalg fra flere forskellige vinkler og gennem flere metoder. Dette er afgørende for at skabe en **dybdegående** indsigt for at forstå, hvordan eleverne **betragter uddannelse og alternativer hertil**.

Analysens faser

Nedenstående figur giver overblik over processen for undersøgelsen, der er gennemført fra februar til september 2020. Hvert enkelt element i tidsplanen bliver beskrevet dybdegående på de efterfølgende sider.

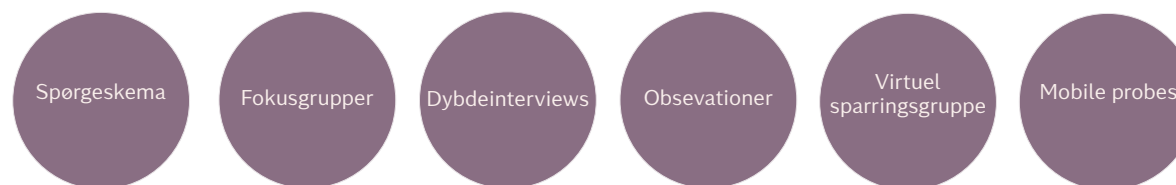

R
A
P
P
O
R
T

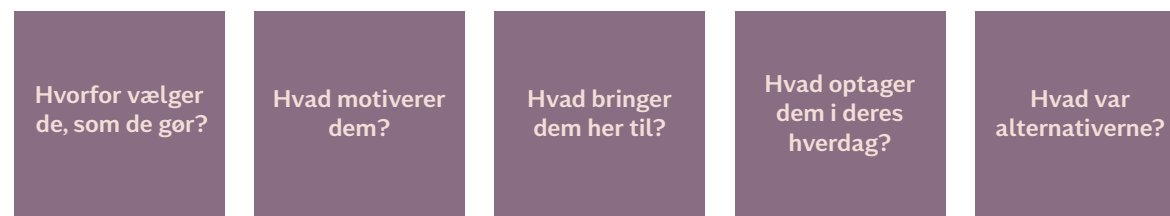
Undersøgelsen kigger ind **under huden på eleverne**, hvor **dybdegående** og personlige fortællinger understøtter **tællelig** viden om adfærd. Undersøgelsen afspejler **ikke systemtænkning** eller systemernes reelle opbygning, men elevernes **oplevelse**. Derfor er gængse betegnelser indenfor erhvervsskolesektoren heller ikke anvendt, med mindre det er begreber, systemer og betegnelser, som informanterne selv bruger.

Undersøgelsesdesign

I det følgende opridses det undersøgelsesdesign, der ligger til grund for nærværende rapport. Dette giver indblik i de **arbejdsspørgsmål**, som dataindsamlingen og analysen tager afsæt i. Undersøgelsesdesignet består af flere dele, der tilsammen giver et **stærkt datagrundlag**.

Overordnet set tager undersøgelsen afsæt i nedenstående fem **arbejdsspørgsmål**:

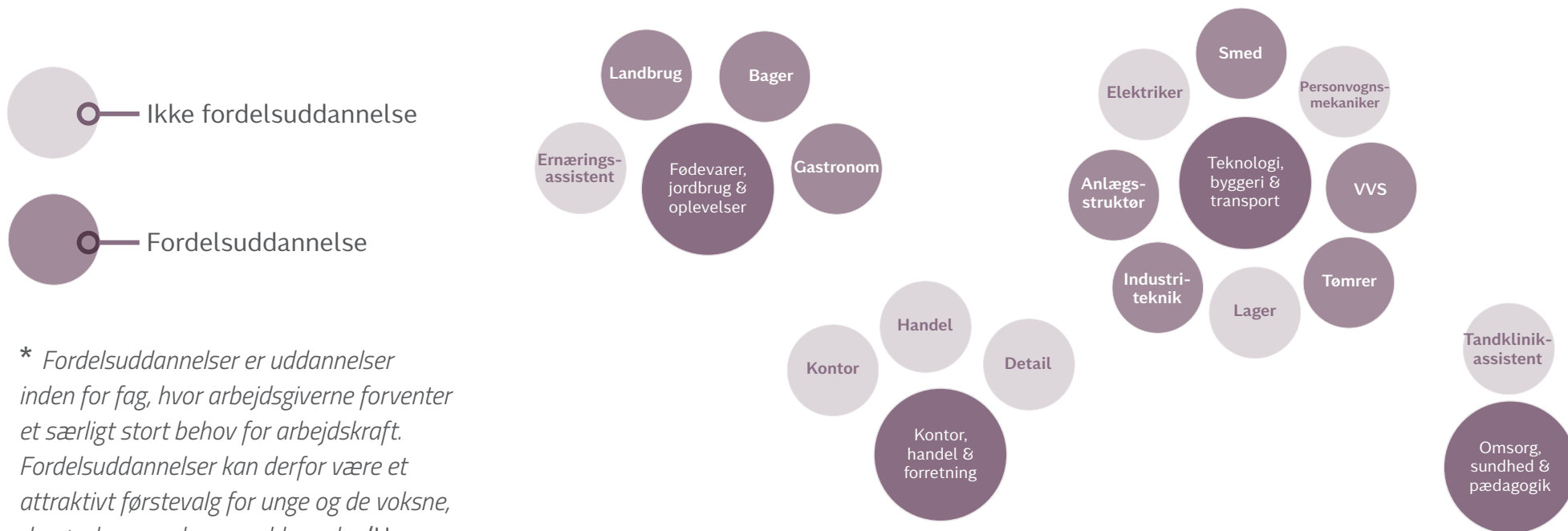
Det er med afsæt i disse spørgsmål, at undersøgelsesdesignet har sit ophav. Der gives **ikke** svar på spørgsmålene direkte i samme rækkefølge, som de her er præsenteret. **Spørgsmålene skal forstås som arbejdsspørgsmål, der er undersøgelsens fundament.**

I det følgende gennemgås detaljerne i undersøgelsesdesignet.

Repræsentativitet

Undersøgelsen inddrager data fra **samtlig**e uddannelser, der er repræsenteret gennem de 32 deltagende skoler. Dog er der et særligt fokus på 16 udvalgte uddannelser i **dele af rapporten**. Der foreligger **fagspecifikke** analyser på disse 16 fokusuddannelser. Disse er i **sektion 2**. Analysen i sektion 1, der omhandler generelle tendenser og mønstre i GF2 elevernes valg af uddannelse, inddrager data **på tværs af uddannelserne**. Derfor udspecificerer de ikke tendenser på uddannelsesniveau. Set i forhold til antallet af deltagende informanter fra hver uddannelse og med en geografisk spredning, vægter **data fra de respektive uddannelser ligeligt**.

Fokusuddannelserne i nærværende undersøgelse er valgt ud fra kriterier, der af styregruppen vurderedes at være **repræsentative for det samlede fagudbud på alle deltagende skoler**. Nogle af de udvalgte uddannelser er fordelsuddannelser*. De **16 uddannelser** er:

* *Fordelsuddannelser er uddannelser inden for fag, hvor arbejdsgiverne forventer et særligt stort behov for arbejdskraft. Fordelsuddannelser kan derfor være et attraktivt førstevalg for unge og de voksne, der ønsker en erhvervsuddannelse (Uvm. dk).*

Deltagere i spørgeskemaundersøgelser benævnes som oftest: **respondenter**, mens deltagere i kvalitative undersøgelser benævnes: **informanter**. For overskuelighedens skyld, og idet nærværende undersøgelse indeholder både kvantitativ og kvalitativ data, benævnes alle deltagere enten **informanter, virksomheder, elever eller lærlinge/elever**.

Spørgeskema

Når der ønskes indsigt i en stor målgruppe, er det givtigt at indsamle data ved hjælp af spørgeskema. Derfor er en stor mængde data indsamlet gennem et elektronisk spørgeskema. Alle elever, der er **optaget direkte på GF2** (og ikke har gået på GF1) på de deltagende skoler, har haft mulighed for at besvare spørgeskemaet. Der er på skolerne sat tid af i undervisningen, og alle undervisere er orienteret om **formålet** med undersøgelsen. **Validiteten** er sikret gennem en stor og bred deltagelse af elever fra forskellige uddannelser.

Når kvantitativ data kombineres med kvalitativ data opnåes der indsigter i målgruppens **oplevelser** og **praksisser**, der både rummer indsigter i dybden og i bredden. Her giver kvantitativ data indsigten i **bredden**, mens der i det kommende afsnit vil redegøres for, hvordan der er opnået indsigt i **dybden** gennem kvalitativ data. Det vil sige, kvantitativ data i form af spørgeskema kan besvare spørgsmål omkring:

- Hvad
- Hvornår
- Hvem
- Hvor
- Hvor meget

Dybdeinterviews og fokusgrupper

En væsentlig del af undersøgelsesdesignet, der sikrer dybde i data, er dybdeinterviews og fokusgrupper. Disse dataindsamlingsmetoder skaber data, der kan **forklare** nogle af de indsigter, der er opnået gennem spørgeskemaet. Denne type data kan udbygge de kvantitative data fra spørgeskemaet og give indsigt i blandt andet:

- Hvorfor
- Hvordan

Kvalitativ data kigger ind bag overfladen og skaber grobund for at få hele historien fra informanten selv. Således identificeres også **sammenhænge** i oplevelser, meninger og erfaringer. Derfor er data fra dybdeinterviews gode til at søge **forklaringer på de fakta**, der findes i den kvantitative data eller opnå indsigt i **nye uforudsete aspekter** af undersøgelsesfænomenet.

Der er foretaget dybdeinterviews via telefon med elever **på tværs af skoler og uddannelser**. Det efterstræbes at få så mange facetter som muligt med i interviewene. Derfor er der udført så **lange** og **dybdegående** interviews som muligt. Den typiske varighed er 50 minutter. Informanter til telefoninterviews er rekrutteret gennem de skoler, der har haft **mulighed for at skabe telefonisk kontakt** til elever. Derfor er der **både** elever fra de 16 uddannelser, samt enkelte elever fra de øvrige uddannelser der udbydes på de deltagende skoler.

Elever til fokusgrupper er udvalgt fra de 16 fokusuddannelser. Hver fokusgruppe har bestået af **seks til ti deltagere** med en varighed på cirka **to timer**. Fokusgrupperne har taget afsæt i en **semistruktureret** interviewform, hvor informanterne er blevet bedt om løbende at diskutere og reflektere over forskellige temaer inden for **uddannelsesvalg**. Her har fokus særligt været på **vejen** fra barndom til den nuværende situation i forhold til valg, følelser, alternativer, fordomme, påvirkninger og mål. Der er anvendt en **mappingmetode**, hvor omdrejningspunktet har været at få indblik i informanternes mentale og konkrete vej til at vælge uddannelse. Metodens afkast vil præsenteres yderligere gennem analysen.

Observation

Data på observationsniveau er indsamlet ved elevernes **praktiske undervisning** i køkkener, klinikker, klasselokaler, værksteder, på marker etc. Derfor giver denne data indsigt i elevernes **hverdag**, og hvad der **driver** dem. Dette data inddrages særligt i de fagspecifikke analyser i **sektion 2: Jeg uddanner mig**. Observationsdata skaber total og unik **forståelse for det enkelte fag**, og de elever, som faget tiltaler. Under observationerne er der lavet situationelle interviews.

Situationelle interview

Under observationerne er eleverne blevet interviewet. Udgangspunktet har særligt været, at få eleverne til at sætte ord på hvad de generelt **drives** af, hvad de finder **spændende** og **udfordrende** ved faget etc. Særligt i forhold til deres personlige **oplevelse af faget**. Når mennesker interviewes i deres **naturlige** og **hverdagslige omgivelser**, kan det være nemmere for informanten at sætte ord på. Men også mere tilgængeligt for interviewereren at sætte sig ind i informantens meninger og oplevelser. Samtidig kan det være lettere at få informanten i tale, når vedkommende føler sig **hjemmevant** og på **tomandshånd**. Informanter fra situationelle interviews er i nogle tilfælde kun repræsenteret i data herfra, mens andre har deltaget på tværs af både fokusgruppe, observation og situationelle interviews.

Mobile probes

Et korps af elever har leveret data via kontakt på sms. Der er løbende sendt spørgsmål og småopgaver, således at data leveres som en form for **dagbog**. Informanter til mobile probes er rekrutteret på samme vis som til dybdeinterviews. Nogle informanter har både deltaget i dybdeinterviews og mobile probes.

Virtuel sparringsgruppe

En gruppe oprettet på Facebook særligt til projektet. Her er der løbende stillet **spørgsmål, hypoteser, refleksions- og diskussionsemner**. Facebookgruppens medlemmer består af informanter, der har deltaget i undersøgelsen på anden vis.

Datagrundlag

Analyserne i nærværende undersøgelse bygger på et **stærkt datagrundlag**. I alt rummer undersøgelsen data fra **6.920** informanter. Dette store datagrundlag er med til at sikre repræsentativitet og validitet. Også set i forhold til det alsidige undersøgelsesdesign, der sikrer at arbejdsspørgsmål og problemstillinger undersøges fra mange vinkler. Data fordeler sig således:

Data **fordeler sig jævnt over geografi og uddannelser**. Også i forhold til uddannelser der er repræsenteret ved de deltagende skoler. Der er dog fortrinsvis prioriteret stor spredning og **repræsentativitet fra de 16 udvalgte fokusuddannelser**.

De informanter, der er repræsenteret gennem flere forskellige typer data, er kun noteret det sted hvor vedkommende **primært har leveret data**. Har en informant eksempelvis deltaget i en fokusgruppe og observation, så fremgår vedkommende kun som informant fra fokusgruppe i det ovenstående. Dette for at give et retvisende billede af det **samlede** antal informanter i undersøgelsen.

Demografi

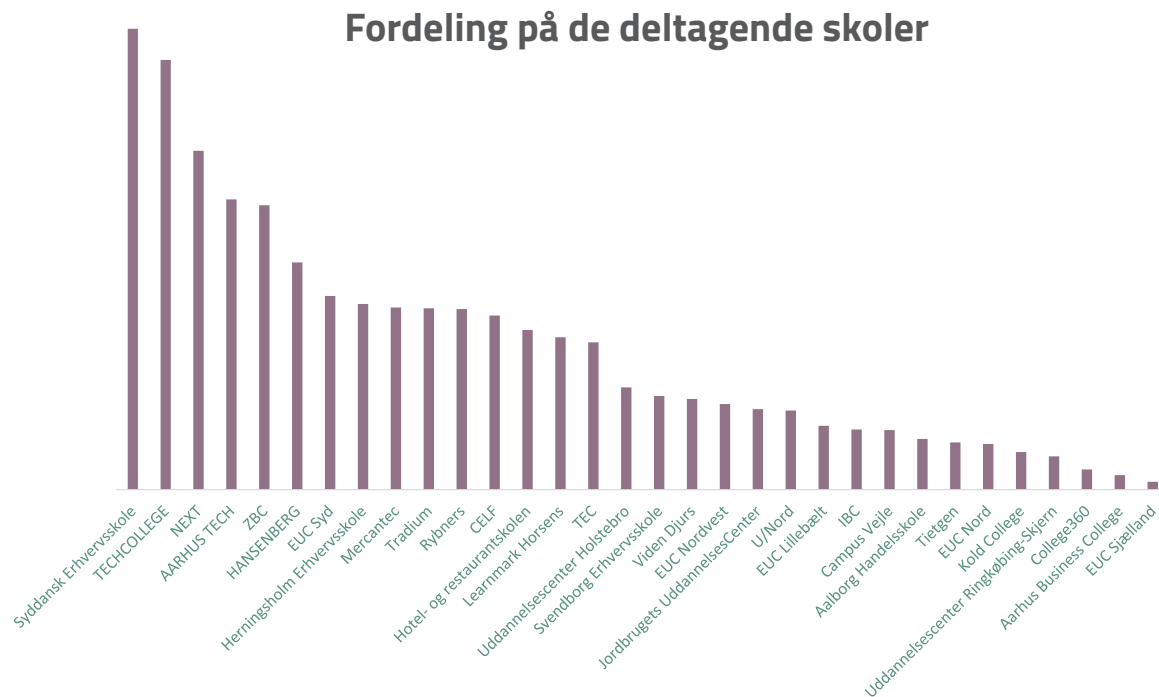
Nedenstående giver indblik i den overordnede fordeling i den kvantitative data fra spørgeskemaet.

I alt bygger det demografiske overblik på **6.556 respondenter**.

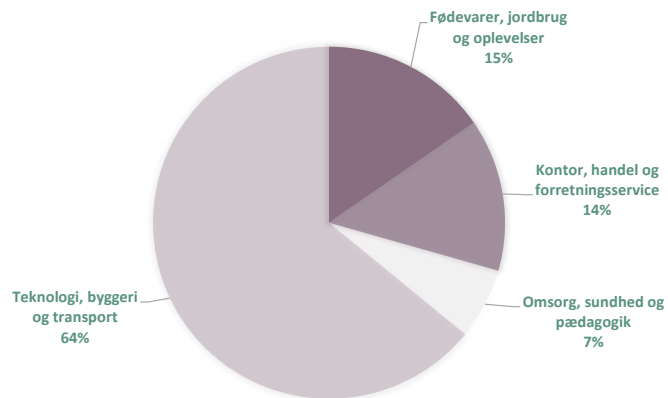
Geografisk fordeling

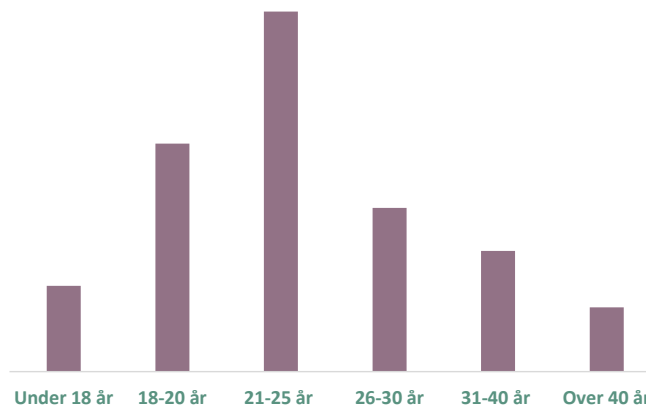
Fordeling på de deltagende skoler

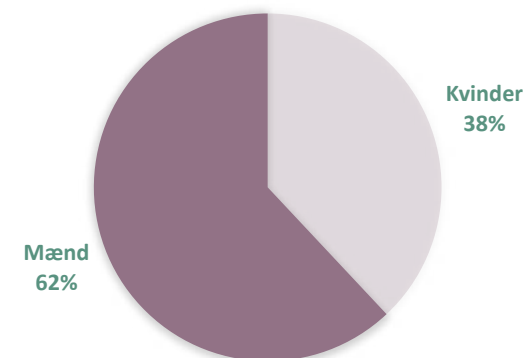
Fordeling på fagområder

Aldersfordeling

Kønsfordeling

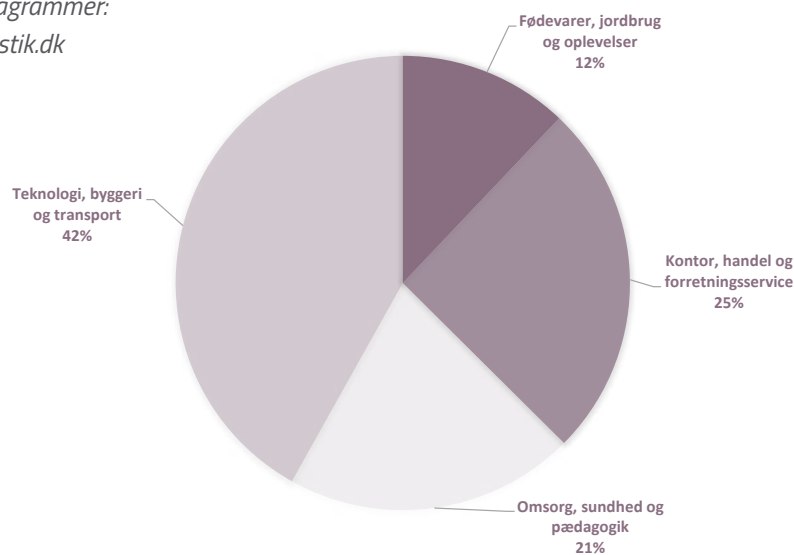

Som det fremgår af diagrammet 'fordelingen på fagområder, på forrige side, så **varierer fordelingen af informanterne på hovedområder**. Hvor 64 % af informanterne har valgt en uddannelsen inden for hovedområdet Teknologi, byggeri og transport, har kun 7 % af informanterne valgt en uddannelse inden for Omsorg, sundhed og pædagogik.

Nærværende undersøgelse har **ikke medtaget Pædagogisk assistent uddannelsen (PAU) og heller ikke SOSU uddannelserne**, undtaget på en enkelt kombinationsskole. Flere af de resterende uddannelser under dette hovedområde: frisør, fitness, hospitalstekniskassistent, kosmetiker og tandklinikassistent er kvotebelagte, og **derfor har hovedområdet ikke så mange respondenter, som de øvrige hovedområder**.

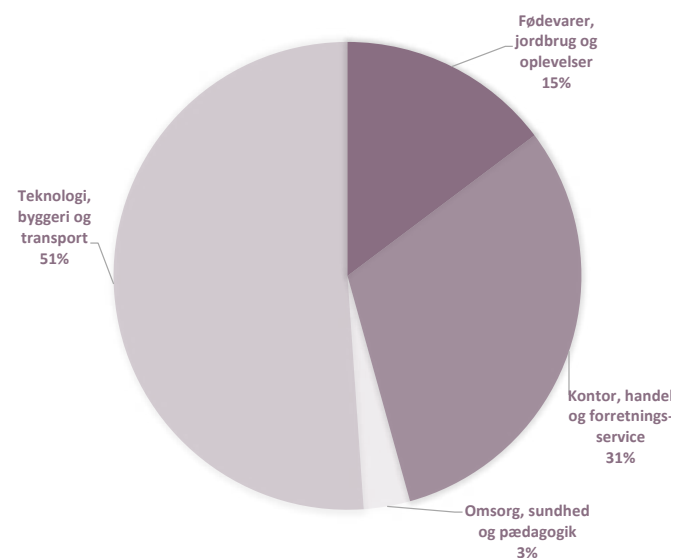
Tilgangen på hovedområderne i hele Danmark i skoleåret 2019/2020 uden Pædagogisk assistent og SOSU uddannelserne fremgår af nedenstående diagram. Ved sammenligning betragtes fordelingen af informanter på hovedområder i denne undersøgelse som repræsentativ.

Tilgangen af GF2 elever i Danmark 2019/2020
fordelt på fagområder

Kilde for begge diagrammer:
Uddannelsesstatistik.dk

Tilgangen af GF2 elever i Danmark 2019/2020 uden PAU og SOSU
fordelt på fagområder

To sektioner - 21 analysetematiseringer

Denne rapport er opdelt i to overordnede sektioner, der fokuserer på henholdsvis **elevernes valg af uddannelse og beslutningsproces**, samt karakteristika for de 16 fokusuddannelser. Under sektion 1 gennemgås analytiske fund, der knytter sig til tanker, oplevelser og adfærd hos eleverne på deres vej til at vælge uddannelse. Sektion 2 indeholder i alt 16 fagspecifikke analyser af de fokusuddannelser, som undersøgelsen har særligt fokus på. Her gives et indblik i **særlige motivationer og drivere** for de typer af elever, der går på de respektive uddannelser.

Jeg vælger

Elevernes valg- og beslutningsproces.
Drive og motivationsfaktorer.

Jeg uddanner mig

Fagspecifikke karakteristika for
elever på 16 fokusuddannelser

Informanternes benævnelser af uddannelsesnavne anvendes, fremfor systemets officielle betegnelser.

Sektion 1

Jeg vælger

Når du har læst denne sektion, er du klogere på, hvordan GF2 elever vælger uddannelse.

Herunder hvordan **valgrejsen** foregår, hvad der påvirker undervejs, og hvornår påvirkningerne sker. Desuden får du indblik i elevernes overvejelser om alternativer, deres **mål** med uddannelse, samt hvor eleverne kommer fra, inden de starter uddannelse. Dette handler både om **elevernes adfærd**, der er undersøgt gennem den kvantitative del af data, og om deres oplevelse af at vælge uddannelse, som primært er undersøgt gennem den kvalitative del af undersøgelsen.

MIT UDDANNELSESVALG
MINE PRAKTISKE MOTIVATIONER
MINE 'BLØDE' MOTIVATIONER
MIN TIDLIGERE BESKÆFTIGELSE
MIT UDDANNELSESTIDSPUNKT

Kapitel 2

Mit uddannelsesvalg

Når du har læst dette afsnit, er du klogere på, hvad der overordnet har indflydelse på, hvordan eleverne vælger uddannelse. Hvilke vendepunkter og påvirkninger der er i beslutningsprocessen.

MIN BESLUTNINGSTI

MIN TANKE OM UDDANNELSE ER IKKE MIT VALG

USYNLIG VEJLEDNING SKABER GRUPPEMENTALITET

UDDANNELSESYSTEMET - EN SORT BOKS

MINE INFLUERENDE KONTAKTER

ÅRSAGSFORKLARINGER PÅ STARTTIDSPUNKTET

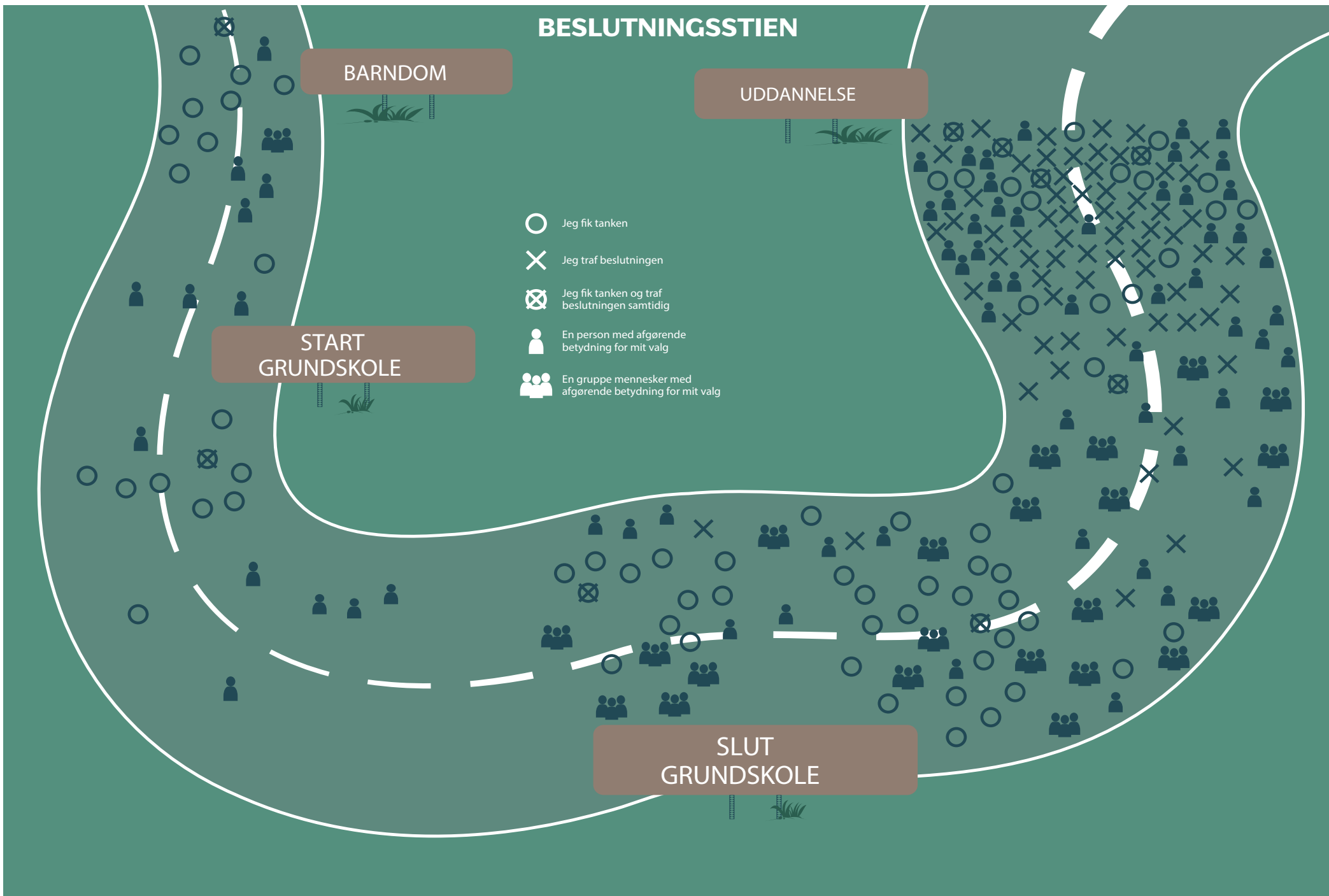
MINE ALTERNATIVER

Min beslutningssti

Når elevernes livshistorie anskues, er der forskellige vendepunkter, der er dominerende i forklaringen på den aktuelle livssituation. GF2 eleverne er en broget flok, der kommer fra mange forskellige steder i deres liv.

På den følgende side ser du Beslutningsstien - en grafisk illustration af informanternes vej til at starte deres nuværende uddannelse. Dette tager udgangspunkt i data fra fokusgrupperne, hvor informanterne er blevet bedt om at reflektere over forskellige emner, der berører uddannelsesvalg. Her har de indtegnet centrale vendepunkter på en stor plakat med grundbilledet på illustrationen på næste side. Grundbilledet i form af stien med de overordnede milepæle som 'barndom', 'grundskole' etc. stod tomt ved begyndelsen af hver fokusgruppe. Således er det sikret, at informanterne har påvirket hinanden i deres individuelle fortællinger mindst muligt i gruppen og slet ikke påvirket på tværs af fokusgrupperne.

Af Beslutningsstien fremgår et **mønster for informanternes vej** til at starte deres erhvervsuddannelse. Et mønster, der indikerer overensstemmelser på tværs af uddannelser, geografi, køn, elevtype etc. Her tydeliggøres det, at **der først relativt sent i processen træffes en beslutning om at starte uddannelse**. Der er dog nogle relevante milepæle, der er værd at betragte for at forstå informanternes beslutningsproces. Dette vil blive gennemgået efter Beslutningsstien. Det er vigtigt at henlede opmærksomheden på relevansen af at læse ned i den efterfølgende analyse, således at der skabes **forståelse for facetter og detaljer** i Beslutningsstien.

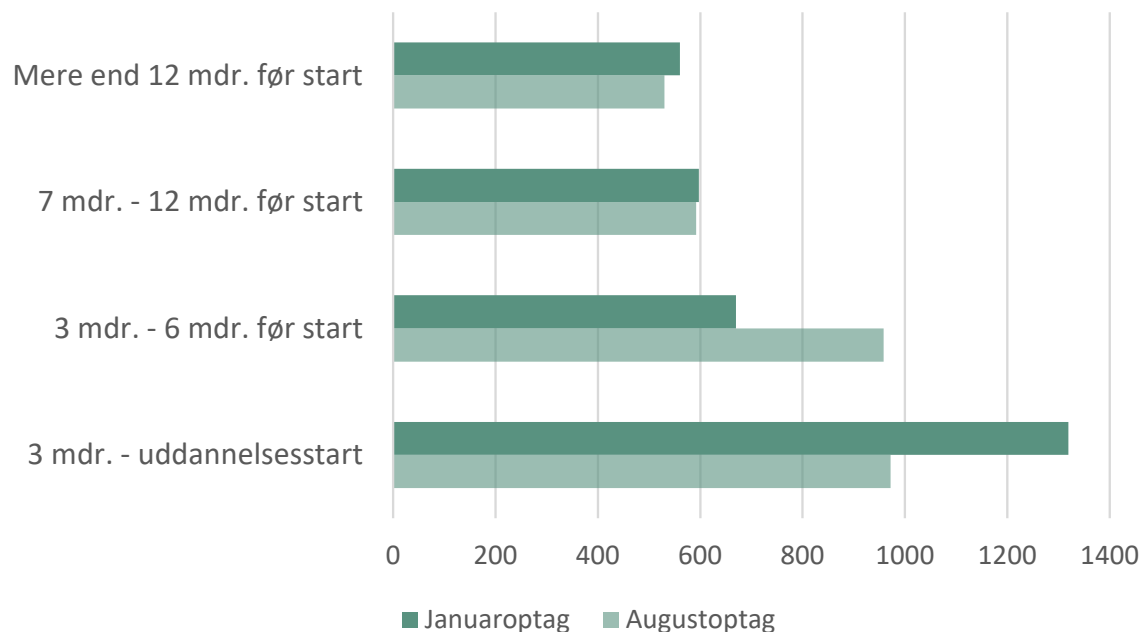
En sen beslutning

Af Beslutningsstien fra forrige side fremgår det, at beslutningen om at søge ind på den igangværende uddannelse sker relativt sent for mange af eleverne. For langt de flestes vedkommende er beslutningen truffet **tæt på uddannelsesstart**. Dette ses også af tal fra spørgeskemaet, hvor størstedelen af informanterne besvarer, at de relativt **sent** har besluttet at begynde uddannelsen.

Hvornår besluttede du dig for at søge ind på uddannelsen?

*Januartag: 3.318 informanter

Augustoptag: 3.238 informanter

Størstedelen af informanterne har truffet beslutningen inden for **et halvt år op til uddannelsesstart**. For januaroptaget gælder en generel tendens til at **træffe valget senere** i processen, end det gør sig gældende for de elever, der starter på uddannelse i august.

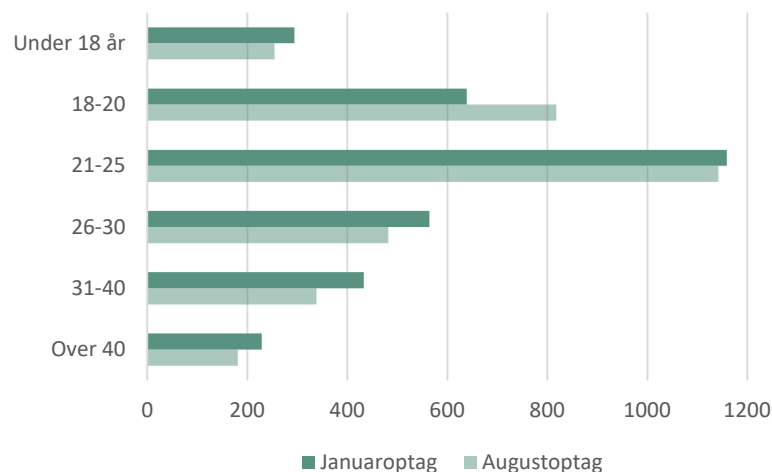
Denne tendens følger også **aldersfordelingen på de to optag**. Når aldersfordelingen betragtes, fremkommer en tendens til, at **alderen er højere på januaroptaget** end på augustoptaget.

Dette behandles særskilt i kapitel 6, da der er flere væsentlige konklusioner, der berører aldersspørgsmålet. **Alder** er dog relevant at nævne i denne sammenhæng, da det har betydning for forståelsen af mulige forklaringsårsager på beslutningstidspunktet for de respektive uddannelsesoptag.

Hvor gammel er du?

*Januartag: 3.318 informanter

Augustoptag: 3.238 informanter

Når beslutningstidspunktet sammenholdes med aldersfordelingen, viser undersøgelsens data, at:

- De lidt ældre informanter er mere tilbøjelige til at træffe beslutningen helt op mod uddannelsesstart.
- Andelen af informanter over **25 år udgør en betragtelig andel** af de informanter, der har besluttet sig de sidste tre måneder op til uddannelsesstart.
- Det er en tendens, der understøttes i data fra spørgeskemaet, hvor der ses en generel tilbøjelighed til, at eleverne fra januaroptaget har større tendens til at beslutte sig sent i processen set i forhold til informanterne fra augustoptaget.
- Hele **34 % af de unge under 18 år** har overvejet uddannelsen **mindst to år inden** uddannelsesstarten. Forklaringen herpå skal findes i, at de unge informanter endnu ikke oplever at have fundet deres rette plads i samfundet. Dette fremgår af den kvalitative data. De helt unge er gennem grundskolen blevet opfordret, og måske presset til at finde ud af, hvad de vil med deres liv, fremtid og uddannelsesplaner. Derfor befinder de sig endnu i en proces, hvor de arbejder hen imod deres ønskede uddannelse.
- De lidt **ældre derimod træffer en senere beslutning** om, at der skal ske en ændring i deres liv. Og igen ses der tendens til, at **beslutningen ofte træffes lige op til uddannelsesstarten ved januaroptaget.**

At finde nye veje

For hovedparten af informanterne er beslutningen truffet det **seneste halve år op til uddannelsesstart**. Ofte træffer informanterne en aktiv beslutning om, at der skal ske noget **nyt**. Det er ikke nødvendigvis ensbetydende med, at informanterne er aktivt opsøgende på uddannelsesmuligheder, men det er en **aktiv beslutning om at finde nye veje** eller tænke over, hvad der så skal ske. Det kan være et tilfældigt møde, der bliver det afgørende vendepunkt for at træffe den endelige beslutning om at kaste sig ud i en uddannelse.

”

Jeg havde lige sagt mit job op. Så mødte jeg en gammel kammerat, der spurgte, hvad jeg skulle nu.

‘Jamen du skal da i lære ude ved min far’, sagde han til mig. Dagen efter fik jeg en sms: ‘Har du husket at skrive til min far?’.

Det var **ren tilfældighed**, at jeg landede her. Jeg havde **aldrig** haft en rørtang i hånden før.

Dette scenarie gør sig oftest gældende for de ældre elever over 25 år. I de kvalitative data ser vi, at **ældre unge har større tendens til at lade valget af uddannelse påvirke af tilfældigheder** eller et møde med influerende personer tæt på uddannelsesstart. For en gruppe informanter beror beslutningen også på et behov for at finde sin **rette hylde** efter flere uddannelsesforsøg.

Der er facetter i forhold til beslutningen af uddannelse, som ikke fremkommer af den kvantitative data. Derfor inddrages i det følgende nogle **detaljerede aspekter af informanternes vej til at vælge uddannelse**. Nedenstående analysedel forklarer fortrinsvis paralleller og modsætninger i de kvantitative tendenser, beskrevet ovenfor, og de kvalitative tendenser, der er fremlagt gennem den grafiske illustration af Beslutningsstien.

Min tanke om uddannelse er ikke mit valg

- Paralleller og modsætninger i datasættet

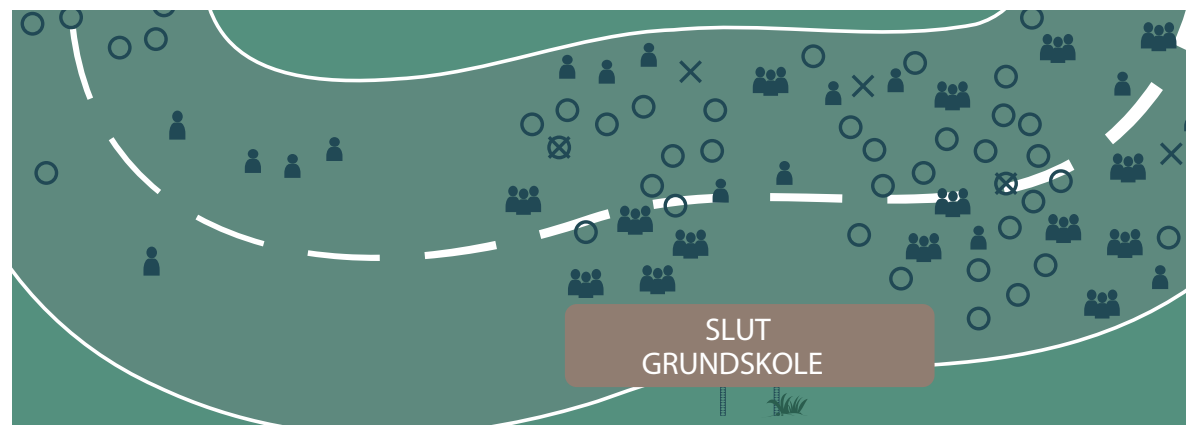
Tanke eller valg

Når informanter i fokusgrupperne bliver bedt om at genfortælle deres historie og gennemgå deres vej til at vælge uddannelse, så tydeliggøres det, at der på dette punkt kan være **fejlkilder** forbundet med de fund, der gør sig gældende i undersøgelsens spørgeskema. Derfor er det relevant at se dybere ind i **nuancerne** i elevernes uddannelsesovervejelser, tanker og beslutningsmønstre.

Gennem de kvalitative data står det klart, at informanternes opfattelse af 'at træffe beslutningen' kan være svær at skelne fra **første gang de fik tanken** om at tage den specifikke uddannelse. Disse resultater tydeliggøres gennem analyse af informanternes personlige fortællinger. Her viser det sig, at den yngste del af målgruppen har større tendens til at **overveje den specifikke uddannelse tidligere i barndommen**, end den ældre del af målgruppen. Når vi betragter forskelle på at få tanken om uddannelsen og decideret træffe den endegyldige beslutning, er der en forskel, der tydeliggøres gennem data fra fokusgruppeinterviewene. Dette behandles yderligere i det følgende.

En tidligere tanke

Det viser sig, at mange informanter har tænkt på deres igangværende uddannelse tidligere end de træffer den egentlige beslutning. Derfor er der en mellemliggende periode, hvor eleverne er mere eller mindre påvirkelige i deres uddannelsesvalg. Som det fremgår af Beslutningsstien, får mange tanken om uddannelsen umiddelbart efter afslutningen af grundskolen. Der er en koncentration

Uddrag fra *beslutningsstien*.

Begrundelsen for at mange af undersøgelsens informanter ikke er påbegyndt uddannelsen umiddelbart efter grundskolen, skal findes i mere strukturelle og kulturelle forklaringer. Dette bliver gennemgået i det følgende.

Usynlig vejledning skaber gruppementalitet

Ingen af undersøgelsens informanter har fundet vejledningen igennem grundskolen tilstrækkelig. Mange har oplevet den som decideret fraværende. Det er imidlertid relevant at have for øje, at en lang række **informanter er af en sådan af alder, at de kan have svært ved at huske så langt tilbage i tiden.** Dog er der nogle analytiske fund, der er relevante at betragte, når vi ser på uddannelsesvejledning.

Mangel på anerkendelse af individuelle interesser og talenter

Generelt set har undersøgelsens informanter oplevet, at blive skubbet i retningen af anden uddannelse end den de oprindeligt har drømt om. Når der identificeres en større gruppe informanter med tanke på deres nuværende uddannelse allerede omkring grundskolens afslutning, så vidner det også om, at informanterne på den ene eller anden måde har forladt tanken om dette. Oplevelsen er, at vejledningen har været møntet på mere **genrelle og overordnede muligheder** i uddannelses-systemet. Dermed står det **individuelle interesseaspekt i skyggen af mere strukturelle fokus-punkter** i vejledningen. Det er elevernes oplevelse, at de gennem deres fortid har måtte forsøge at **passer ind i en samlet gruppe.** Dette gør sig gældende for både de yngre og ældre informanter. Altså er det relevant at betragte, uanset hvor godt informanterne er i stand til at genkalde minder og oplevelser fra fortidens vejledning i grundskolen.

Det sikre og det usikre valg

Data viser, at den generelle oplevelse er, at hver enkelt elevs behov og kompetencer **mangler at blive tilgodeset.** Informanternes oplevelse er endvidere, at den vejledning, de har mødt i forskellige sammenhænge, ikke har været i stand til at gøre op med de gængse fortællinger om værdigheden af diverse ungdomsuddannelser. En oplevelse af at gymnasiale uddannelser anses for at være mere værd, mens erhvervsuddannelser anses for at være af lavere rang. Altså en uddannelsesvej, der bliver anset for at være for de **elever i grundskolen, der ikke kan andet.**

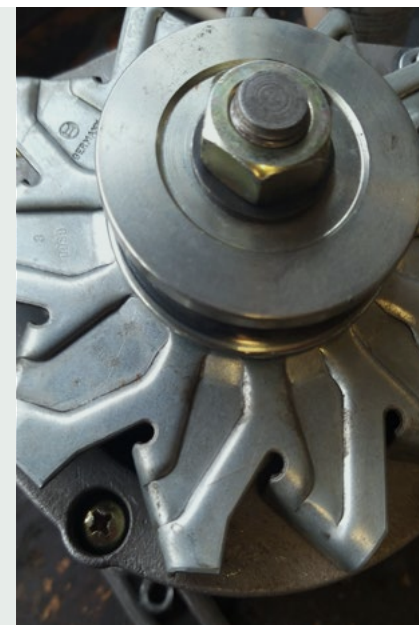
Endvidere oplever en lang række informanter, at **erhvervsuddannelserne fremstilles som det usikre valg,** mens **gymnasiet fremstilles som det sikre valg,** der senere kan åbne adskillige døre. Også af dem der har bidraget til at skabe interessen og passionen for faget. Derfor efterlades informanter, der ikke formår at gennemføre en gymnasial uddannelse, også med en følelse af utilstrækkelighed og usikkerhed om en **stabil fremtid.**

En gymnasial referenceramme

” Jeg blev presset rigtig meget af mine lærere til at vælge gymnasiet.

Jeg spurgte mine lærere, om jeg skulle vælge en erhvervsuddannelse, men de sagde 'jamen du har jo ikke dårlige karakterer, så der er **ikke nogen grund** til at vælge en erhvervsuddannelse'.

Og du får hele tiden at vide, at du ikke kan få en uddannelse, uden du har taget gymnasiet først. Det får du at vide i folkeskolen.

Af data ses det, at informanterne har en opfattelse af, at **værdien af en erhvervsuddannelse underkendes i samfundet helt generelt set**. Det er deres oplevelse i mødet med andre mennesker i flere forskellige sammenhænge, hvilket har været tilstede al den tid informanterne selv husker. Flere oplever dog, at indstillingen til selve faget har været positiv. Med informanternes egne ord, handler det grundlæggende om uddannelsessnobberi. Det er særligt de elever, der har tænkt på uddannelsen tidligt i barndommen, der har mødt en positiv indstilling til faget men et **forbehold mod erhvervsuddannelserne**.

Informanterne oplever generelt at erhvervsuddannelserne underkendes, idet både grundskolen, klassekammerater, forældre og samfundet generelt set **anser en erhvervsuddannelse for at være af 2. rang**. Konstant italesættes de gymnasiale uddannelser som det højest opnåelige og mest anerkendelsesværdige.

” Det er hele tiden de **små ting**, hvor du bliver mindet om, at du er forkert, hvis du vælger en erhvervsuddannelse. Og det er jo det, der betyder mest.

For eksempel hvis du har lavet en dårlig aflevering, så siger de **‘den går ihvertfald ikke på gymnasiet’**.

Informanterne oplever, at **gymnasiet er den generelle referenceramme**, når der tales uddannelse. Derfor **påvirkes** de igennem hele deres barndom og ungdom til at tænke hen mod gymnasiale uddannelser. Det opleves også, at man skal have en særlig ‘standard’ for at kunne måle sig med de gymnasierettede uddannelser, hvor erhvervsuddannelserne kontinuerligt fremstilles som **‘skraldespandsuddannelser’**. Flere beskriver også, hvordan deres endelige valg af erhvervsuddannelse har resulteret i forundring fra familie og venner.

” I folkeskolen kunne jeg egentlig godt tænke mig at blive elektriker. Og hver gang jeg snakkede med en vejleder, var det sådan ‘ej, men **du skal da ikke være håndværker**’. Du skal bare på gymnasiet og blive datamatiker i stedet’.

Jeg blev frarådet at blive elektriker dengang. Argumentet var, at jeg skulle ikke **nøjes** med en håndværkeruddannelse.

Der identificeres endvidere en generel retorik, der også ubevidst er adopteret af informanterne selv. En retorik der inddrager ord som 'nede på erhvervsskolen' og 'du kan bare tage en erhvervsuddannelse'. Det er netop, hvad informanterne generelt ønsker at bevæge sig væk fra for at ændre erhvervsuddannelsernes image til at være 'de seje i klassen, der også træffer et bevidst og velovervejede valg'.

Undersøgelsens findings viser, at den **gymnasieforgudende tilgang har lagt informanterne under pres**, hvad angår uddannelsesvalg. Dette er på tværs af alder, idet de ældre informanter også har oplevet det fra flere sider på deres vej til den nuværende uddannelse.

En gruppe mentalitet

Hele denne samfundsretorik i form af **uddannelseshierarki** skaber et pres på den enkelte elev, som selvfølgelig gerne vil opnå anerkendelse på alle planer. Informanterne beskriver, hvordan deres tidligere valg har været præget af, hvad alle andre omkring dem har gjort.

Derfor har langt de fleste tidligere oplevet kun at kunne føle sig inkluderet, såfremt de valgte at gå samme retning som resten af en grundskoleklasse eller vennegruppe. For nogen fører gruppe mentaliteten dog også til et forkert valg af erhvervsuddannelse, hvis de øvrige kontakter vælger denne vej. Dette er igen et resultat af **mangel på motivation til at anerkende og stå ved sine egne uddannelsesønsker**.

Uddannelsessystemet - en sort boks

Data viser, at uddannelsessystemet i mange sammenhænge opleves som en **sort boks**, der ikke er til at forstå eller få indblik i uden forudgående kendskab eller særlige forudsætninger.

” Jeg har hjulpet min veninde til at **forstå alle de regler**, der er omkring uddannelse og ansøgning. Det kræver, at man har en **teknisk forståelse** og kan sætte sig ind i det.

Det er ikke alle, der kan det, men så er det godt, jeg kan hjælpe hende. Jeg har jo selv lige stået i samme situation. **Der er nødt til at være nogen, der fortæller dig, hvordan du gør.**

Langt de **færreste informanter er videbegærlige** indenfor uddannelsessystemet. Resultatet er en forventning om, at informationer omkring uddannelsens opbygning, muligheder, begrænsninger, krav etc. skal være let tilgængeligt. Samtidig skal eleverne **holdes i hånden** for at få læst eller forstået disse informationer. Alternativt springes denne del over, og uddannelsen påbegyndes med **risiko for mangel på viden** hos eleverne.

Undersøgelsen viser, at det helt grundlæggende for en vellykket uddannelsesstart er oplevelsen af at være **velinformeret**. Når informanterne spørges ind til mere konkrete ting i beslutningsprocessen, nævnes særligt én handling, der har været afgørende for beslutningen om at påbegynde en uddannelse: **Mange har set film af faget**. Film, der har givet inspiration og afklaring på, hvilke jobs og opgaver man udfører, når man er færdiguddannet. De har behov for meget konkret viden omkring, hvordan deres hverdag kommer til at se ud efter endt uddannelse. Dette binder først og fremmest i et grundlæggende behov for en **synlig karrierevej** for samtlige af undersøgelsens informanter på tværs af forskellige målgrupper. Det har ikke været muligt at få informanterne til at konkretisere, hvor disse film findes, eller hvem der er afsender. En række informanter henviser dog til at have fundet film via skolens **hjemmeside** eller **Ug.dk**.

Når informanterne **ikke oplever at være taget i hånden** ved uddannelsesvalg gennem hele livet, så sætter det en streg under, at uddannelsessystemet opleves som en sort boks. Vejledningen formår ikke at opfylde det ønske og behov, som informanterne oplever at have haft i forbindelse med at finde deres **egne talenter og ønsker** for uddannelse og karriere. Et ønske om at blive taget i hånden og blive bekræftet i, at uddannelse kan være mange ting, og at den rigtige uddannelse handler om individuelle spørgsmål.

For mange elever kan uddannelsessystemet føles som en boks **fuld af regler**, der er svære at gennemskue og svære at se sig selv i.

” Der er konstant et pres på dig. Jeg har egentlig altid gerne ville være kok, men lige så snart man får det der pres: Du **SKAL** have en uddannelse, så føles det drænende. Du skal tage en uddannelse, men du kan ikke uddanne dig **nedad** eller **henad** eller hvad ved jeg. (...)

Vi får at vide, vi har **uendelige muligheder**, men hvis du vælger forkert, så er der ikke så mange muligheder alligevel. Man har alverdens muligheder, men man har ikke så mange alligevel. Hvad vil jeg? **Hvad vil jeg** i dag, og hvad vil jeg om 10 år og om 20 år. Man skal hele tiden **kunne gennemskue systemet, og hvad konsekvensen af ens valg er**. Man kan ikke bare sige ‘hvad, synes jeg rent faktisk, er interessant at arbejde med’.

Mine påvirkninger

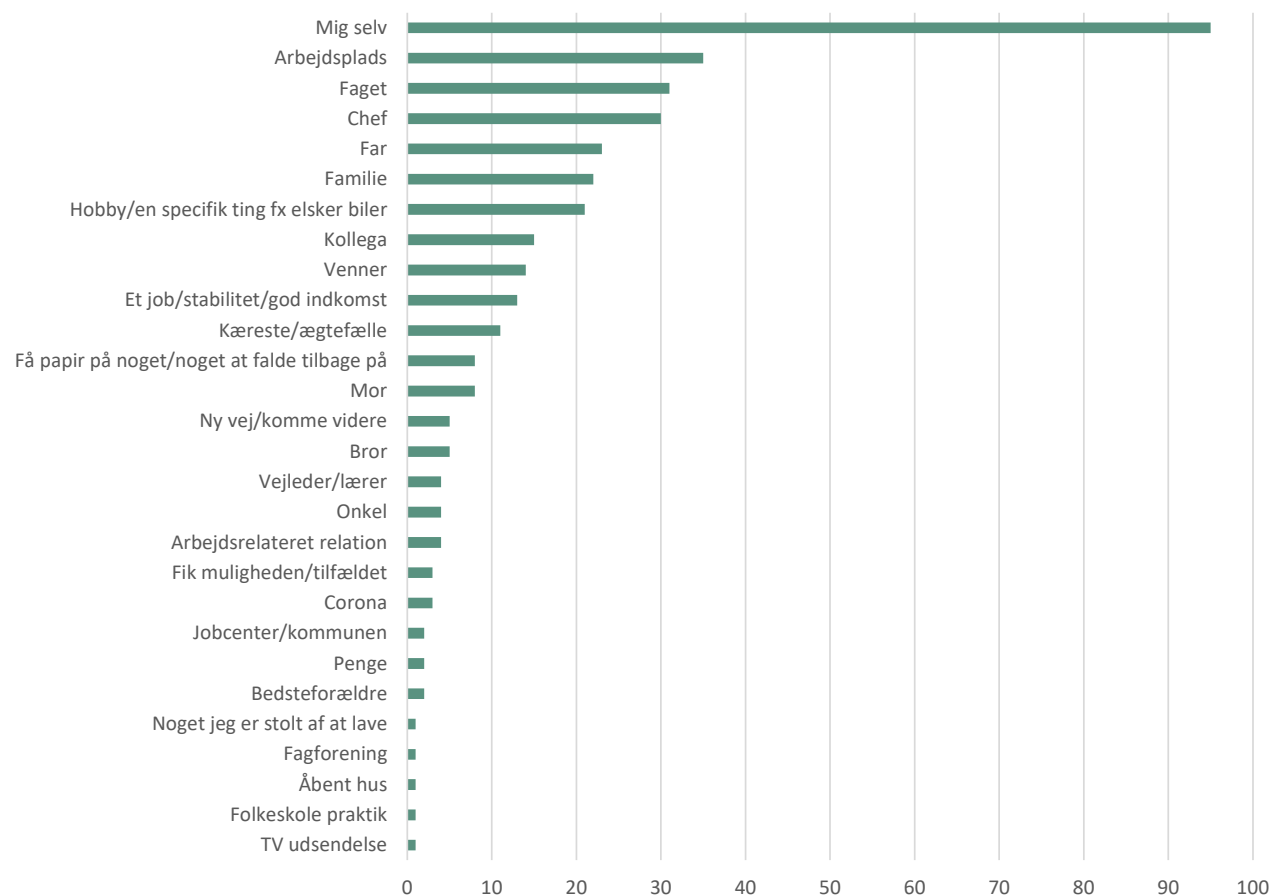
Hvem inspirerede dig til at tage uddannelsen?

*3.238 informanter

Fritekstfelt samlet i kategorier. Nyt spørgsmål der er stillet i spørgeskemaet for augustoptaget.

En personlig interesse

Ud over skelnen mellem uddannelsesstanke og uddannelsesbeslutning, så viser Beslutningsstien også hvor på stien, der har stået **personer med afgørende betydning** for informanternes uddannelsesvalg. Af spørgeskemaet fremkommer det, at langt de fleste informanter mener, at de **har inspireret sig selv** til at tage den igangværende uddannelse. Således henvises til, at idéen ofte kommer fra informantens egne interessepunkter. Der ud over nævnes **sekundært: arbejdsplads, faget, chef, far, familie og hobby**. Af nedenstående diagram ses centrale inspirations- og motivationsfaktorer i valget af uddannelsen. Her har informanterne både ladet sig påvirke af strukturer og aktører. Analysen viser dog, at det særligt er **bestemte aktører der står centralt i påvirkningen af uddannelsesvalg**.

Af ovenstående diagram opnåes indblik i **inspirationskilden til uddannelsesvejen**. Når så mange peger på sig selv i denne henseende, handler det først og fremmest om, at mange i GF2 målgruppen ser dette uddannelsesvalg som et **selvstændigt valg**. Et valg, der for en gang skyld bunder i at følge sin oprigtige personlige interesse, og stole på den individuelle drivkraft hver enkelt elev mærker at have for faget. Mange informanter beskriver, hvordan valget har taget udgangspunkt i et ønske om at følge det, der **føles som det rigtige helt nede i maven**. Mange har oplevet, at de under tidligere valg har ladet sig påvirke meget af andre menneskers holdninger og forventninger. Dette behandles yderligere under kapitlet 'bløde motivationer'.

Arbejdsrelaterede forbindelser

Når arbejdspladsen, faget og chefen nævnes som yderligere inspirationskilder, bunder det ofte i inspiration via en arbejdsplads, hvor informanten er ansat enten som faglært eller ufaglært. Der identificeres en tendens til, at disse **inspirerer til at tage en uddannelse hos dem, der har tilknytning til arbejdsmarkedet, op til uddannelsesstart**. Det er ofte informanter, der træffer beslutningen relativt sent op mod uddannelsesstarten. Samtidig ligger de informanter, hvis tanke også er kommet relativt sent i forløbet, inden for denne målgruppe. En målgruppe, der udgør en relativt stor del af den samlede population. I alt udgør **informanter med tilknytning til arbejdsmarkedet 50 % af GF2 målgruppen**. Samlet set har **40 %** (svarende til 2.543) af undersøgelsens informanter arbejdet **ufaglært** det sidste år op til uddannelsesstart. Mere om denne specifikke målgruppe behandles senere i nærværende rapport.

I det følgende vil der særligt zoomes ind på to områder af Beslutningsstien. Disse to områder illustrerer to forskellige steder, hvor der er en **særlig koncentration af påvirkning** fra andre mennesker i informanternes liv. Dette er illustreret med symboler for påvirkning af henholdsvis én person eller en gruppe mennesker, der har haft **afgørende betydning** for at informanten er startet på den pågældende uddannelse.

Af nedenstående udsnit af Beslutningsstien fremgår det at cirka halvdelen af de personer, der alene har påvirket informanterne i uddannelsesretningen, har haft særlig indflydelse på valget lige op til uddannelsesstart og mange informanternes beslutning om uddannelse.

I langt de fleste tilfælde står disse mennesker i relation til arbejdsmarkedet. Det kan være arbejdspladsen i al almindelighed, en chef, en kollega eller en bekendt der senere er blevet en kollega. Denne **påvirkning fra enkeltpersoner særlig med tilknytning til arbejdsmarkedet** er mange gange afgørende for, at det endelige valg træffes.

De nære relationer

Ud over de arbejdsrelaterede forbindelser er der andre **influerende relationer**, der er relevante at se på. Lige omkring slutningen af grundskolen og op til et par år efter endt grundskole identificeres en tendens til, at informanterne lader sig påvirke af **grupper** af relationer.

Ifølge spørgeskemaet er **kendskabet til uddannelsen for 54 % af informanterne skabt gennem de nære relationer**, - nemlig familie eller venner. Påvirkningen fra disse grupper af nære relationer handler ofte om, at vække interessen og knytter sig til det tidspunkt, hvor informanterne får tanken. Det vil sige, at hvor arbejdsrelaterede forbindelser påvirker selve valget tæt mod uddannelsesstart, så påvirker de **nære relationer den mere personlige interesse** i årene omkring afslutningen af grundskolen.

Årsagsforklaringer på starttidspunktet

Personlige årsager er primær forklaring på starttidspunktet

Ud over de gennemgåede årsager til 'mit uddannelsesvalg', er der nogle forklaringer på, hvorfor informanterne først er påbegyndt den pågældende uddannelse nu, og ikke tidligere i livet.

1. Personlige årsager

- Var ikke klar før nu
- Har først taget mig sammen nu
- Var ikke uddannelsesparat
- Skulle finde mod
- For ung og umoden før
- Har fået børn
- Vidste ikke, hvad jeg ville
- Sygdom

2. En ny vej

- Kunne ikke længere se mig selv, i det jeg lavede tidligere
- Ville prøve noget nyt
- Karriereskift
- Sporskifte
- Fyret
- Skade – tvunget til at vælge noget nyt
- Stor ændring i mit liv

3. Økonomi

- Arbejdede ufaglært
- Tjente penge
- Det skal kunne hænge sammen
- Jeg skal kunne forsørge min familie

4. Anden uddannelse

- Skulle først have anden uddannelse færdig fx KUU, sprogskole, FGU
- Vejledt forkert
- Opfyldte andres forventninger
- Droppede ud
- Det var ikke lige mig
- Har haft 1-2 sabbatår efter endt uddannelse

5. Bare fordi

- Muligheden bød sig
- Havde været i praktik, og det ville jeg gerne arbejde med
- Hørte først om uddannelsen nu
- Blev tilbudt uddannelse fra arbejdsgiver
- Nu vil jeg gå efter min drøm

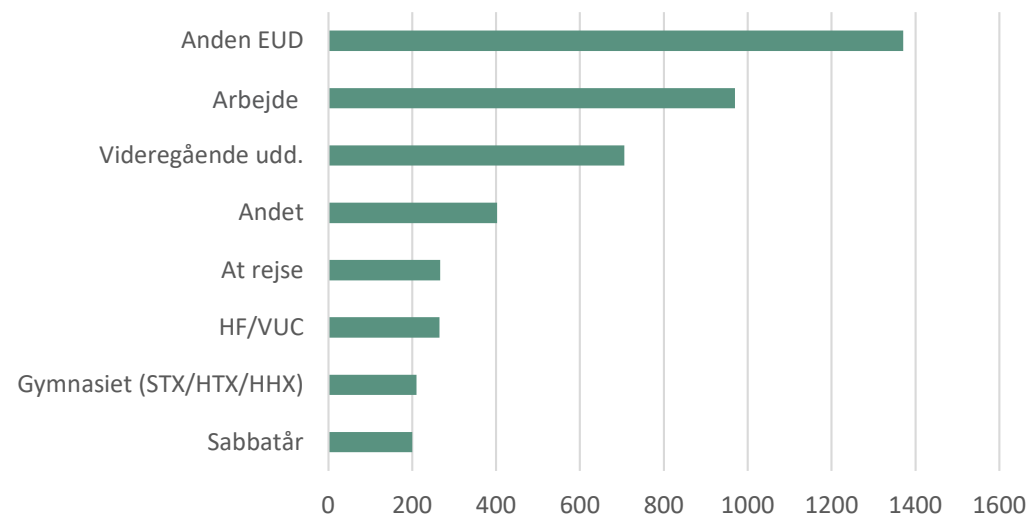
De fem kategorier fremgår i prioriteret rækkefølge. Datagrundlaget for disse analysefund er et spørgsmål med fristekstfelt for undersøgelsens spørgeskema. Spørgsmålet lød: 'Hvorfor har du valgt at starte på din uddannelse nu og ikke tidligere?'. Her ud fra er besvarelserne kategoriseret i fremtrædende tematiseringer. Samlet antal besvarelser på dette fritekstfelt er: 6.089.

Mine alternativer

Under beslutningsprocessen overvejer nogle informanterne alternativer til deres nuværende uddannelse. **Data fra spørgeskemaet viser, at 47 % af informanterne overvejede alternativer** til den nuværende erhvervsuddannelse. Overvejelser om alternativer fordeler sig således for de 47 %:

Hvilke alternativer overvejede du?

*6.556 informanter.

At komme videre i livet

Når informanterne spørges ind til overvejelser om alternative muligheder, fremtræder der af ovenstående **særligt tre alternativer, ud fra de 47 % der overvejede alternativer:**

Ud over de tre ovenstående hovedtemaer for alternativer så nævnes også et centralt alternativ i den kvalitative data:

Langt de fleste informanter har i fokusgrupper og dybdeinterviews svært ved at sætte ord på, hvad der var alternative veje for dem. Langt de færreste har tænkt tanken om uddannelsesstart helt til ende. **Det er også sjældent, at alle (løsnings)muligheder og konsekvenser af beslutninger er gennemtænkt.** Det handler først og fremmest om at **komme videre i livet**. Men når informanterne spørges nærmere ind, bliver det tydeligt, at de har stået overfor et eller flere af de tre ovenstående alternativer.

Anden erhvervsuddannelse

Af de 2.851 informanter, der overvejede alternativer, har 1.371, svarende til 48 % tænkt på at tage en anden erhvervsuddannelse inden ansøgning om optag på uddannelsen. Når informanterne har truffet beslutningen om at tage en specifik erhvervsuddannelse, undersøger mange **efter beslutningen**, om der er andre erhvervsuddannelser, der kan friste. Dette understøtter, at det for mange af informanterne ikke er et specielt målrettet valg på en helt specifik uddannelse, men mere et **ønske om at skabe en forandring**. Målet er at bevæge sig væk fra den forhenværende situation. Det interessante er dog, som der tidligere er redegjort for, at **informanterne i mange tilfælde vender tilbage til en interesse, der er skabt tidligere i livet**. Dette tydeliggøres gennem data fra dybdeinterviews og fokusgrupper. Her fremgår det også, at det er uddannelsens resultat i form af fremtidigt job og hverdag, der er tungen på vægtskålen for hvilken uddannelse, der i sidste ende vælges. Når vi betragter informanter, hvor en anden erhvervsuddannelse blev anset for at være alternativ, så fremkommer det også, at **42 % var i tvivl om de havde valgt rigtigt** med den uddannelse, de er startet på. Dette understreger også tendensen til, at en stor del af informanterne er forholdsvis afklaret med at ville tage en erhvervsuddannelse, men er lidt vævende omkring, hvilken uddannelse de skal ende med at gennemføre.

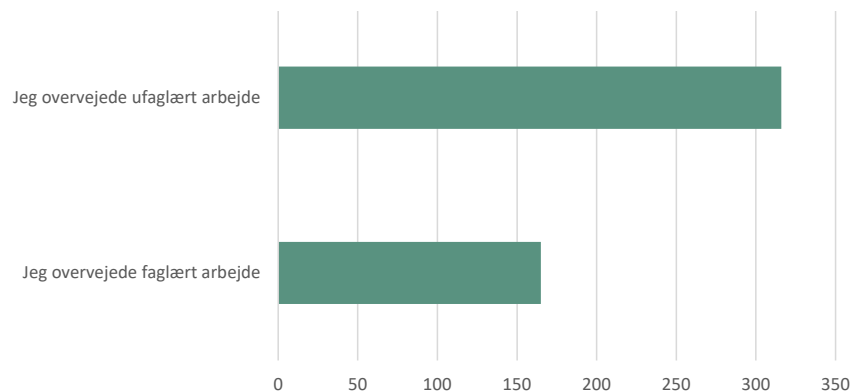
Arbejde

For 34 % svarende til 970 af informanterne var arbejde et alternativ. For nogle henvises til deres **arbejde som den forhenværende situation**. Det kan være faglært arbejde, der relaterer sig til en forhenværende uddannelse, eller et ufaglært arbejde gennem mange eller få år. For de informanter, der beskriver, at alternativet var at blive i den forhenværende situation, handler det ofte om at holde ud, hvis man bliver i det. Overvejelser om henholdsvis faglært eller ufaglært arbejde fordeler sig således hos dem, der overvejede arbejde som alternativ:

Hvilken type arbejde overvejede du?

*478 informanter

Søjlediagrammet viser de informanter, der har svaret 'ja' til at have overvejet andre muligheder end den igangværende uddannelse, og som samtidig har svaret 'arbejde' til spørgsmålet: 'hvad overvejede du?' Grafen viser kun besvarelser fra augustoptaget, da spørgsmålet først blev inkluderet i spørgeskemaet for efterårsdelen af undersøgelsen. Dette på baggrund af et behov for dybere indsigt i resultater fra delrapporten af undersøgelsen.

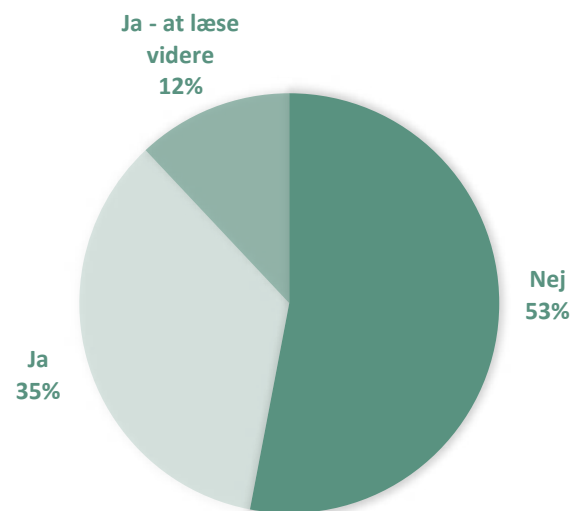
For mange forklares overvejelser om arbejde med en **mulighed i at have en fast indtægt** og ikke tage de store chancer eller skift i livet. For mange opleves beslutningen om en erhvervsuddannelse som et **stort skifte** i tilværelsen.

Videregående uddannelse

Fordelingen på overvejelser om videregående uddannelse ser således ud:

Overvejede du andre muligheder?
*6.119 informanter.

Cirkeldiagrammet viser fordelingen af informanternes overvejelser om alternativer, med markering af hvor stor en andel af den samlede population der tænkte på at læse videre.

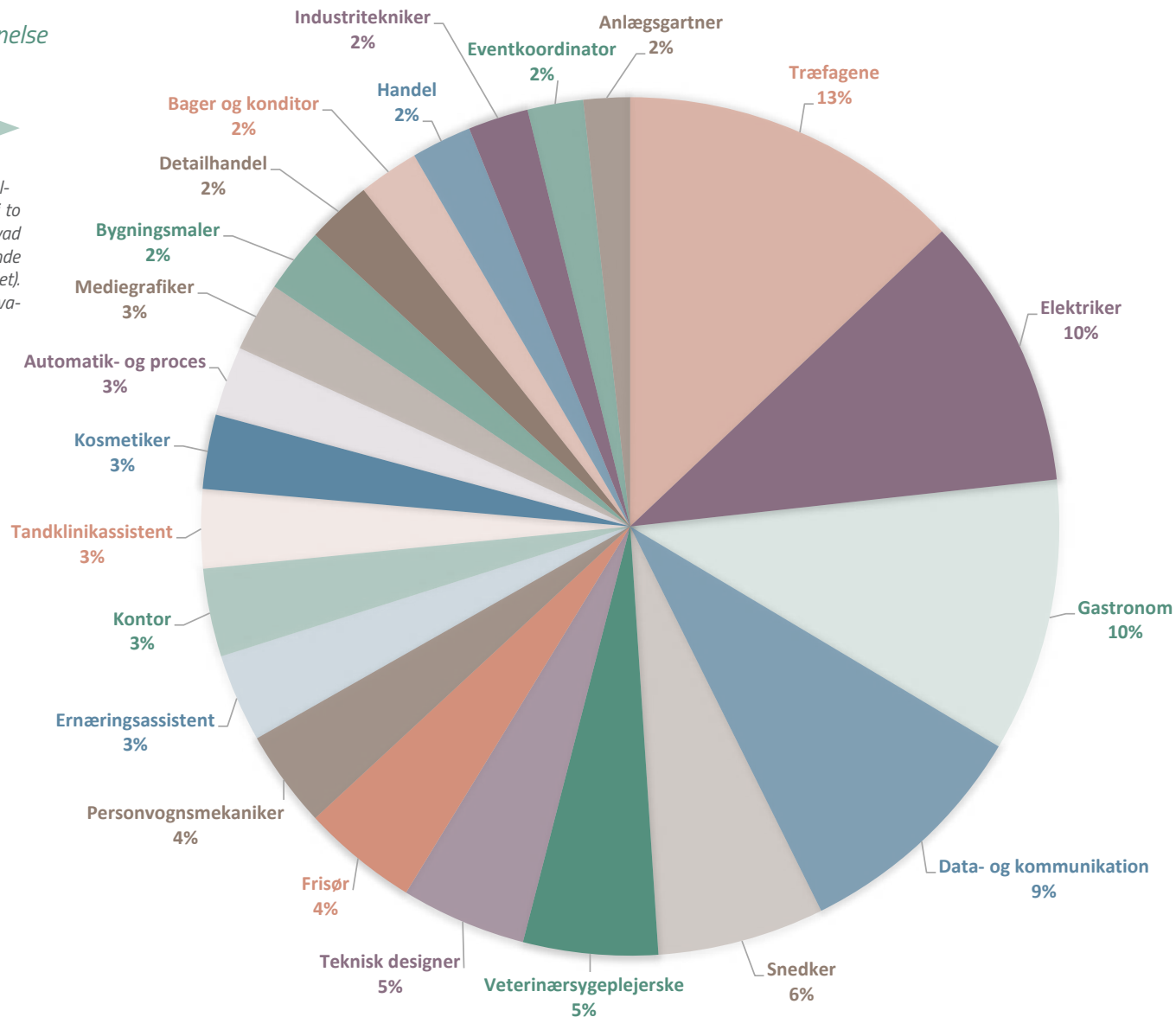
2.851 (47 %) af informanterne overvejede et alternativ. **Ud af disse overvejede 706 svarende til 12 % af den samlede population at læse videre.** Dette er en relativt lille andel af den samlede målgruppe. Dette er naturligt nok, hovedsageligt informanter, der allerede har gennemført en ungdomsuddannelse inden uddannelsens start.

Når vi betragter de 12 % af informanterne, der overvejede en videregående uddannelse som alternativ, så fordeler de sig således på uddannelser:

Jeg overvejede en videregående uddannelse som alternativ

*706 informanter

Cirkeldiagrammet viser fagfordelingen på de uddannelsesdata fordeler sig på. Der er taget udgangspunkt i to spørgsmål: 'Overvejede du andre muligheder: ja' og 'Hvad overvejede du? (mulighed for flere svar): videregående uddannelse (Universitet, professionshøjskole eller andet). Diagrammet bygger på de fag hvor der har været besvarelser fra minimum 10 informanter.

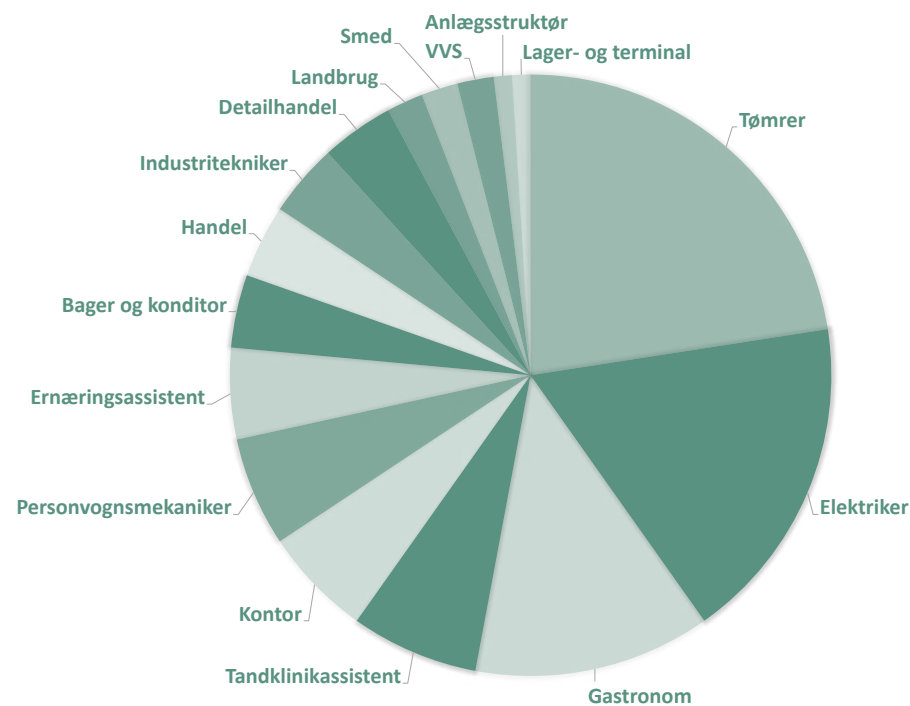
Af ovenstående cirkeldiagram fremgår det, at **særligt tømrer, elektriker, gastronom samt data- og kommunikation er uddannelser, der vælges som alternativ** til en videregående uddannelse. For informanter i nogle af disse fag ligger begrundelsen i, at den valgte erhvervsuddannelse er i **direkte** forbindelse med den overvejede videregående uddannelse. Denne gruppe informanter er også mere tilbøjelige til at betragte den nuværende uddannelse som et **skridt på vejen**, hvor tiden må vise, om der skal afprøves andre veje på et senere tidspunkt.

Inden for andre fag ser vi en tilbøjelighed til, at informanterne har stået i en situation, hvor **flere forskellige muligheder har været overvejet**. Fravalget af en videregående uddannelse er derfor mere permanent, end den forrige nævnte gruppe, der betragter erhvervsuddannelsen som en base, der giver mulighed for at tage en videregående uddannelse i forlængelse heraf.

Af nedenstående diagram fremgår fordelingen af besvarelserne om videregående uddannelse som et alternativ fordelt på de 16 fokusuddannelser.

Fordelt på de 16 fokusuddannelser:
Jeg overvejede en videregående uddannelse som alternativ
*706 informanter.

Cirkeldiagrammet viser fagfordelingen på de 16 uddannelser som undersøgelsen særligt fokuserer på. Der er taget udgangspunkt i to spørgsmål: 'Overvejede du andre muligheder?: 'ja' og 'Hvad overvejede du?' (mulighed for flere svar): videregående uddannelse (Universitet, professionshøjskole eller andet)!

Dagpenge

En gruppe informanter betragter **dagpenge som et alternativ til uddannelse**. For de fleste er dette en aktiv beslutning affødt af ønsket om at bevæge sig et skridt i den rigtige retning. Idet beslutningen om at tage en erhvervsuddannelse ofte bunder i et grundlæggende ønske om at bevæge sig væk fra den tidligere situation, handler overvejelserne mere om en følelse af at være **på vej i en ny retning**. 17 % (svarende til 1.110) har reelt modtaget dagpenge i tiden op til uddannelsesstart. For dem spiller kommunen ofte en vigtig rolle. **Kommunernes position** i forhold til de informanter, der kommer fra ledighedssystemet behandles yderligere i kapitlet 'Min tidligere beskæftigelse'.

Dagpenge overvejes særligt som et alternativ til den igangværende uddannelse hos elever, der starter på januaroptaget. En mulig forklaring herpå kan være, at elever fra januaroptaget i højere grad oplever at stå ved en skillevej, der kræver en **konkret handling**. Du kan læse mere om forskelle på elever fra henholdsvis januar- og augustoptaget i kapitlet 'Mit uddannelsestidspunkt'.

Jeg vil læse videre

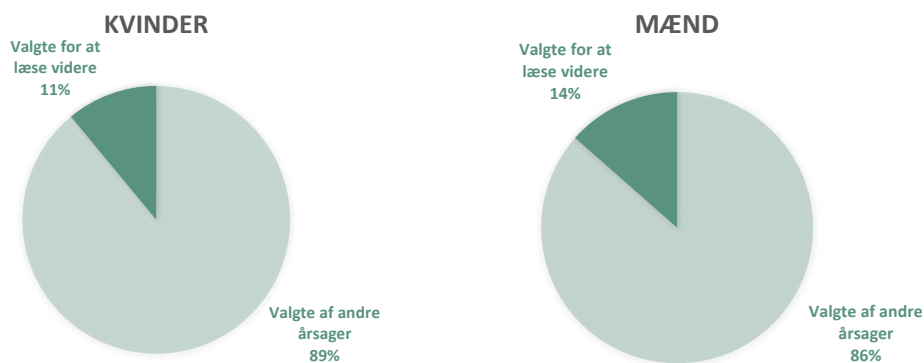
Der findes imidlertid en mindre gruppe på 817 informanter, der har i sinde at fortsætte på en videregående uddannelse efter færdiggjort erhvervsuddannelsen. Denne målgruppe udgør **13 % af populationen**. Det er ikke alle informanter, der vil læse videre, som også **overvejede** en videregående uddannelse som alternativ. Dog er andelen af disse elever højere end for populationen. 39 % af de informanter, der vil læse videre, overvejede en videregående uddannelse som alternativ til den nuværende uddannelse. Dette tal er 25 % for den samlede population. Så de, der ønsker at læse videre, har mere tendens til også gennem beslutningsprocessen at overveje en videregående uddannelse.

Som det fremgår af nedenstående, identificeres der **ikke en kønsmæssig forskel** i målet om en videregående uddannelse:

Jeg vil læse videre.

**817 informanter vil læse videre efter endt uddannelse.*

Cirkeldiagrammerne viser besvarelser fra hhv. kvinder og mænd på spørgsmålet 'hvad fik dig til at vælge netop denne uddannelse?'. Der var mulighed for at sætte flere krydser. Samlet set satte undersøgelsens 6.556 informanter 18.533 krydser ved dette spørgsmål.

Lidt mere end en tredjedel af dem, der ønsker at læse videre, har tidligere gennemført en ungdomsuddannelse. Dette drejer sig om 295 informanter fra spørgeskemaet. Det er derfor en relativt lille del af dem, der ønsker at læse videre, som **rent faktisk kunne have gået den lige vej** på en videregående uddannelse.

Af den kvalitative data synliggøres det, at for de informanter der kunne overveje at læse videre efter endt uddannelse, gør det sig gældende, at det ikke som sådan er et **mål** med uddannelsen. Det er en tanke, der strejfer en lang række informanter, men det er ikke en **motivationsfaktor**. Det er ikke formålet og målet med uddannelsen.

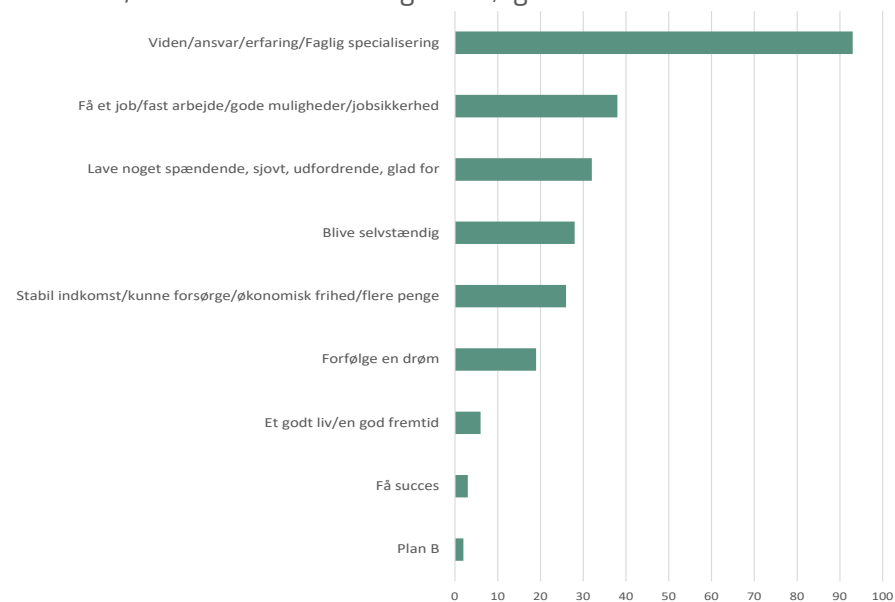
Flere informanter beskriver, hvordan overvejelser om videreuddannelse ikke som sådan er møntet på en akademisk karriere. **Det handler mere om, at man på et senere tidspunkt kan åbne døre for alternative jobs gennem videreuddannelse**, hvis hverdagen bliver træls eller jobbet for nedslidende.

Hvad er vigtigst for dig at opnå med en videregående uddannelse efter endt uddannelse?

*817 informanter

Diagrammet viser en opgørelse over besvarelser på et fritekstfelt fra spørgeskemaet, der blev stillet til de 817 informanter, der havde svaret 'Hvorfor har du valgt netop denne uddannelse?'. 'Jeg vil læse videre efter min uddannelse'. Her blev der spurgt ind til 'Hvad er det vigtigste, du gerne vil opnå med en videregående uddannelse efter endt ungdomsuddannelse?'. Herefter er besvarelserne kategoriseret og talt op inden for ni temaer der fremgik af data.

Når informanterne spørges ind til, hvad det vigtigste ville være at opnå ved en videregående uddannelse, så fordeler svarene sig som følger:

Når informanterne i fokusgrupperne diskuterede videreuddannelse, så beskrives den bedste begrundelse som muligheden for at få et **øget ansvar** og **udvikle sit job** gennem en stærk faglighed. Her bliver der særligt lagt vægt på, hvordan man kan skabe sin egen fremtid. Men det er kun sjældent konkrete planer om videreuddannelse, der er afgørende for uddannelsesvalget.

” Jeg er slet ikke kommet så langt. Mit delmål er at bestå grundforløbet. Og så tømmeruddannelsen. Så skal jeg ud og have noget erfaring, og så må jeg tage den hen ad vejen. Så må jeg se, hvad jeg har lyst til.

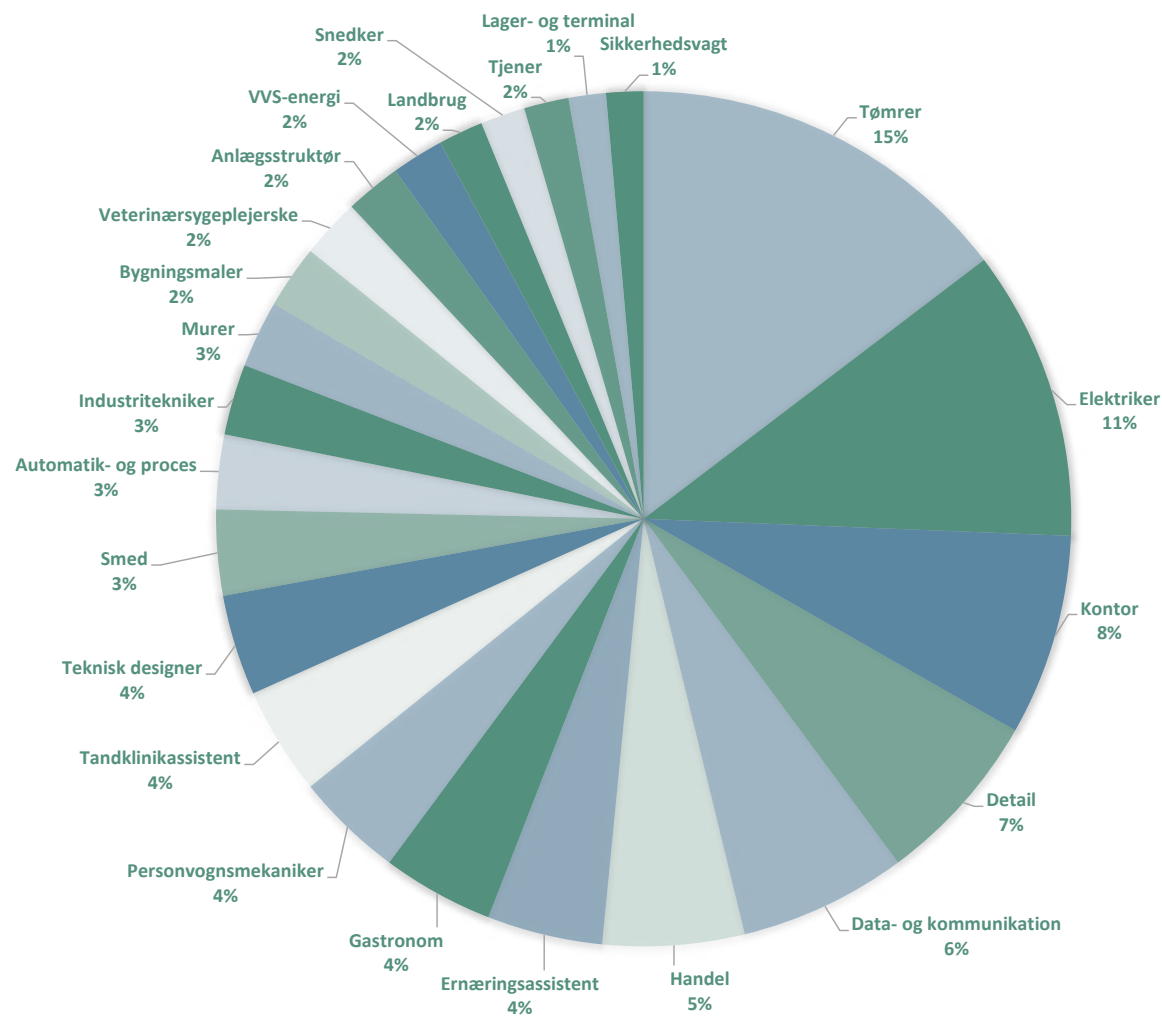
Jeg er der i livet, hvor jeg gør, hvad jeg har **lyst** til. Så må jeg spore mig ind på senere, hvis jeg keder mig og vil videre. Jeg er rimelig åben. Og også bevidst om at tingene kan ændre sig. Det er nok **noget, man kommer til senere**, - at man får lyst til at bygge ovenpå.

Når opmærksomheden henledes på de respektive uddannelser så ses det at fordelingen af informanter, der ønsker at læse videre, fordeler sig således på fagene:

Fagfordelingen på alle repræsenterede uddannelser: Jeg valgte uddannelsen, fordi jeg vil læse videre.

**817 informanter.*

De uddannelser, der repræsenterer den største andel informanter, der gerne vil læse videre, er tilsyneladende fag, hvor videregående uddannelse typisk ligger i naturlig forlængelse heraf.

Opsummering - Mit uddannelsesvalg

Overordnede nedslag fra det forgående kapitel

- **Beslutningen træffes sent** op til uddannelsesstart. Særligt er der fokus på de sidste tre måneder før uddannelsen påbegyndes.
- **Unge under 18 år** har mere tendens til at tænke på uddannelse flere år inden beslutningen tages eller uddannelsen **reelt** påbegyndes. Her skal skelnes mellem den første tanke og den egentlige beslutning.
- Ældre informanter **over 25 år** er mere tilbøjelige til at træffe en beslutning tæt på uddannelsesstart.
- Mange får **tanken** om den igangværende uddannelse i et 'time slot', der strækker sig fra cirka **et år inden afslutningen af grundskolen og frem til to år efter**.
- Tanken forlades ofte på grund af **manglende vejledning** i forhold til individuelle behov og interesser. Samtidig påvirker det valget, at der skabes en **gruppementalitet** på baggrund af, at **gymnasiet bliver referenceramme** gennem grundskolen, lærere, venner og samfundet generelt.
- **Uddannelsessystemet er en sort boks**, der er svær at gennemskue og åbne for. Det er problematisk, når den bedste start på uddannelsen forudsætter følelsen af at være velinformeret.
- Arbejdsrelaterede forbindelser fx arbejdsplads, chef og bekendte inden for faget **påvirker valget og selve beslutningen lige op til uddannelsesstart**.
- Nære relationer, særligt familie og venner, **inspirerer og påvirker interessen. Særligt omkring afslutningen af grundskolen**.
- Årsagsforklaringer på hvorfor uddannelsen ikke er påbegyndt tidligere er: **Personlige årsager, ønsket at gå en ny vej, økonomi, anden uddannelse og bare fordi**.
- **Anden erhvervsuddannelse, arbejde, videregående uddannelse og dagpenge** anses hovedsageligt for mulige alternativer.

Kapitel 3

Mine praktiske motivationer

I dette kapitel får du indsigt i motivationer af mere praktisk karakter. Det handler særligt om, hvordan informanterne oplever at vælge uddannelse af hensyn til praktiske overvejelser. Dette kapitel er taget direkte fra undersøgelsens delrapport, der er publiceret i juli 2020, da resultaterne fortsat er de samme, når motivationen for valg af uddannelse betragtes. De konkrete tal er tilrettet i forhold til det samlede datasæt.

DRØMME OG MÅL

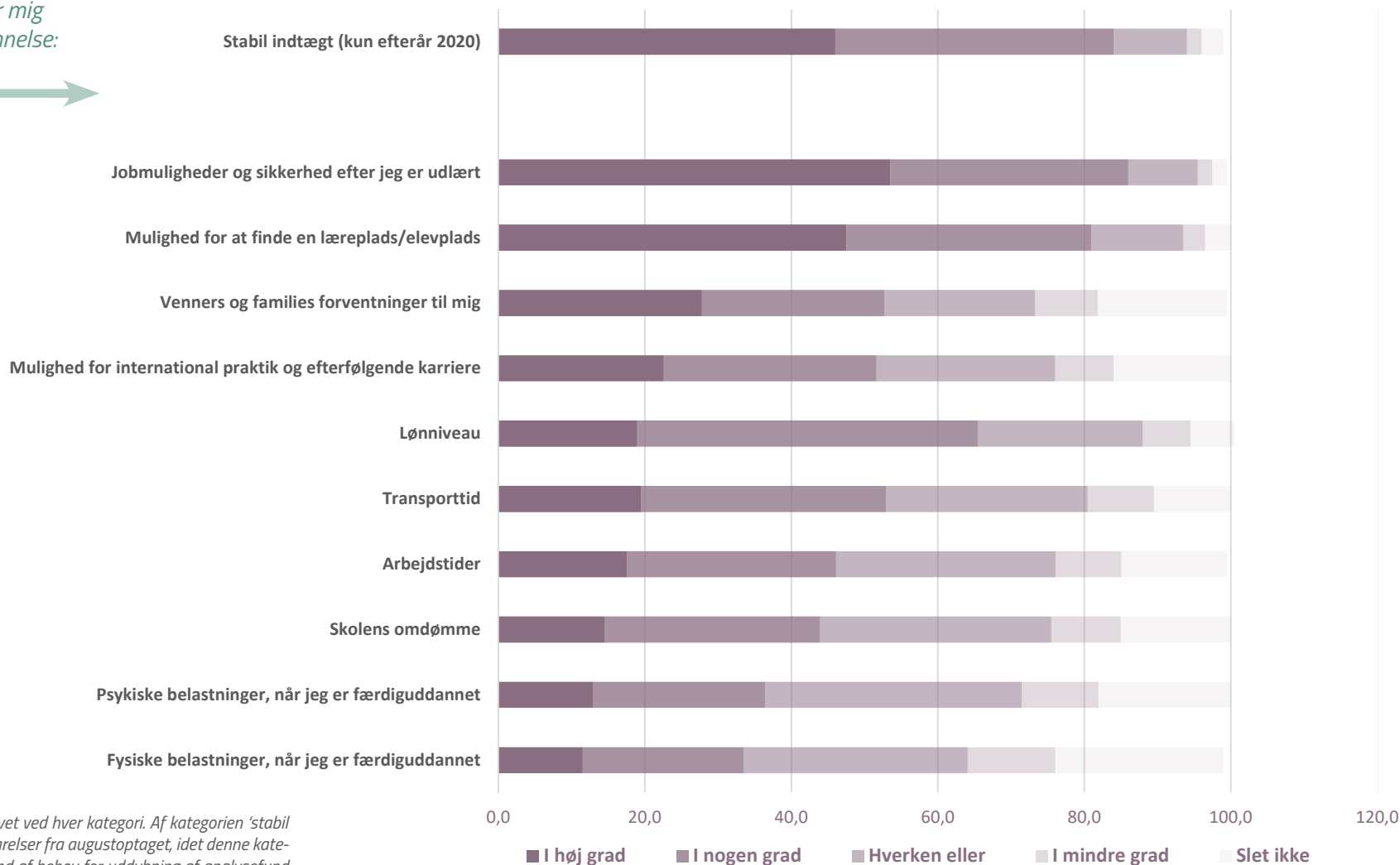
STABILITET OG SIKKERHED

Jeg søger stabilitet og sikkerhed

Dette var vigtigt for mig da jeg valgte uddannelse:
*6.556 informanter.

Data fra spørgeskemaet viser, at elevernes overbevisning om, hvad der var vigtigt for at vælge den specifikke uddannelse, fordeler sig på følgende måde:

Prioriteringsgraden er angivet ved hver kategori. Af kategorien 'stabil indtægt' fremgår kun besvarelser fra augustoptaget, idet denne kategori blev tilføjet på baggrund af behov for uddybning af analysefund fra undersøgelsens delrapport.

Når informanterne vælger uddannelse, er det ofte med henblik på at skabe sikkerhed i form af:

Jobsikkerhed

Jobmuligheder og -sikkerhed efter endt uddannelse er for 86 % af informanterne 'i høj grad' eller 'i nogen grad' vigtigt i valget af uddannelse. Fortællingen om jobsikkerhed er for en større gruppe af informanter begrundelsen for at tage en uddannelse. For denne gruppe handler det blandt andet om, at den forrige situation ikke gav de ønskede muligheder for job eller jobsikkerhed.

Det vedrører eksempelvis særligt informanter, der beskriver, hvordan de **tidligere har oplevet usikkerhed eller ustabilitet i deres (job)situation:**

- Har haft ufaglært arbejde.
- Har taget en uddannelse, som aldrig blev færdiggjort på grund af mangel på lærepladser (dette forveksles ofte med mangel på jobs efter endt uddannelse).
- Er blevet fyret fra et tidligere job.

Stabil indkomst - et selvfølgeligt formål

Blandt informanterne i undersøgelsens spørgeskema viser det sig, at **stabil indkomst** efter endt uddannelse er vigtigt for 80 %. For mange opleves dét at have papirer på sine evner som en form for sikkerhed for økonomisk stabilitet. Mere overordnet gennemsyrrer tanker om en stabil indkomst også hele tankegangen om, hvad de overhovedet betragter som muligt.

Informanterne italesætter ikke det økonomiske parameter af sig selv, fordi det for stort set alle er et selvfølgeligt formål med uddannelsen: at sikre sig en **stabil indkomst** i fremtiden. Når de spørges dybdegående ind til motivationer, så spiller økonomi en stor rolle. **Lønnens størrelse har kun sjældent en betydning** for informanterne.

Økonomi må ikke være en barriere

Også i henhold til deres nuværende situation eller inden opstart af uddannelse er økonomi vigtigt. Det er nemlig en afgørende faktor, at det rent økonomisk ikke bliver besværligt eller usikkert at tage en uddannelse. Fokus er her, at informanterne gerne skal føle, at opstarten af en ny uddannelse er let tilgængelig i form af **økonomiske tilskudsordninger og stabilitet** på de økonomiske parametre. Et generelt behov er også ønsket om at kunne gennemskue systemet og mulighederne for læreplads og job. Ofte spiller de nærmeste familiemedlemmer en vigtig rolle i disse overvejelser, da det kræver en accept af, at indkomsten i eksempelvis en etableret familie kan bære, at informanten har **svingende indtægter for en periode**. For de lidt yngre informanter uden egen familie, hus, bil etc. spiller økonomi under uddannelse ikke en helt så stor rolle, som de der føler stor økonomisk forpligtigelse. Det indgår dog stadig i overvejelserne om, hvordan man skal tilrettelægge sin uddannelsestid.

Mulighed for praktikplads

Praktikpladser spiller en central rolle i forhold til de praktiske motivationer for at tage en erhvervsuddannelse. Dette tema kan du læse meget mere om i rapporten: **Praktikpladsundersøgelse**, der er publiceret under GF2 projektet i september 2020.

Kapitel 4

Mine 'bløde' motivationer

I informanternes valg af uddannelse findes også en række bløde værdier, der motiverer til uddannelse. Det er ikke-tællelige værdier, der kan forklares og forsvares ved de tidligere nævnte motivationer af mere praktisk karakter. Ligesom det forrige kapitel er dette taget fra undersøgelsens delrapport, der er publiceret i juli 2020. Dog med enkelte tilrettelser i form af opdaterede tal fra den samlede data, samt enkelte tilføjede aspekter af analyseresultaterne.

GLÆDE

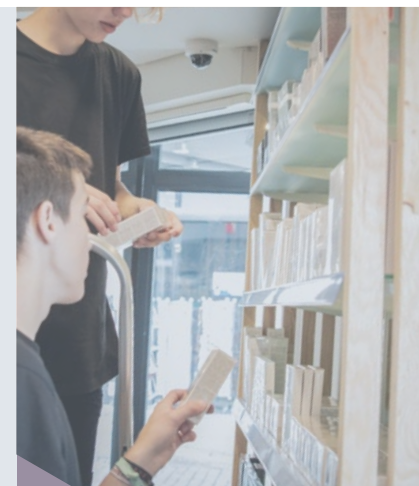
ANERKENDELSE

Jeg skal være glad

Et tema, der går på tværs af både praktiske og bløde motivationer, er **balancen mellem arbejde og fritid**. Her pointerer informanterne, at uddannelsesvalg ofte er præget af et hensyn til at have tid til venner, fritidsaktiviteter og familieliv. Herved tydeliggøres også, hvordan valget af uddannelse ikke vægtes ud fra simple faglige og konkrete kriterier, men at **uddannelse er et led i en længere kæde**, der tilsammen skaber informanternes liv. Uddannelse skal passes ind i eksisterende livsforhold og mønstre. Derfor står det også helt centralt, at informanterne generelt **stræber efter glæde i tilværelsen**. Uddannelse skal derfor bidrage til at opfylde dette mål. En stor gruppe informanter forbinder også glæde med **lysten til at stå op om morgenen** og udrette noget i form af at være med til at skabe konkrete resultater.

” **Motivation og vilje** er den vigtigste nøgle til indlæring. Så bliver jeg også god til mit fag og kan rent faktisk bidrage med noget til min elevplads. Det gør, at jeg er **glad, når jeg står op om morgenen** både nu og senere hen.

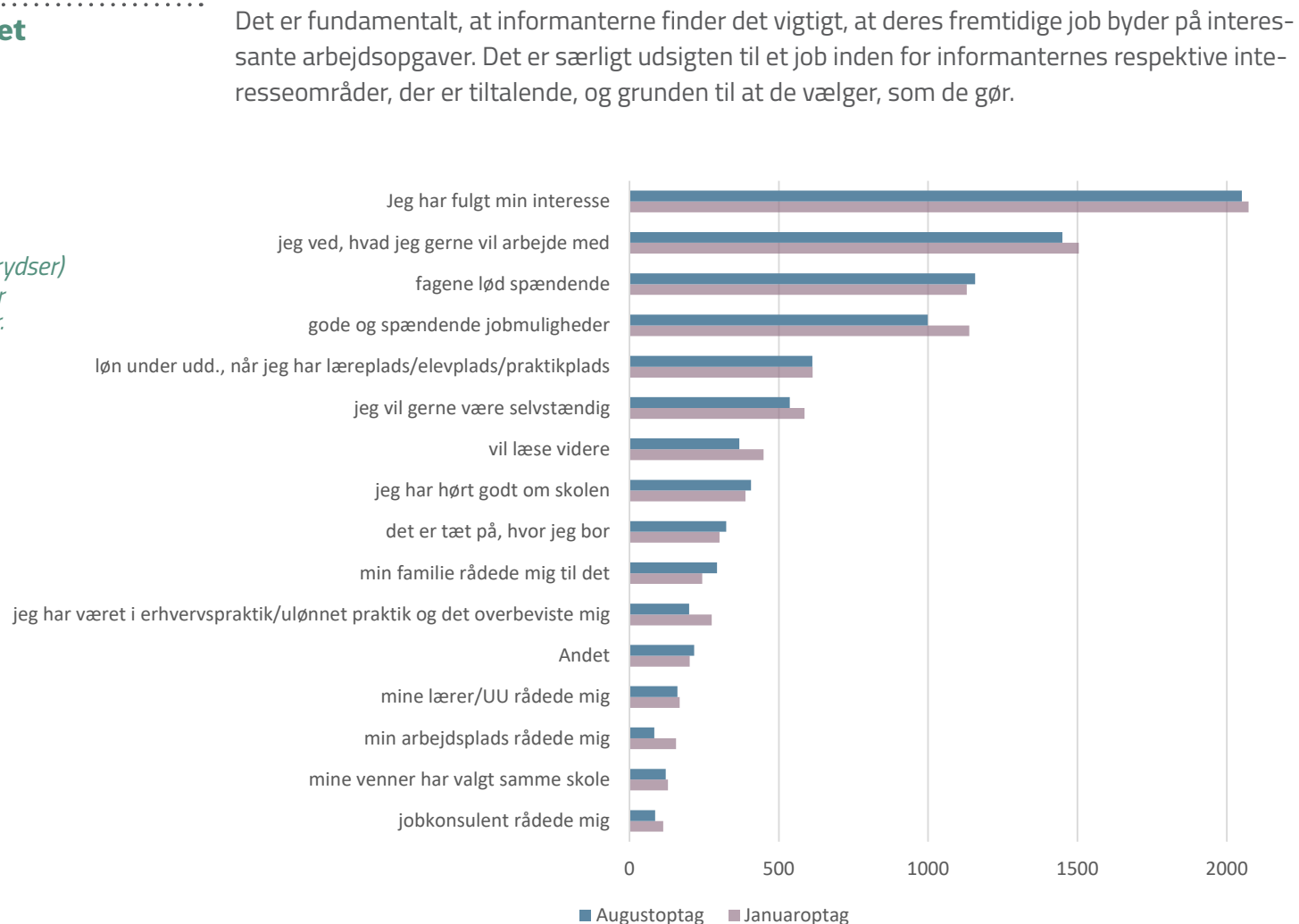
Ellers bliver livet for surt.

Det handler også om et ønske om at lave noget, der oprigtigt **optager informanterne**, og hvor de kan have en følelse af **personligt engagement**, idet de har valgt ud fra egne behov. Modsat andre menneskers forventninger og ønsker, som nogle beskriver, at deres tidligere uddannelsesvalg har båret præg af. Dette understreges også i data fra spørgeskemaet, hvor venner og families forventninger er lavest prioriteret, når det gælder begrundelser for at vælge den specifikke uddannelse. Her svarer i alt 43 %, at venner og families forventninger 'slet ikke' eller kun 'i mindre grad' var vigtige for dem, da de valgte uddannelse.

Køleskabskomplekset

Hvorfor har du valgt netop denne uddannelse?
(mulighed for at sætte flere krydser)
*Januartag: 3.318 informanter
Augustoptag: 3.238 informanter.

Som det fremgår af ovenstående diagram, er det individuelle interesser og muligheder, der først og fremmest motiverer til at vælge en konkret erhvervsuddannelse. Dette viser, at informanterne er et sted i livet, hvor de har et udpræget behov for at gå efter det de oprigtigt selv ønsker eller drømmer om. Det udelukker ikke, at informanterne kan være inspireret af forskellige aktører, men de lader sig ikke direkte påvirke af aktørernes holdninger og forventninger til, hvad man bør.

Dette tydeliggøres også i den kvalitative data, hvor flere informanter nævner, at de næsten kan provokeres af andres holdninger til, hvad de burde gøre, hvad der ville være godt for dem, eller hvad de vil være gode til. Informanterne ønsker, det skal være et drive, der kommer indefra. Hvor de kan opnå autentisk glæde og høste anerkendelse, for det, de selv føler, er deres talenter.

En stor gruppe på tværs af uddannelserne henviser til drømme om at **skabe konkrete produkter og resultater**, som kan gøre **nytte** ved, at andre **ser** på det eller **bruger** det. En informant beskriver tilfredsstillelsen ved at høste anerkendelse for sit arbejde således:

” Jeg er præget af det, jeg kalder ‘køleskabskomplekset’.

Da jeg var barn og kom hjem med en tegning, så sagde min mor: “**Neeih Emil hvor er den flot**. Den skal op at hænge på køleskabet”. Jeg har altid haft et behov for at lave noget specifikt og så få **anerkendelse** for det. Bare kom med æren! Den tager jeg gerne.

Mange henviser til behovet for **anerkendelse**, fordi det personligt er tilfredsstillende, men også fordi det er tilfredsstillende at opfylde andre menneskers behov med et bestemt produkt eller ydelse.

Kapitel 5

Min tidligere beskæftigelse

Gennem dette kapitel får du indsigt i, hvad informanterne har beskæftiget sig med op til uddannelsesstart, og hvordan dette har haft indvirkning på uddannelsesvalget.

TRE HOVEDAKTØRER LEVERER ELEVER

ARBEJDSMARKEDET

UDDANNELSESSYSTEMET

LEDIGHEDSSYSTEMET

Tre hovedaktører leverer elever

Når vi ser på hele populationen, er der tre overordnede tendenser, der viser grupperinger af informanterne i forhold til deres **tidligere beskæftigelse**. Når informanterne i spørgeskemaet spørges ind til, hvad de har lavet det seneste år op til uddannelsesstart, så kan besvarelsene deles i tre: **arbejdsmarked, uddannelsessystem, og ledighed**.

I alt udgør informanter med tilknytning til arbejdsmarkedet, **50 % af GF2 målgruppen**. Samlet set har 40 % af undersøgelsens informanter arbejdet uaglært det sidste år op til uddannelsesstart. Disse udgør altså størstedelen af datagrundlaget.

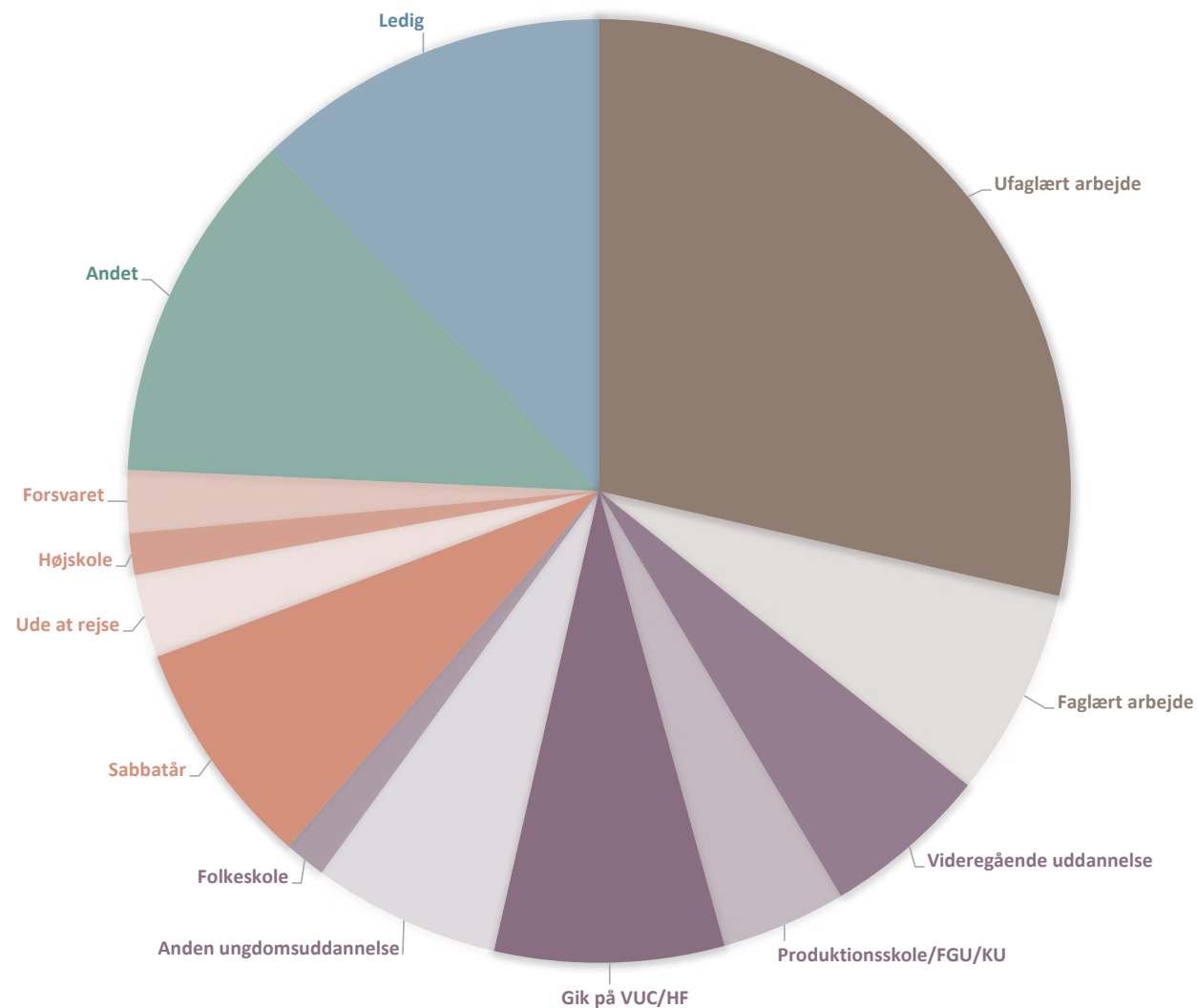
Fordelingen på de primære **beskæftigelsestendenser det seneste år op til uddannelsesstart** ser således ud:

Nedenstående cirkeldiagram viser fordelingen på informanternes tidligere beskæftigelse.

Hvad lavede du det sidste år inden du begyndte på din uddannelse?
(mulighed for at sætte flere krydser)

*6.556 informanter.

Data der fremgår af ovenstående diagram, er hentet fra besvarelsen på spørgsmålet 'Hvad lavede du det sidste år, inden du begyndte på din uddannelse?'. Der var mulighed for at sætte flere krydser i besvarelsen. Da indsamlingen af kvantitativ data i spørgeskemaet for august-optaget har stået på under den verdensomspændende COVID-19 pandemi, kan der muligvis være en skævvridning i rejseaktiviteten hos de elever, der er optaget i august 2020 ift. tidligere og senere optag på erhvervsskolerne. Dog er andelen, der har rejst, 4 % for begge optag, hvilket indikerer at det med ringe sandsynlighed er dét eleverne i stort omfang laver, inden de starter en erhvervsuddannelse.

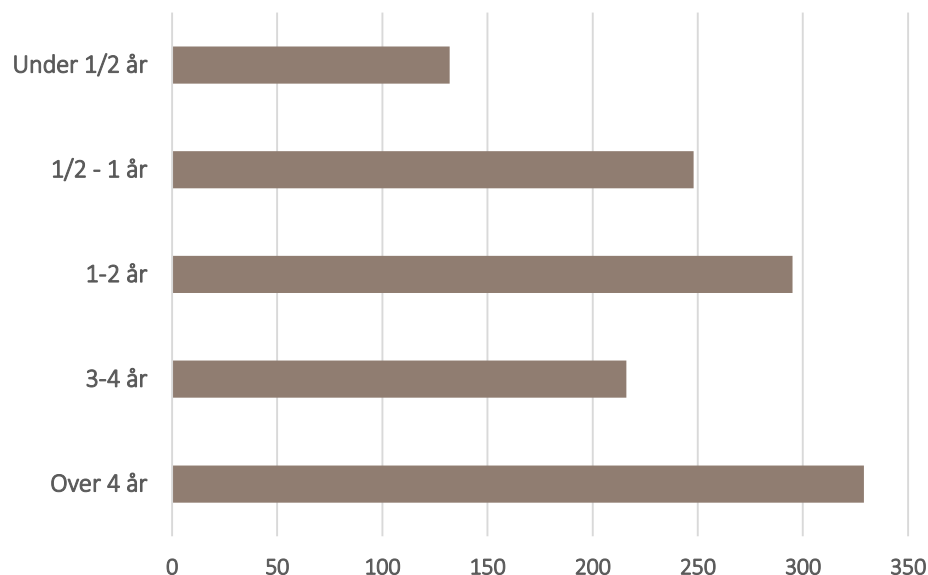
Arbejdsmarkedet

Som det fremgår af foregående side, har halvdelen af informanterne haft tilknytning til arbejdsmarkedet op mod uddannelsesstart. Når hele 40 % af informanterne har arbejdet ufaglært, så tydeliggøres det, at **erhvervsskolerne er særligt interessante for dem, der kommer fra et ufaglært job**. 882 informanter ud af de 2.543 der har arbejde ufaglært op mod uddannelsesstart har en færdiggjort ungdomsuddannelse. Derfor tiltrækkes primært elever uden forudgående uddannelse, mens en lille gruppe allerede har en ungdomsuddannelse inden den pågældende erhvervsuddannelse startes.

Data viser at **kun 35 %* af dem, der har været tilknyttet arbejdsmarkedet** umiddelbart inden uddannelsesstart, har varetaget et job, der **relaterede sig til den uddannelse**, de nu har valgt. Dette resultat understøtter Beslutningsstiens indikation på, at de infulerende **relationer, der knytter sig til arbejdsmarkedet**, påvirker informanterne i at træffe beslutningen på et mere praktisk plan. Det er eksempelvis ofte en påvirkning i forhold til 'det muliges kunst', eller hvad der vil bidrage til at informanterne kan opnå **stabilitet og sikkerhed**. For de færreste er det altså en tilknytning til arbejdsmarkedet, der bidrager til de mere personlige, bløde og interessebårne værdier i valget af erhvervsuddannelse. Snarere handler det for mange om praktiske påvirkninger.

Hvor længe har du arbejdet udfaglært?
*1.220 informanter.

Diagrammet viser fordelingen af besvarelse fra de informanter, der har svaret: 'hvad lavede du det sidste år inden du begyndte på din uddannelse' (muligt at sætte flere krydser): 'ufaglært arbejde'. Der gøres opmærksom på, at spørgsmålet 'hvor længe har du arbejdet udfaglært' kun er stillet i efterårets del af undersøgelsen. Der kan derfor være afvigelser på de to optag, som ikke tydeliggøres her, eller de samlede tal kan vise sig at været lidt anderledes. Det forventes dog, at diagrammet er tilstrækkeligt retvisende for de tendenser, der identificeres.

*Denne data indbefatter kun besvarelser fra augustoptaget, men det forventes at tendensen for den samlede population vil være omtrent den samme.

Alternativerne for dem der har arbejdet

Den gruppe informanter (3.064 elever), der har været tilknyttet arbejdsmarkedet inden for det seneste år, er mere tilbøjelige til at overveje en anden erhvervsuddannelse eller arbejde som alternativer til den valgte uddannelse, end de informanter der har været tilknyttet uddannelsessystemet. Ud af de 53 % af informanter fra arbejdsmarkedet, der overvejer alternativer, har **halvdelen haft tanke på en anden erhvervsuddannelse**, mens 38 % har overvejet arbejde som alternativ. Dette bekræfter også det tidligere berørte tema, omkring at mange informanter har stået i en situation, der har **krævet handling** af den ene eller anden slags.

Men en videregående uddannelse ligger heller ikke fjernt for dem, der har haft tilknytning til arbejdsmarkedet inden uddannelsesstart. Her overvejer omtrent ligeså mange informanter, som den samlede population, videregående uddannelse som alternativ til den valgte uddannelse. **Hele 29 % af dem, der overvejede alternativer, tænkte på en videregående uddannelse** som en mulighed.

Gennem de kvalitative data fra fokusgruppeinterviewene ses det, at de informanter, der for nyligt har arbejdet ufaglært, er af den klare overbevisning, at **en erhvervsuddannelse vil stille dem bedre i samfundet**. Her refererer til sikkerhed og stabilitet men også til ens værdighed generelt.

”

En uddannelse kan give respekt. Men det indkapsler flere forskellige ting. At man er behjælpelig, hvis folk har brug for ens hjælp. Men jo også at **man føler glæde, ved det man gør**. Det er da inspirerende for andre at se. (...)

Det er er nok også sådan en helt basal menneskelig drivkraft. Altså at andre kan bruge mig til noget, som de ved, jeg også er **god** til.

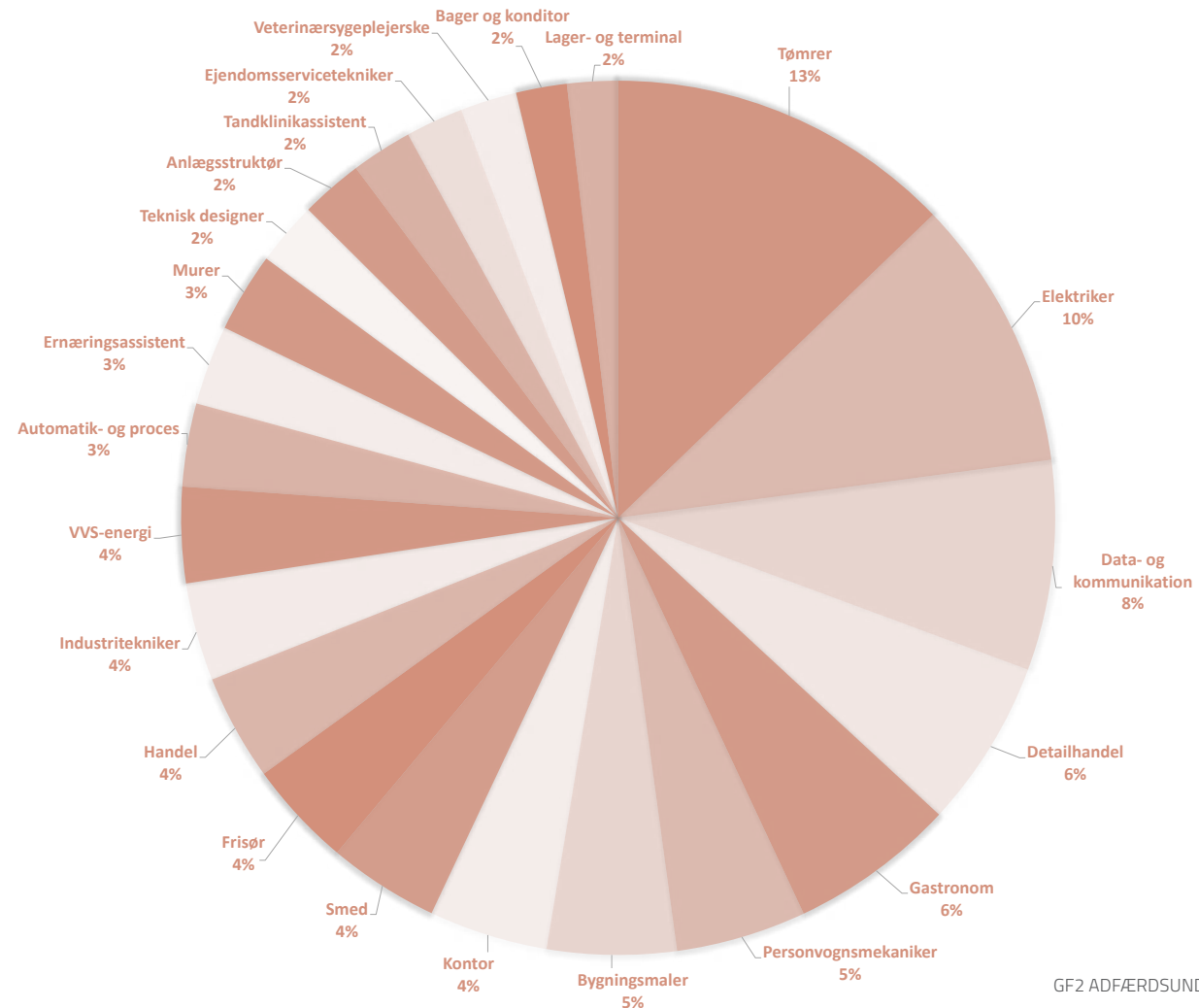
Der refereres også til, at det er vigtigt at kunne bevise overfor sig selv og sine nærmest, at man rent faktisk **duer til noget og kan gennemføre en uddannelse**. Det er følelsen af at bevise, at man er **noget værd**. Flere informanter referere også til et udpræget ønske om at besidde en faglig stolthed. En stolthed ved at kunne bidrage med noget bestemt og have viden om et felt. En stolthed, der eksisterer i kraft af en inklusionsfølelse. Her kan vi se tilbage på den helt basale **menneskelige gruppentilstand**, som er grundlæggende for uddannelsesvalget. For mange ufaglærte informanter er påbegyndelse af en erhvervsuddannelse bidragende til, at de endelig føler sig som en del af en større gruppe, der vil i samme retning.

Af nedenstående cirkeldiagram fremgår fagfordelingen på de informanter, der har været tilknyttet arbejdsmarkedet op mod uddannelsesstart.

Jeg har arbejdet ufaglært eller faglært:
hvilken uddannelse går du på?

*3.064 informanter.

Diagrammet viser fagfordelingen af besvarelse fra de informanter, der har svaret: 'hvad lavede du det sidste år inden du begyndte på din uddannelse' (muligt at sætte flere krydser): 'ufaglært arbejde' og 'faglært arbejde'. De fag der udgør 1 % eller mindre af besvarelserne er ikke inkluderet i diagrammet.

Uddannelsessystemet

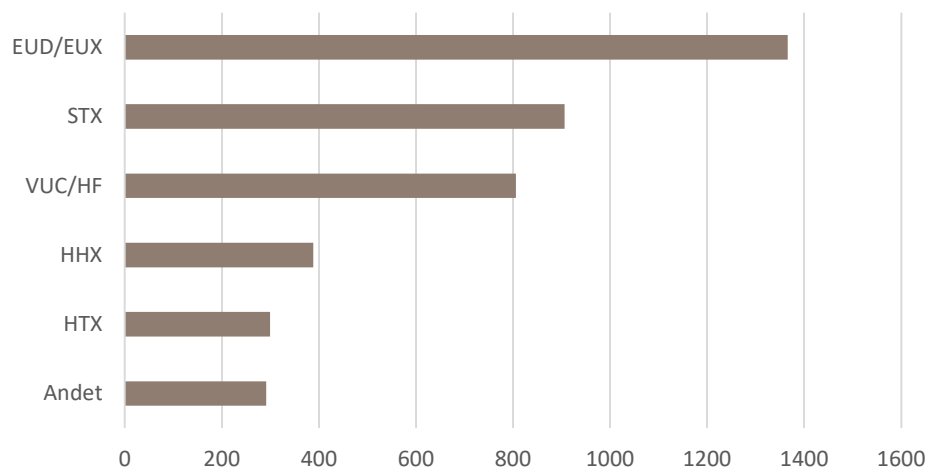
Der kommer en betragtelig andel elever (2.190), der indenfor det seneste år op mod uddannelsesstart har været tilknyttet uddannelsessystemet. Data viser, at:

- 57 % (svarende til 3.603) informanter har været tilmeldt en anden ungdomsuddannelse.
- Størstedelen har været tilmeldt en EUD eller EUX.
- 55 % af disse gennemførte uddannelsen. Dette svarer til, at 1.978 informanter fra besvarelser af spørgeskemaet, gennemført en ungdomsuddannelse.

Fordelingen på tidligere optag på forskellige ungdomsuddannelser ser ud som følger:

Hvilken ungdomsuddannelse har du tidligere været optaget på?

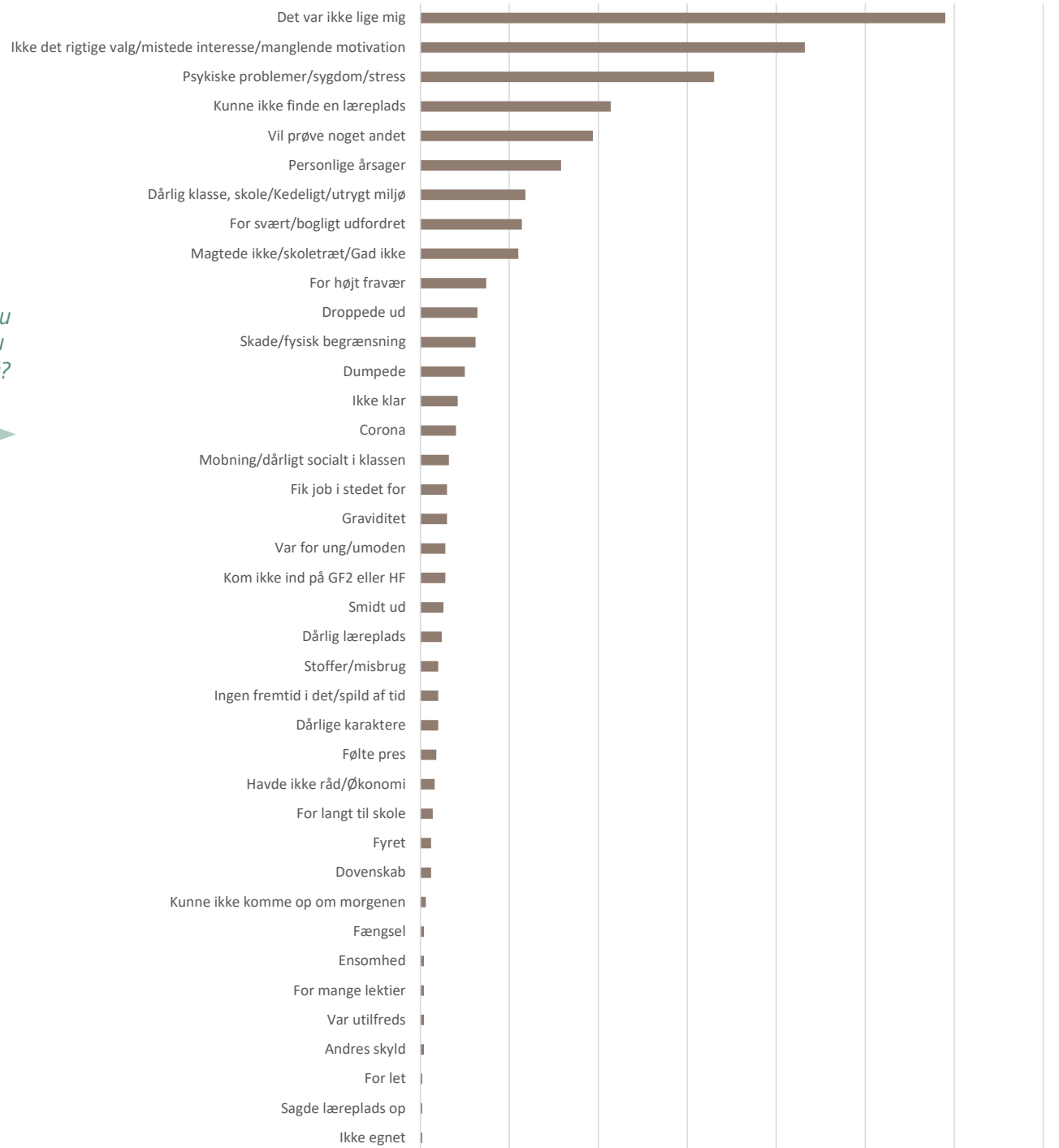
*3.603 informanter.

Personlig interesse og udfordringer kan spænde ben for færdiggørelse

For de, der ikke har gennemført, er begrundelsen primært at 'uddannelsen var ikke lige mig' eller et forkert valg og personlige udfordringer som psykiske problemer, sygdom, stess etc. Dernæst begrundes manglende færdiggørelse af ungdomsuddannelse med manglende læreplads.

Hvorfor gennemførte du ikke den uddannelse du tidligere var optaget på?
*1.620 informanter.

Elever der tidligere har været optaget på en erhvervsuddannelse

Af den kvalitative data fremgår det at mange af de informanter, der tidligere har været optaget på en erhvervsuddannelse, anser dette som en **parentes i deres egen livshistorie**. De fleste af disse har kun gået kort tid på uddannelsen, og for nogle ligger mange år tilbage i tiden. Generelt set har det krævet dybere indsigt og dialog at åbne op for tidligere uddannelsesvalg. For mange af informanterne fra fokusgrupperne, har det at droppe ud af en uddannelse været forbundet med 'et forsvindingsnummer', hvor de helst ikke ville konfronteres med det nederlag, det har oplevedes som gennem længere tid **ikke at vide hvad de skulle med deres liv i forhold til uddannelse og arbejdsliv**.

Flere informanter nævner et 'opsamlingssystem' som en mulighed for at de på et tidligere tidspunkt var kommet tilbage til erhvervsskolen. Hvad enten begrundelsen for ikke at færdiggøre en erhvervsuddannelse skal findes i forkert valg af uddannelse eller personlige udfordringer, så har informanterne grundlæggende haft et **behov for at nogen samlede dem op på vejen væk**. Eller lod dem tænke over situationen i en kortere periode for derefter at blive **tilbudt hjælp til at genoverveje situationen** eller fremtidige muligheder.

En dominerende forklaring hos dem, der tidligere er droppet ud af en erhvervsuddannelse, er at de **ikke kunne finde en læreplads**. Som det fremgår af Praktikpladsundersøgelsen, der er publiceret i september 2020 af Danske Erhvervsskoler og -Gymnasier under nærværende projekt, så er en **praktikplads af afgørende betydning for elevernes selvforståelse, uddannelsessucces og gejst**. Derfor påpeger en lang række informanter også i den kvalitative del af undersøgelsen, at et opsamlingssystem kan være alfa og omega for de, der ikke lykkedes med at finde en praktikplads. En række informanter peger på, at et ekstra forsøg på kontakt og hjælp med at finde en praktikplads lidt tid efter de har opgivet uddannelsen, muligvis kunne have fået dem til at genoverveje uddannelsen.

Elever fra VUC og HF

De elever, der har gået på VUC/HF et år op til uddannelsesstart, udgør den største andel af dem, der har været tilknyttet uddannelsessystemet. Når vi betragter den gruppe informanter, der har gået på VUC/HF op til uddannelsesstart, så står det frem, at ud af de 16 fokusuddannelser, som undersøgelsen sætter særligt fokus på, er der en tendens til, at lidt flere informanter vælger kontor- og ernæringsassistentuddannelsen. **26 % af informanterne fra kontoruddannelsen og 27 % af ernæringsassistenterne har gået på VUC/HF op mod uddannelsesstart**.

Elever fra videregående uddannelser

Når vi henleder opmærksomheden på de informanter, der har gået på en videregående uddannelse indenfor det seneste år op mod uddannelsesstart, så identificeres der nogle mønstre, der er værd at kigge ind til. Det tidligere nævnte fokus på **interessen** og **glæden** er noget, der er særligt karakteristisk for denne målgruppe. De har før haft følelsen af at have valgt noget, der **'ikke lige var mig'**. Dette bunder også i, at informanterne tidligere har anset en videregående uddannelse for at være mere præstige fyldt end en erhvervsuddannelse. De informanter, der tidligere har valgt en videregående uddannelse, beskriver, hvordan beslutningen i høj grad har været præget af andres overbevisninger om, **at en videregående uddannelse er 'højere' end en erhvervsuddannelse. Men det er en samfundsmæssig misforståelse**, mener en lang række informanter fra undersøgelsen. Særligt den gruppe af informanter, der tidligere har været optaget på en videregående uddannelse, har fået **afkræftet** denne antagelse.

Undersøgelsens data beviser informanternes overbevisning om, at **bare fordi noget tager længere tid, er det ikke nødvendigvis af højere rang**. Samtlige informanter i den kvalitative del af undersøgelsen finder **håndgribelig faglighed mindst lige så attraktiv som vidensbaseret faglighed**. Den generelle population efterlyser behovet for at samfundet sidestiller uddannelsesvalg. Det er et ønske om at **gøre op med** en lang tradition for at ophøje de videregående uddannelser, og glemme at se kvaliteten i de erhvervsrettede fag. Et centralt tema er, at eleverne har et grundlæggende behov for at tage en **håndgribelig uddannelse for at holde interessen i live**.

”

Jeg ved, hvad jeg bliver.
Det er så tilfredsstillende at vide,
at det er præcis det her, jeg kan, når
jeg er færdig. Altså jeg ved, at **min
titel stemmer overens med mine
arbejdsopgaver**, og det arbejde jeg får.

De informanter, der har en gymnasial uddannelse og som tidligere har været optaget på en videregående uddannelse, har endvidere ændret deres syn på penge og indtægt. Flere beskriver, hvordan de med deres erhvervsuddannelse har **opprioriteret interesseaspektet og nedprioriteret de økonomiske aspekt**. Derfor er deres topprioritet, hvis uddannelsen kan føre dem til et **spændende job** – så er lønnen en mindre afgørende faktor.

Et **stort pres eller højt stressniveau under de videregående uddannelser** har også haft betydning for nogle af informanternes valg af erhvervsuddannelse. Her henvises der særligt til følelsen af at skulle **præstere** på mange forskellige parametre. Ofte en masse **uhåndgribelige parametre**, hvorfor eleverne har haft en følelse af **ikke at slå til** i situationer, hvor formålet heller ikke altid har stået helt klart. I forlængelse heraf har en **mindre synlig karrierevej** også haft indvirkning på, at informanterne har lavet et sporskifte. Her italesættes også fremtidsmulighederne som for nogle har været sværere at gennemskue.

For de informanter, der tidligere har været optaget på en videregående uddannelse, er sporskiftet også et resultat af, at de har lysten til og behovet for at dyrke en **snæver interesse inden for et bestemt felt**. Nogle har erfaret at viden og kompetencer tilegnet gennem videregående uddannelse er for bredt funderet. Derfor påpeger informanter fra denne målgruppe også, at de er bevidste om deres egne **interesser for helt specifikke dele af et bestemt fag**, og derfor søger en erhvervsuddannelse for at opnå mere **målrettet og håndgribelig viden og erfaring inden for faget**.

” Jeg kunne mærke på universitetet, at jeg enormt gerne ville det, men jeg følte ikke at formen tillod, at jeg blev dygtig. Jeg havde brug for, at det blev meget mere **udførende**. At jeg fik lov at **gøre tingene med det samme**.

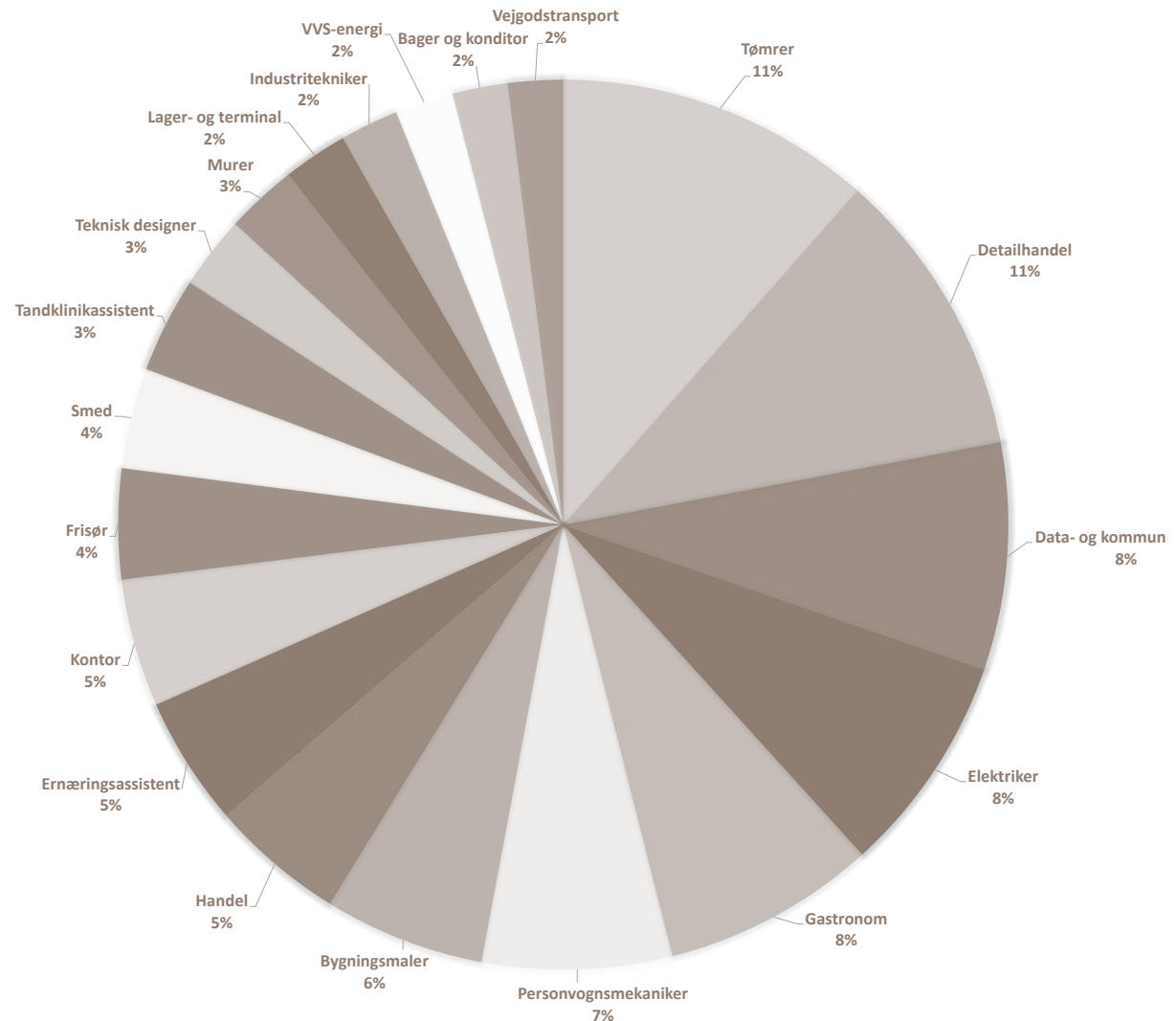
Fagfordelingen for elever der kommer fra uddannelsessystemet

Af nedenstående cirkeldiagram fremgår fagfordelingen på de informanter, der har været tilknyttet uddannelsessystemet op mod uddannelsesstart.

Jeg har været tilknyttet uddannelsessystemet: hvilken uddannelse går du på?

*2.190 informanter.

Diagrammet viser fagfordelingen af besvarelse fra de informanter, der har svaret: 'Hvad lavede du det sidste år inden du begyndte på din uddannelse' (muligt at sætte flere krydser): 'Igang med videregående uddannelse', 'Produktionsskole/FGU/KU', 'VUC/HF', 'var igang med anden ungdomsuddannelse (fx STX, HTX, HHX)' eller 'Gik i folkeskolen'. De fag der udgør 1 % eller mindre af besvarelserne er ikke inkluderet i diagrammet.

Ledighedssystemet

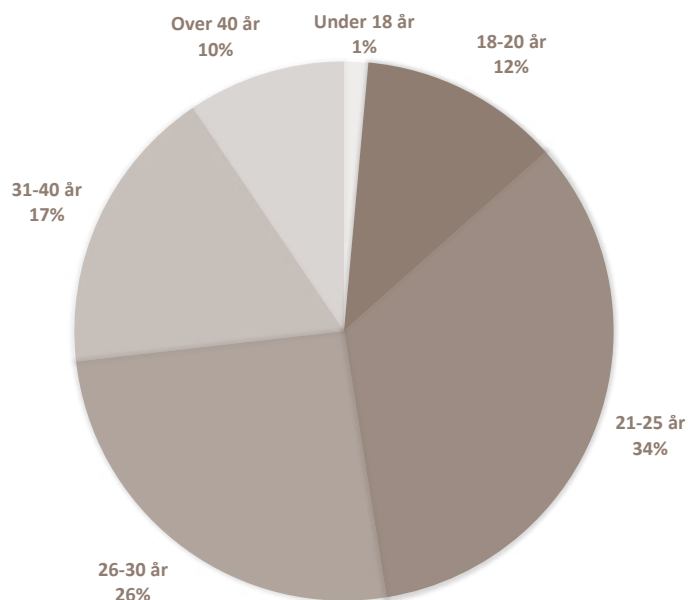
For de 17 % (svarende til 1.108) af undersøgelsens informanter, der har haft tilknytning til ledighedssystemet det seneste år op til uddannelsesstart, gælder det, at **stabilitet og sikkerhed er altafgørende**. Men i det hele taget står disse informanter i en situation, hvor de i højere grad ønsker at skabe et liv, de selv kan være herre over. Dette er særligt med fokus på et ønske om at have råd til at gøre hvad man drømmer om, for eksempel at eje sin egen bolig, tage på ferie og **realisere sine drømme**. For mange er det også vigtigt at kunne skabe sin egen familie her og nu, samt have en partner der **bakker op** om gennemførelse af uddannelsen.

Karakteristika for informanter der kommer fra ledighedssystemet er:

- 87 % over 20 år.
- 60 % mellem 21 og 30 år.
- Få er hjemmeboende ift. populationen, mens flere bor alene eller sammen med en partner.
- Ikke særlig tilbøjelige til at have et fritidsjob og er generelt typerne, der hygger mere derhjemme og gamer mere. Hele 43 % af dem fra ledighedssystemet gamer i deres fritid.

De unge ledige kommer til erhvervsskolerne

Når opmærksomheden henledes på 1.108 informanter, der har været ledige indenfor det sidste år op til uddannelsesstart, så ser aldersfordelingen således ud:

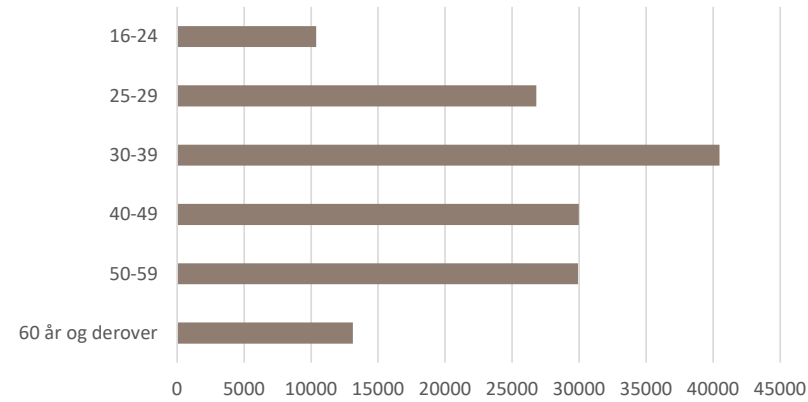
*Aldersfordelingen for dem der har været ledige inden for det seneste år ind til uddannelsesstart.
1.108 informanter

Ledighed på nationalt plan,
Danmarks Statistik

Når vi kigger på de generelle tendenser på landsplan, så viser Danmarks Statistik i data fra 2020, at den største andel af bruttoledige befinder sig i aldersgruppen 30-39. Derudover er en relativt stor andel af de ledige også fra 40 år og op efter.

Kilde: Danmarks Statistik. Ovenstående tal stammer fra oplysninger fra dst.dk. Det er en opgørelse over bruttoledige fra marts 2020 og året ud.

I statistikken for ledige på nationalt plan stemmer andelen af ledige på de voksne aldersgrupper, særligt fra 30 år og op efter, ikke overens med aldersfordelingen på de informanter, der kommer fra ledighedssystemet i nærværende undersøgelse. Dette indikerer at **erhvervsskolerne aktuelt tiltrækker det lidt yngre segment af de ledige**. Der er i dette taget højde for en mindre skævvridning i forhold til, at intervalopdelingen af alder er lidt forskellig for henholdsvis den nationale opgørelse og spørgeskemaet i denne undersøgelse.

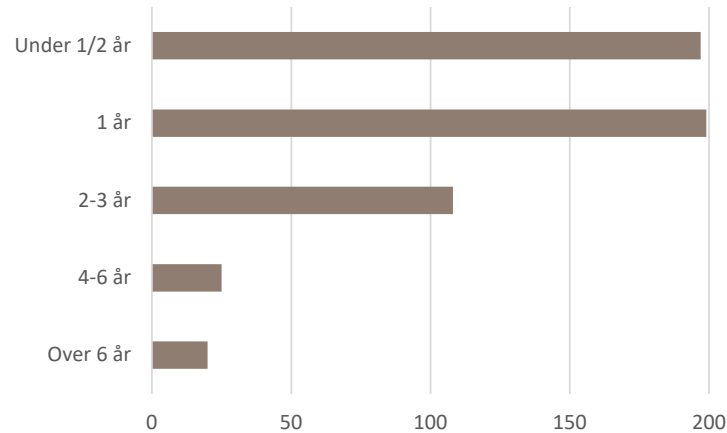
Afprøvning af erhvervsuddannelser kan åbne den sorte boks

For langt de flestes vedkommende træffes der relativt hurtigt en beslutning om, at uddannelse skal være alternativ til ledighed. For langt størstedelen sker det inden for det første år:

Hvor længe var du ledig?

*554 informanter.

Spørgsmålet er stillet til dem, der har svaret 'ledig' til spørgsmålet: 'Hvad lavede du det sidste år, inden du begyndte på din uddannelse?'. Dette spørgsmål er tilføjet til spørgeskemaet for augustoptaget på baggrund af behov for uddybning af viden indhentet under forårets del af undersøgelsen. Derfor indgår kun data fra augustoptaget.

Data fra den kvalitative del af undersøgelsen viser, at nogle informanter gennem ledighedssystemet har været i forløb, hvor de har haft mulighed for at afprøve forskellige erhvervsuddannelser. Den generelle oplevelse er, at disse forløb har bidraget til at skabe afklaring og åbne for den før omtalte sorte boks som uddannelsessystemet ellers anses for at være. Det har **bidraget til at skabe mere klarhed** om uddannelses- og fremtidsmuligheder. Og ikke mindst har det givet de ledige informanter mulighed for at (gen)finde sin interesse.

” Da jeg kom på det forløb gennem kommunen, var der virkelig noget, der gik op for mig. 'Nåh ja, det var jo det her, jeg syntes var fedt'.

Og lige pludselig kunne jeg også mærke, at **det var mega fedt at lære**. Det havde jeg egentlig aldrig prøvet før.

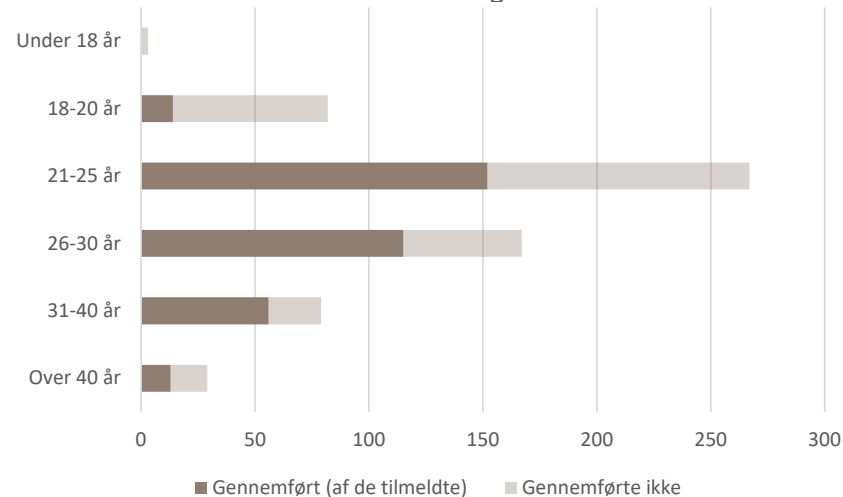

Hos flere informanter har disse forløb også bidraget til for en gang skyld at føle sig inkluderet i en gruppe. At være sammen med en gruppe **mennesker i samme båd** som dem selv. Med et fælles ønske om at ændre deres nuværende situation og med samme tanker om, at erhvervsuddannelsen for dem ikke vil være 2. rang, men snarerer **en uddannelse, der af højeste rang kan bidrage til en kovending i deres forhenværende livssituation**. Flere beskriver, hvordan de har følt sig anerkendt ved at være med i en gruppe, der sammen har udforsket erhvervskolefagene på ny. Elever, der ikke har prøvet disse forløb for ledige, har i fokusgrupperne givet udtryk for, at de kunne have haft gavn af lignende forløb under beslutningsprocessen.

Den kvalitative data viser også, at vejledningen gennem ledighedssystemet for mange opleves som stærk og individuelt fokuseret. Baggrunden for disse opfattelser er, at informanterne føler sig hjulpet på vej til at se deres egne interessefelter, og ofte oplever at blive **hjulpet på vej til at se muligheder fremfor begrænsninger**. Her spiller kommunen en vigtig rolle i formidlingen af erhvervsuddannelserne i forhold til den mere praktiske del af uddannelsen, såsom ansøgningsproces, indkomstmuligheder, uddannelsens opbygning med videre.

Helt unge uden uddannelsesbaggrund

I alt har 57 % af de tidligere ledige (svarende til 627 informanter) været tilmeldt en anden ungdomsuddannelse end den igangværende. Af nedenstående søjlediagram fremgår det, at flest af de informanter, der har gennemført en anden ungdomsuddannelse og været tilknyttet ledighedssystemet op mod uddannelsesstart, er de 21-25 årige.

Aldersfordelingen på:
Gennemførte du uddannelsen?
*627 informanter.

Diagrammet viser fordelingen af besvarelser fra de informanter, der har svaret at de i løbet af det seneste år har været ledige og også har svaret 'ja' til tidligere at have været tilmeldt en ungdomsuddannelse.

Til gengæld understøtter diagrammet også, at de helt unge stadig ikke har fundet deres rette plads i uddannelsessystemet, eftersom at kun en meget lille del af de 18-20 årige har gennemført en uddannelse, de tidligere har været optaget på. Dette analyse fund uddybes yderligere i kapitel 6.

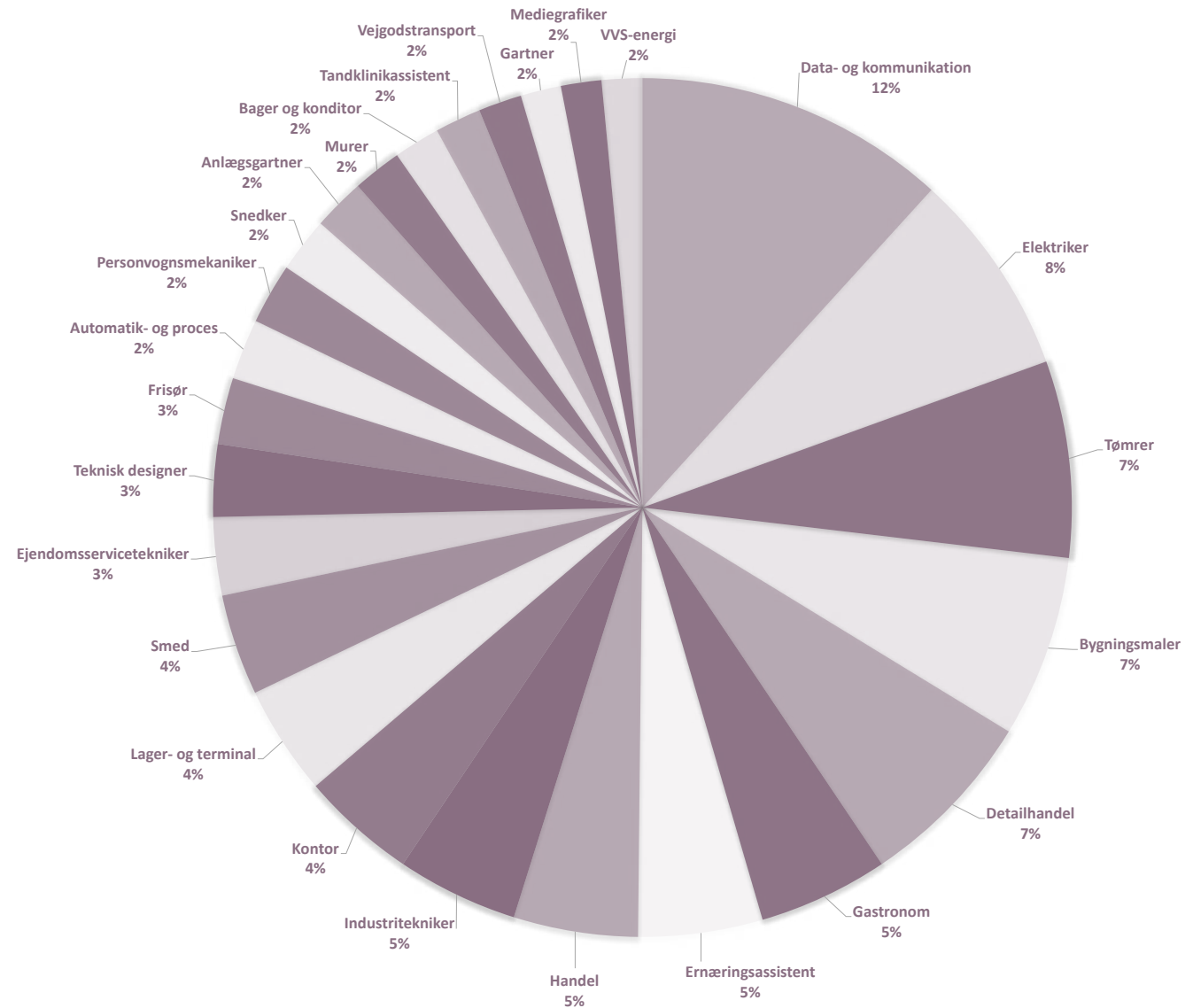
Fagfordelingen for elever der kommer fra ledighedssystemet

Af nedenstående cirkeldiagram fremgår fagfordelingen på de informanter, der har været tilknyttet ledighedssystemet op mod uddannelsesstart.

Jeg har været tilknyttet ledighedssystemet:
hvilken uddannelse går du på?

*1.108 informanter.

Diagrammet viser fagfordelingen af besvarelse fra de informanter, der har svaret: 'Hvad lavede du det sidste år inden du begyndte på din uddannelse' (muligt at sætte flere kryds-er): 'Var ledig'. De fag der udgør 1 % eller mindre af besvarels-erne er ikke inkluderet i diagrammet.

Kapitel 6

Mit uddannelsestidspunkt

I dette kapitel får du indsigt i målgruppens aldersforskelle, samt forskelle på målgrupperne for de to optag henholdsvis januar og august. Disse to temaer rækker ind over hinanden. Derfor er det meningsgivende at kapitlet behandler temaer på tværs af de forskellige opdelinger i målgruppen. Dele af analysen om alder og livsfaser fremgår også af undersøgelsens delrapport publiceret juli 2020.

TO ALDERSGRUPPER
UNDER 25 ÅR
OVER 25 ÅR

TO OPTAG - TO MÅLGRUPPER
JANUAROPTAG
AUGUSTOPTAG

To aldersgrupper

En overordnet forudsætning, der præger tanker omkring uddannelse, er **alder og livsfaser**. Her kan der identificeres en skillelinje ved 25 år. Dette er afgørende for, hvad der går forud for beslutningen om at tage en erhvervsuddannelse, hvem der **præger og motiverer**, samt hvilken indstilling man har til uddannelse og et efterfølgende job. I det følgende kan du læse om de to målgrupper.

Under 25 år

For de informanter, der er **under 25 år**, er der tendens til ikke at have fundet sin vej til ønsket uddannelse før nu. Det er ofte elever, der har været **ad andre uddannelsesveje** eller arbejdet **ufaglært**. Andelen af ufaglærte er næsten den samme som for den samlede population. Når opmærksomheden henledes på dem, der har været tilknyttet uddannelsessystemet op til uddannelsesstart, gør det sig gældende at:

- **38 % af de unge under 25 år** har været tilknyttet uddannelsessystemet.
- De unge GF2 elever **under 25 år udgør samlet set 75 %** af dem, der kommer fra uddannelsessystemet.
- Ud af de **2.190**, der har været tilknyttet uddannelsessystemet op til start, er **32 % i alderen 18-20 år**.

Særligt elever i målgruppen under 25 år har haft **oplevelsen af ikke at tilhøre en gruppe** og føle sig anerkendt. Disse elever har i højere grad et behov for at være en del af et fællesskab end informanter over 25 år. I følge den kvalitative data refereres der ikke til et klassisk fællesskab i form af nære bekendtskaber, men et fællesskab der refererer tilbage til det tidligere nævnte behov for at **føle sig inkluderet og accepteret i en gruppe på beslutningsniveau**. Eller på **uddannelsesniveau**. Det er ikke nødvendigvis et behov for at skabe nye sociale relationer, der rækker ind over den mere personlige og private sfære. På et mere fagligt plan er det først og fremmest vigtigt for denne gruppe elever, at være en del af en **fælles faglige referenceramme**. Det er også vigtigt på et samfundsmæssigt plan at være en del af referencerammen. Flere informanter beskriver, hvordan de først nu har følelsen af at være accepteret i samfundet, være i stand til at udfylde en plads og at kunne bidrage med noget.

For de unge informanter under 25 år er **økonomi** også vigtigere end for de unge voksne. På trods af, at økonomisk **stabilitet** fortsat er det højest prioriterede efter endt uddannelse, så er denne aldersgruppe mere tilbøjelige til, at prioritere det der kan være med til at skabe økonomisk råderum - særligt til de mere praktiske ting i livet.

Over 25 år

Over
25 år
*2.227 informanter

56 % (1.252) af informanterne over 25 år kommer fra et job – 38 % har haft ufaglært arbejde det seneste år inden uddannelsesstart, mens 20 % har haft faglært arbejde. Det er en lidt større gruppe end dem under 25 år. Det der kendetegner disse unge voksne, der kommer fra arbejdsmarkedet, er at de **har været i gang med en etableret hverdag**. De har haft en indtægt og har været på vej ud i livet. For mange har det forholdt sig sådan gennem en årrække.

Ud af denne målgruppe er der 26 %, der har været ledige i året op til uddannelsesstart. Til sammenligning har kun 12 % af informanterne under 25 år været ledige. Denne ledighedssituation giver for mange af informanterne en følelse af at være **tvunget ud i at skulle vælge nye veje**. Her er det særligt udsigten til mere stabilitet og glæde i tilværelsen, der er tungen på vægtskålen for at vælge den specifikke erhvervsuddannelse.

For mange gælder det, at en række tilfældigheder er afgørende for, at de præcis nu vælger at tage en uddannelse. Eleven sætter skub i processen, og for mange er det endda tilfældigt, hvilken uddannelse de ender med at tage. Ofte handler det også om tilfældigheder i, hvem informanterne møder på deres vej. Dog er der særligt **to influerende personer**, der er relevant at have for øje i forståelsen af hvem, der hjælper informanterne på vej mod uddannelse. Af den kvalitative data fremgår et tydeligt mønster i **påvirkningen fra disse to aktører: færdiguddannede bekendte og jobcentre**.

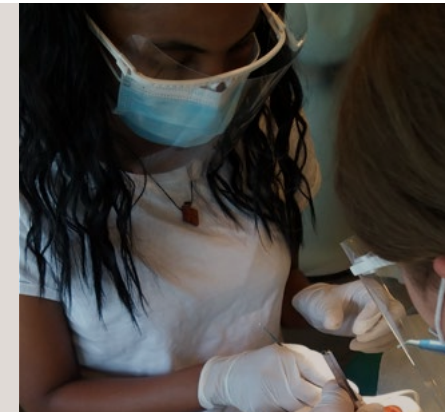
Færdiguddannede bekendte - synliggør karrierevej

De færdiguddannede bekendte kan være både nære relationer eller tidligere bekendtskaber, som informanten ikke har set gennem længere tid. **Disse har en erhvervsrettet uddannelse**. Ikke sjældent er de uddannet indenfor det fag, som de anbefaler eller inspirerer informanten til at uddanne sig i. Motivationsfaktorerne handler ofte om, hvad resultatet af uddannelsen er. Det vil sige en **synlig karrierevej**, hvor den bekendte giver kendskab til faget, arbejdsforhold, konkrete arbejdsopgaver og andre faktorer, der påvirker den hverdag, der vil vente efter endt uddannelse. En form for ambassadører for erhvervsskolen, men i særdeleshed også for den specifikke uddannelse. Dette bunder i et **behov for forudsigelighed**, således at den enkelte informant er klar over, hvad de ser ind i, og hvad de opgiver deres forhenværende situation til fordel for. **Det skal være chancen værd**.

I data optræder det gentagne gange, at de unge voksne allerede inden uddannelsesstarten er bekymrede for, hvorvidt de vil passe ind på uddannelsen rent aldersmæssigt. Dette er en betydelig overvejelse, fordi de er **bange for ikke at passe ind, hvilket de også har oplevet tidligere i livet**. For mange går bekymringen på, om de vil **ende alene i en klasse med meget unge elever** og dermed føle sig alene om 'erfaringer fra deres hidtil levede liv'. En erfaring som, ifølge informanterne selv, kommer med alderen, og derfor ikke må forventes at være hos de yngre elever.

” Det var lidt den der tanke om, at jeg måske var den **eneste over 20**. Det havde jeg lidt en idé om. At en erhvervsskole det var for de helt unge.

Det viste sig jo, at vi er alle mulige aldre. Altså vi lærer jo af hinanden på kryds og tværs.

På trods af at mange informanter nævner, at de oplever en gensidig respekt og læring på tværs af aldersgrupper, så er der også en lang række informanter fra den unge voksne målgruppe der helst så, at der var mulighed for at tilmelde sig en voksenklasse. Begrundelsen herfor er, at de oplever, at de **yngre elever har behov for mere undervisning i de basale dyder** som arbejdsomhed, behovsforståelse og tingenes relationelle forhold.

Dog opleves samarbejdet med de yngre elever mere meningsgivende, når først informanterne er begyndt på uddannelsen, end det gjorde i deres tanke da de overvejede muligheder for deres fremtid.

Kommunerne

26 % af informanterne i spørgeskemaet der er over 25 år, var ledige inden de påbegyndte uddannelsen. Sammenlignet med informanterne under 25 år, hvor kun 12 % var ledige det seneste år op til uddannelsesstart. Det er en relativt stor gruppe over 25 år, der kommer fra ledighedssystem. Det er særligt informanter over 25 år, der fortæller, hvor givtigt det har været for dem at være en del af et forløb gennem kommunen, hvor de har haft anledning til at afprøve forskellige erhvervsuddannelser. Her tydeliggøres endnu engang behovet for at have et indgående kendskab til hvilken hverdag, der venter efter endt uddannelse. Endvidere giver disse forløb i form af samarbejder på tværs af kommune og erhvervsskole, eleverne mulighed for at føle sig inkluderet i en større gruppe, der står i samme situation som dem selv, og dermed sikres inklusionsfølelsen, allerede inden valget falder på en uddannelse.

To optag - to målgrupper

I det følgende gives indblik de iøjenfaldende forskelle, der identificeres på de to primære halvårslige optag af GF2 elever. Disse forskelle bunder i bestemte karakteristika hos de to målgrupper. Herunder blandt andet en forskel i alder. Fordelingen på informanter fra de to optag er næsten lige: 51 % af informanterne er optaget i januar og 49 % er optaget i august. Alt i alt **identificeres der ikke større udfald** på spørgeskemaets enkelte spørgsmål, der skiller de to optag fra hinanden.

Januaroptyag

De unge voksne har lidt større tendens til at begynde uddannelse i januar end i august. I alt har 37 % af respondenterne over 25 år påbegyndt deres uddannelse i januar.

Når denne viden sammenlignes med den øvrige viden, der er gennemgået i nævrende rapport, så fremkommer det, at de **elever der er optaget i januar, er mere tilbøjelige til at få tanken lige op til uddannelsesstart**. Samtidig fremgår det af den kvalitative data, at denne målgruppe nemmere lader sig påvirke af **tilfældigheder** og sjældnere har en **langsigtet plan** med deres uddannelsesvalg. Ofte har de et behov for at slippe væk fra deres forhenværende situation, hvilket også gør dem modtagelige for udefrakomne påvirkninger på en anden måde end målgruppen, der optages i august. 58 % af informanterne fra januaroptyaget har besluttet sig inden for tre måneder op til uddannelsesstart.

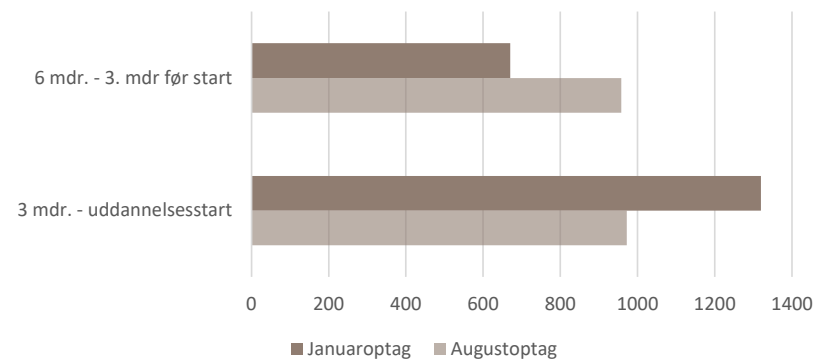
Som tidligere nævnt har en række informanter, også fra dette optag, haft tanken omkring slutningen af grundskolen. For langt de fleste unge voksne og særligt på dette optag har tanken om den specifikke uddannelse været **lagt på hylden gennem en længere årrække**. Her har deres retænkning af tilværelsen og åbenhed for påvirkninger indvirkning på en genovervejelse af tidligere uddannelses tanker.

Augustoptag

Ligesom der er en alderstendens på januaroptaget, så identificeres der også en tendens for augustoptaget. Tendensen er knap så signifikant, men dog stadig værd at betragte. 63 % (2.092 informanter) under 25 år er optaget i januar. For dette augustoptag gælder det, at **68 % af informanterne er under 25 år. 28 % af januaroptaget er under 20 år, mens informanter under 20 år udgør 33 % (1072 informanter) af augustoptaget. Der er altså en større andel af augustoptaget der tilhører den meget unge aldersgruppe.**

Hvad der præger adfærden på dette optag er, at de er mere **tilbøjelige til at have en plan med uddannelsen og deres fremtid**, end det gør sig gældende på januaroptaget. Dette giver sig også tilkende i besvarelsene af spørgeskemaet, der viser at flere har tendens til at træffe beslutningen om at søge ind på uddannelsen op til et halvt år inden august måned.

Hvornår besluttede du dig for at søge ind på uddannelsen?
*Januar: 3.318 informanter
August: 3.238 informanter.

Denne gruppe informanter lader sig ikke påvirke af opståede muligheder på samme måde, som det gør sig gældende for januaroptaget. Til gengæld er de **mere tilbøjelige til at lade sig påvirke af deres nærmestes holdninger til 'kan' og 'bør'**. Dette kan også være et resultat af den lidt yngre aldersgruppe, der har tendens til stadig at bo hjemme ved deres forældre. Derfor **spiller forældre, familie og nære venskaber en rolle** i forhold til at vælge uddannelse, når vi kigger på dem, der starter i august. En række informanter er endnu i en proces, hvor de skal finde deres rette hylde, og her er omgivelsernes holdninger ikke uvæsentlig i forhold til at føle sig **accepteret og inkluderet i et fællesskab på højere niveau.**

Sektion 2

Jeg uddanner mig

Når du har læst denne sektion, er du klogere på, de karakteristika, der identificeres hos eleverne på 16 forskellige uddannelser.

ANLÆGSSTRUKTØR
BAGER OG KONDITOR
DETAILHANDEL
ELEKTRIKER
ERNÆRINGSASSISTENT
GASTRONOM
HANDEL
INDUSTRITEKNIKER

KONTOR
LAGER OG TERMINAL
LANDBRUG
PERSONVOGNSMEKANIKER
SMED
TANDKLINIKASSISTENT
TØMRER
VVS-ENERGI

Mennesket bag faget

Hvad kendetegner elevtypen?

I denne del af adfærdsanalysen er det undersøgt, hvorvidt der kan defineres **særlige karakteristika** hos de elever, der søger ind på forskellige uddannelser. Herunder er der udvalgt 16 forskellige uddannelser, som undersøges nærmere. For nogen er det måske en selvfølge hvilke **kendetegn, der er signifikante og særlig unikke** indenfor de respektive fag. Særligt interessant er det dog, når denne viden synliggøres, således at der skabes indsigt i og forståelse for, hvordan **eleverne føler at de kan passe ind i faget eller kulturen**. I forbindelse med tiltrækning og fastholdelse af elever på erhvervsskolerne er det relevant, at de rigtige elever lander på den rigtige uddannelse. Undersøgelsens resultater viser blandt andet, at elevernes oplevelse af at **passe ind i faget personligheds-mæssigt**, er afgørende for deres **begejstring for faget**.

Nogle karakteristika kan være tillært gennem uddannelsen allerede tidligt i uddannelsesforløbet. Men eleverne oplever, at det er af afgørende betydning at man rent personligt **drives og motiveres af den måde, man arbejder på** inden for deres specifikke fag. Det handler altså ikke kun om, hvad man lærer under uddannelsen, men i høj grad også om, hvilke karakteristika man har rent personligheds-mæssigt - socialt, genetisk, psykologisk etc. Det kan være afgørende for at man **føler sig hjemme i den hverdag**, der byder sig - både på skolen og efter endt uddannelse.

Forståelse for disse fagspecifikke karakteristika hos **eleverne** kan med fordel sammenholdes med de generelle analysefund om uddannelsesvalg. Dette for at få en dybdegående forståelse for, hvordan elever indenfor særlige uddannelser eller fagområder vælger uddannelse. Hvad er det, der **driver og motiverer** dem, og hvorfor lander de netop på den **specifikke uddannelse**, de tager.

I de følgende kapitler gennemgås fagspecifikke karakteristika for de 16 fokusuddannelser. En bærende del af denne analysesektion er **elevernes egne oplevelser**, parallelt med observationsdata fra de 16 interesseuddannelser. Af analyserne fremgår aspekter som afviger fra populationens adfærd, der er analyseret i sektion 1. Informanterne fra de respektive fag handler, tænker og oplever fortsat i overensstemmelse med de gennemgående tendenser. I de kommende fagspecifikke analyser, fokuseres der på forhold, hvor eleverne skiller sig ud eller er tilbøjelige til adfærdsmæssigt at adskille sig fra andre dele af populationen.

Kapitel 7

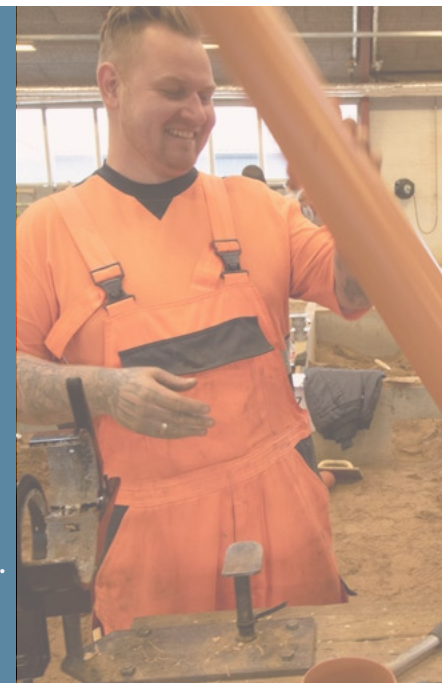
Anlægsstruktøruddannelsen

FUNDAMENTET FOR DET HELE
STOLTHEDEN VED DE STORE PROJEKTER
EN ERHVERVSORIENTERET MÅLGRUPPE

Karakteristika for dem der vælger Anlægsstruktøruddannelsen:

Analysen bygger på data fra 78 informanter fra spørgeskema og 21 informanter fra de kvalitative undersøgelser.

- Drivet for arbejdet ligger i at **bygge fundamentet** for andre fagligheder og processer.
- Vil skabe noget **stort, som består langt ud i fremtiden**.
- Tænker mest i flader, men også i lag. Udpræget behov for at se **fremdriften** i arbejdet.
- **Arbejdsomhed** er kode til anerkendelse inden for fagkulturen.
- Behov for at **arbejde ude** og blive beskidt.
- Erhvervsorienteret med høj **tilknytning til arbejdsmarkedet**. Også før og under uddannelsen. Virksomheder spiller en stor rolle i inspiration, motivation og valg.
- Orienteres mod **høj løn** og ikke kun stabil løn.

Fundamentet for det hele

I følge data har informanterne på anlægsstruktøruddannelsen et udpræget **fokus på at skabe basen for det, der skal bygges oven på**. Det er her, deres fokus ligger i forhold til at føle deres ansvar og skabe mening med deres arbejde. Endvidere er det her, de skaber mening med, at nogle dele af arbejdet eller læringen om faget også kræver præcision. Det er forståelsen for, at fundamentet skal bære det hele, men heri ligger også drivet for arbejdet generelt set.

” Hvis vi ikke laver vores opgaver ordentlig, så kan tømrerne ikke komme til og så kan murene ikke komme til. **Du bliver nødt til at lave det ordentligt.** Ellers står der ikke noget endeligt resultat. Du skal starte et sted, og det er for neden. **Du starter fra bunden og bygger op.**

Stoltheden ved de store projekter

Informanterne på anlægsstruktøruddannelsen drives også af at være med til at skabe noget stort. Noget der fylder rent volumenmæssigt. Alle nævner de stoltheden ved at køre forbi **et stort projekt, de har været en del af** og mærke at have bidraget til, at eksempelvis en stor parkeringsplads **ligger flot mange år ud i fremtiden**.

” Jeg har været med til at lægge belægning ude ved sygehuset. Det er fedt at kunne sige, at ‘det har jeg været med til’.

Man bliver lige en halv meter højere.
Man bliver stolt, når man kan vise det frem, man laver.

Hvor eksempelvis tømrerne tænker flerdimensionelt og i æstetik, materialer og sammenhænge, så **tænker anlægsstruktørerne i flader og lag**. Det er også således, de befinder sig godt med at tænke. Her ud over nævner flere informanter vigtigheden i at kunne være i et arbejde hvor det ofte kræver, at man **gør det igangværende arbejde færdig**, fordi det kræver, at man **følger bestemte processer** og sørger for at alt afsluttes korrekt, således at arbejdet ikke er spildt. Informanterne beskriver dette som noget, der kan tillæres, men som man først og fremmest skal have en forståelse for, før man kan være i faget.

Ud over tilfredsstillelsen ved at se et stort og færdigt resultat, så drives informanterne på anlægsstruktøruddannelsen af at **se fremgang i deres arbejde**. Det er altså **ikke tålmodighed**, der præger billedet. De ønsker, at komme frem over stepperne og relativt hurtigt kunne se sig tilbage med tilfredshed over at være nået et stykke.

Når informanterne beskriver tilfredsstillelsen i at se fremdriften i arbejdet, så bunder det også i en grundlæggende **arbejdsomhed** ved anlægsstruktøreløverne. Disse informanter anser sig selv for at være ekstremt arbejdsomme i en kultur, hvor man skal **knokle for at opnå anerkendelse**. Det handler om at tage fat. Men hvis man vil det, så oplever informanterne tilgængæld også, at det er nemt at få job inden for branchen. 56 % arbejder i deres fritid. Det er 24 procentpoint højere end populationen, og for mange knytter jobbet sig til branchen og den fremtidige beskæftigelse.

” Jeg har nok bare altid været ligeglad med, hvad jeg har lavet. Det har ikke gjort mig så meget, hvad jeg arbejder med. Bare det har givet penge. **Der er altid arbejde til dem, der gerne vil arbejde.**

En erhvervsorienteret målgruppe

Beskidte tøj og udearbejde

Data viser, at informanternes drive i høj grad ligger i muligheden for kunne være **ude at arbejde hele dagen i deres arbejdstøj og med beskidte hænder**, der bærer præg af at have ofret sig for dagens opgave. Det er tilfredsstillelsen ved at mærke sig selv og mærke, at man **gør** noget for opgaven eller virksomheden, man arbejder for. Det er et vigtigt signal for denne gruppe elever.

” Det er et fedt fag. Jeg kan godt lide at blive **beskiddt**, og det booster mit immunforsvar, at man **render ude i al slags vejr**. Sådan noget kontorarbejde det bliver aldrig mig.

Informanternes påklædning beskrives endvidere af dem selv som vigtig for at føle sig som en del af et **arbejdsfællesskab**. De fremhæver med stolthed logoet på deres (ofte) orange, refleksbklædte tøj, og beskriver selv at det føles rart, at vide at man bare skal tage det samme praktiske tøj på hver dag som alle andre i sjakket.

Størstedelen af informanterne fra anlægsstruktøruddannelsen har lavet **ufaglært arbejde**, inden de starter på uddannelsen. 73 % har været tilknyttet arbejdsmarkedet, inden de startede uddannelsen. Hele 63 % kom fra ufaglært arbejde. For mange af informanterne gælder det, at de **har kontakt til en virksomhed, allerede inden de søger ind på uddannelsen**. Hele 60 % har hørt om uddannelsen gennem en arbejdsplads. Det er mange ved siden af populationens 16 %. Samtidig har 23 % valgt uddannelsen, fordi deres **arbejdsplads rådede dem til det**. For populationen er det kun 4 %, der vælger uddannelse på baggrund af arbejdsgiverens råd. Eleverne er også mere tilbøjelige til at lade en tidligere ansættelse eller praktik påvirke valget. Derfor spiller virksomhederne en rolle i forhold til rekruttering af elever til denne uddannelse. Den erhvervsrettede tankegang giver sig også tilkende i, at 81 % af informanterne har indgået en aftale om læreplads allerede få uger efter uddannelsesstart. For populationen er dette tal nede på 27 %.

Valget påvirkes endvidere af muligheden for løn under uddannelsen. For præcis denne gruppe informanter er stabil indkomst ikke kun vigtigt, men **summen af indtægten** er også central for valget. For 32 % er lønniveau 'i høj grad' vigtig, mens de mere bløde værdier fylder knap så meget i informanternes besvarelser.

Øvrige signifikante udfald for anlægsstruktøreleverne er, at ud af de 78 informanter er:

- 46 % under 20 år.
- 95 % mænd.
- 46 % hjemmeboende.

Kapitel 8

Bager og konditoruddannelsen

DET GODE HÅNDVÆRK
GODMORGEN OG SOV GODT
BLIK FOR FINESSEN
EN GRUNDLÆGGENDE INTERESSE

Karakteristika for dem der vælger bager og konditoruddannelsen:

Analysen bygger på data fra 99 informanter fra spørgeskema og 15 informanter fra de kvalitative undersøgelser.

- **Procesorienteret** med blik for delelementerne.
- **Stemning og ro** i bageriet vækker minder.
- Laver noget der knytter sig til faget i deres **fritid**.
- **Arbejdstider** er motiverende, fordi det skaber ro og tid til at hygge med venner/familie og fritid.
- Vil gerne **glæde** andre og opnå **anerkendelse** herfor.
- Opdager uddannelsen gennem skolens **hjemmeside** og **ug.dk**.

Det gode håndværk

Når informanterne på denne uddannelse går op i at anvende de helt **rigtige metoder** gennem de forskellige processer i fremstillingen af bagværk og kager, så er der fordi, at denne type elev er yderst **procesorienteret**. Data viser, at dette er en elevtype, der allerede inden uddannelsesstart har gået op i **enkeltelementer** i diverse processer. Derfor stoler de på hver enkel del af processen og at dette tjener et helt bestemt formål. Nemlig at når alle delelementerne er i orden, så bliver det **færdige resultat** også derefter.

Delelementerne skaber resultatet

Analysen viser, at informanterne generelt set sætter pris på, at tingene er i orden. De har en bevidsthed om tingenes sammenhæng. Eksempelvis har de stor indsigt i og forståelse for vigtigheden af at **gøre sig umage hele vejen igennem**. Forståelsen handler også om **råvarer**. Hvilke råvarer der skaber hvilket resultat, - igen hvordan delelementerne skaber resultatet. Og her handler deres fokus også om økonomiske aspekter, hvor forståelsen af råvarer og redskabers **værdi** er i centrum. Det er ikke altid, at eleverne i følge analysen selv håndhæver brugen af gode råvarer, men de har en klar **bevidsthed** om, hvilken forskel der er på gode og mindre gode råvarer. Det er en bevidsthed, de ikke kun har tilegnet sig på skolen, men også noget de har haft med sig gennem længere tid.

Duften i bageriet vækker minder

De fleste elever har **bagt gennem deres liv**. Derfor er det også en helt grundlæggende association, der kommer til udtryk, når informanterne skal fortælle om, hvor deres interesse for faget er opstået. Det gør sig ikke nødvendigvis gældende for alle, at de har bagt gennem hele livet, selvom nogle har. Men det afgørende er, at selvom nogle først er begyndt senere i livet med at udøve faget, så er det noget, der **vække minder** langt tilbage i barndommen. Det kan være minder om bedstemors boller eller mosters smukke kager. **Sanselige minder med duft og smag**, der danner ramme, for det eleverne beskriver som en helt **særlig stemning og ro**. Data viser, at denne særlige stemning er noget af det, der driver eleverne. De beskriver også, hvordan de oplever denne stemning i bageriet nu. Også når de bager i deres **fritid**. **32 %** af informanterne laver noget der, **knytter sig til faget i deres fritid**. Til sammenligning beskæftiger kun 18 % af informanterne i den samlede data sig med noget, der hænger sammen med den valgte uddannelse.

Godmorgen og sov godt

I forlængelse af at eleverne finder en dybfølt motivation i at arbejde i den særlige sanselige stemning, der er i et bageri, så finder de også motivation i de **arbejdstider**, de selv mener, de kan se frem til. Arbejdstimer som informanterne selv finder attraktive, fordi de i forvejen godt kan lide at komme op om morgenen og ikke mindst have **tidligt fri til at se andre mennesker om eftermiddagen**. Analysen viser endvidere at informanterne mange gange kan få et kick af at stå op, mens alle andre sover. At sige godmorgen mens andre siger godnat og vide, at nu starter dagen stille og roligt mens alle andre sover. Herefter finder de også en ro i at vide, at de har tidligt fri, mens andre arbejder.

Et sug i maven når andre bliver glade

For eleverne på bager og konditoruddannelsen står det centralt, at de ønsker at skabe en oplevelse for andre mennesker. Analysen viser, at denne type elev sætter en stor dyd i at gøre andre **glade** ved at de kan mærke den gode intention gennem oplevelsen. De ser det som en måde at **forkæle** andre mennesker på.

” Min veninde og jeg skal lave en lækker kage til vores fælles fødselsdag.

Man kan godt lave en kage og så bare skrive ‘Tillykke’ på den. Men det er ikke det, vi vil. **Det skal være den perfekte kage, den skal smage godt, den skal se godt ud.**

Bare at jeg kan få en **kommentar** fra en eller anden, der siger, “Ej, det smager så godt. Det har jeg aldrig smagt før”.

Det gør mig **glad**. Det giver mig lysten til at gøre det igen og igen. **Man får et sug i maven, når andre bliver glade.**

En grundlæggende interesse

Den perfekte kage

For eleverne på denne uddannelser er det vigtigt at **præstere** godt og levere et resultat, som andre mennesker kan være imponeret af. For mange elever ligger oplevelsen også i finessen. At den mindste **detalje** er afgørende. Data viser at ikke alle, men en del af informanterne går op i de helt små **finesser** i produktionen af brød og kager. Dette er en type elev, hvis interesse særligt ligger indenfor konditorretningen.

Ifølge data finder undersøgelsens informanter det vigtigere at kunne **realisere sine drømme**, end det gør sig gældende for den samlede data. Resultaterne viser, at eleverne på bager og konditoruddannelsen er mere tilbøjelige til at vælge uddannelsen ved at følge deres største interesse. **86 % af bager og konditoreleverne har fulgt sin interesse** med dette fag imod 67 % for det samlede resultat af undersøgelsen. Elevernes fritidsinteresser har også større tendens til at ligge indenfor faget, eller aspekter af det eleverne beskriver, som **noget der knytter sig til faget**. Denne gruppe elever har nemlig større tendens, end populationen til at **hygge sig derhjemme**, samt være **sammen med venner og familie i fritiden**.

Eleverne på denne uddannelse har ifølge data en større tendens end ellers til at opdage uddannelsen gennem skolens **hjemmesiden** eller **ug.dk**. Omvendt hører de sjældnere end populationen om uddannelsen gennem venner/veninder. De har ydermere tendens til at **beslutte sig senere** end det generelle billede viser. For den samlede data viser det sig, at 37 % har truffet beslutningen indenfor tre måneder før uddannelsesstart. For eleverne på bager og konditoruddannelsen er det hele **46 %, der først traf beslutningen op til tre måneder før start**. Det generelle billede for bager og konditor er, at kun få har besluttet sig lang tid i forvejen.

Kapitel 9

Detailhandelsuddannelsen

ET JOB DER ER NEMT AT FÅ UDEN UDDANNELSE
AT STÅ FAST MED RESPEKT

Karakteristika for dem der vælger detailhandelsuddannelsen:

Analysen bygger på data fra 401 informanter fra spørgeskema og 25 informanter fra de kvalitative undersøgelser.

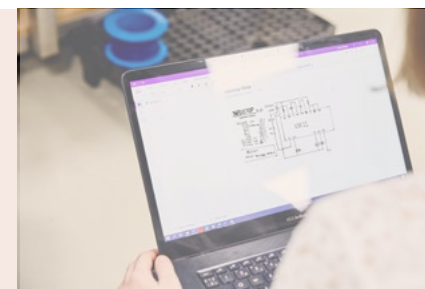
- I høj grad en **her-og-nu-beslutning** for at have et udgangspunkt.
- Alternativ til en mere **boglig** uddannelse.
- Tendens til at spekulere på om **niveauet vil være for højt** og at uddannelsen vil kræve for meget.
- Tilbøjelig til at få **idéen gennem ufaglært arbejde inden for branchen**. Overvejer samtidig et ufaglært arbejde som alternativ.
- Drives af at skabe en god **oplevelse** og gøre kunderne **glade**.
- Glæden ved kontakt til andre mennesker. **Respekten** for andre mennesker i samspil med at kende sine **egne grænser**.
- Relativt **unge**. Flest **kvinder**. **UU-vejledningen** er relevant aktør for rekruttering.

Et job der er nemt at få uden uddannelse

Overordnet set er detailhandel en uddannelse, der tiltrækker elever der drømmer om på et eller andet tidspunkt selv at styre, hvad de ønsker at sælge. Selvom flere nævner, at det altid er kunderne og markedet, der er afgørende for, hvilke varer man skal sælge, så henviser en række elever til fremtidsdrømme, der kredser om at **eje sin egen butik**. Flere nævner, at detailhandel ikke anses for en særlig værdifuld uddannelse, fordi at jobbet i mange virksomheder også varetages af ufaglærte. Derfor anser informanterne også denne uddannelse for at en **her-og-nu-beslutningen**. Eleverne bekræfter altså i en særlig grad det tidligere gennemgåede analysefund omkring, at uddannelsesbeslutningen ikke er en del af en langsigtet plan. Det anses af disse informanter for at være et **godt springbræt for at komme videre og have noget at tage afsæt i**.

” Jeg hører ikke så mange sige tidligt ‘Jeg vil bare være salgsassistent’. Det er ikke en drøm man har, når man er ung. Det er et job, der er **nemt at få uden en uddannelse**.

Af den kvalitative data fremgår det, at mange anser detailhandelsuddannelsen for at være et **alternativ til en mere boglig uddannelse**. Dette ses også af data fra spørgeskemaet, hvor elever på denne uddannelse er mere tilbøjelige end populationen til at svare, at de overvejede **VUC/HF eller de gymnasiale uddannelser som alternativ** til detailhandel.

36 % ud af de i alt 401 informanter fra detailhandelseuddannelsen har gennemført en ungdomsuddannelse inden. Uddannelsen betragtes som alternativ til de mere boglige ungdomsuddannelser, fordi informanterne anser detailhandel for at ligge tæt op ad disse. I kraft af undervisningens mere **stillesiddende karakter**, beskriver informanterne i den kvalitative data, at **uddannelsen kræver, at man som elev er indstillet på, at skulle modtage tavleundervisning i mere klassisk forstand**. Informanterne anser derfor uddannelsen for at være mere bogligt funderet end andre erhvervsuddannelser, hvor undervisningen er mere praksisnær og udøvende. Denne betragtning gør sig gældende på tværs af de tre undersøgte merkantile uddannelser: detailhandel, handel og kontor.

Generelt set er eleverne på detailhandelsuddannelsen mere nervøse end populationen for:

- Om **niveauet** vil være for højt.
- Om de kan følge med i de mange **lektier**.
- Om de kan vænne sig til at gå i **skole** igen.

Dette er spekulationer, der ikke gør sig gældende ved populationen i samme omfang.

Et bekendt fag

Ud over at informanterne nævner, at det er relativt nemt at få job inden for branchen uden en uddannelse, så er faget noge, informanterne er **bekendt med**, inden de overvejer uddannelsen. Det er ikke en egentlig drøm, de har haft i årevis, men kendskabet til faget har været tilstede særligt gennem tidligere jobs inden for detailbranchen. Det er ofte her, **idéen er opstået**.

Selvom informanterne er mere tilbøjelige end populationen til at overveje boglige ungdomsuddannelser som alternativ, så overvejer disse elever også i høj grad at arbejde ufaglært fremfor at starte uddannelsen. **45 % af dem, der tænkte i alternativer (77 informanter), overvejede at arbejde i stedet for at tage den igangværende uddannelse.** Det er en større andel end populationen, der overvejede arbejde.

Data viser også, at størstedelen af dem, der har arbejdet ufaglært inden uddannelsesstart, har **haft et ufaglært job, der relaterede sig til detailhandelsfaget.** Det er derfor også jobs som disse, nogle informanter overvejer at fortsætte i som alternativ til detailhandelsuddannelsen.

Informanterne beskriver detailfaget som noget, der tidligere har været anset for 'bare at være et job', men som i **stigende grad har vundet deres interesse.** Hvor de har fået øjnene op for fordelene ved at have papirer på deres kompetencer inden for faget. Det er i høj grad dette, der motiverer til at tage uddannelsen. Der ud over fremgår det af den kvalitative data, at informanterne også tænker på muligheden for at kunne arbejde sig op inden for faget og på sigt **udvikle sine kompetencer, således at der skabes nye jobmuligheder.**

Stå fast med respekt

Af den kvalitative data fremgår det, at informanternes primære fokuspunkt handler om at skabe en **god oplevelse for andre mennesker.** At møde andre mennesker med respekt og at opfylde sine egne behov for at beskæftige sig med varer, eleverne **selv** synes, er spændende. I forlængelse heraf er økonomi ikke motivationsfaktor for at vælge detailfaget. Det handler først og fremmest om at **skabe en base, der giver mulighed for videreudvikling.**

” Jeg vil gerne have min egen butik. Det er ikke for pengenes skyld. Det er blevet min **interesse.** Jeg kan godt li' tøj. Handel og service. Møde nye mennesker. **Så økonomi er fuldstændig ligegyldig for mig.**

Informanterne på detailhandelsuddannelsen har et grundlæggende behov for kontinuerlig kontakt til andre mennesker. **Det sociale aspekt står helt centralt hos eleverne.** Her beskriver informanterne vigtigheden af at være åbensindet og klar på at møde mange forskellige mennesker i løbet af en dag.

”

Man skal være **god til at snakke med alle slags mennesker**. Man skal forstå dem, selvom man kun snakker med dem kort. Og man skal kunne rumme alle slags mennesker. Udvis en vis **respekt** overfor alle.

Men man skal også kunne **stå fast**, hvis man står i detail, for der kommer også nogle ind, som er mega arrogante og tror, de ejer hele verden. Hvis man ikke kan **hive dem ned fra piedestalen**, så bliver man bare undertrykt og får en dårlig dag. **Man skal kunne hive sig selv op**, når man møder sådan nogle der.

For informanterne handler det også om at være professionel og påtage sig en professionel rolle, hvor balancen mellem service og respekt for sine egne grænser konstant skal finde sit leje. Flere informanter beskriver et udpræget behov for at have en **professionel persona, de kan lægge fra sig**, når det kommer hjem fra arbejde. Dette beskrives som vigtigt for at bibeholde en høj **arbejdsmoral og engagement**.

Med kun 17 % (69 informanter) der er over 25 år, er den unge målgruppe overrepræsenteret på uddannelsen. **I alt er 83 % (332 informanter) under 25 år**. Dette kan også være forklaringen på, at 41 % stadig er hjemmeboende.

En relativt stor andel har hørt om uddannelsen gennem **Ungdommens Uddannelsesvejledning**. Dette gør sig gældende for 22 %, svarende til 86 informanter (ved siden af 9 % af den samlede population). Det er endvidere iøjnefaldende, at hele 65 % af informanterne fra spørgeskemaet (svarende til 260 informanter) er **kvinder**.

Kapitel 10

Elektrikeruddannelsen

AT BRUGE HOVED OG HÆNDER
EN VARIERET HVERDAG
TIL SAGENS KERNE

Karakteristika for dem der vælger elektrikeruddannelsen:

Analysen bygger på data fra 411 informanter fra spørgeskema og 27 informanter fra de kvalitative undersøgelser.

- Drives af at bruge både **hoved og hænder** i tæt samspil.
- Er fascineret af, at faget kræver **koncentration, selvdisciplin, engagement og viden**.
- Vælger i høj grad på baggrund af muligheden for **interessante jobs** og fremtidsplaner. **Nogle** for at læse videre.
- Behov for **variation i hverdagen** i form af varierede opgaver, lokationer eller kontakter.
- Essentielt at komme til **sagens kerne**, løse problemet og komme videre.
- Ønsker, at tænke selvstændigt gennem **præcision, procestænkning og korrekthed**.

At bruge hoved OG hænder

I følge data står det helt centralt for elektrikerlevernes drive, at de får lov til at **bruge både hoved og hænder** i hverdagen. Dette er informanternes primære begrundelse for at vælge denne uddannelse. Derfor beskriver flere også, hvordan de finder det både **udfordrende og udviklende, at det faglige niveau er højt og kræver stor koncentration, selvdisciplin og engagement**.

At informanterne generelt finder et højt fagligt niveau tiltalende, giver sig også tilkende i at **67 % tidligere har været tilmeldt en ungdomsuddannelse, heraf har 72 % (svarende til 196 informanter ud af 411 elektrikerlever) gennemført en ungdomsuddannelse**. Det er en relativt stor andel ved siden af populationen. Hvor både en mindre andel har været tilmeldt, og også en mindre andel har gennemført.

Det generelle billede er, at det tiltaler informanterne at være i et fag, hvor fagligheden er fokuseret omkring **viden, men kræver en praktisk forståelse** for tingenes sammenhæng, og hvad der ligger bag tegning, overflade og teori.

”

Meget af det jeg har lavet, kunne jeg slå hjernen fra. Det blev jeg træt af. Jeg ville gerne have noget, hvor jeg skulle **tænke mere over det jeg lavede i stedet**. Ellers bliver dagene simpelthen for lange.

Det er lækkert at bruge sit hoved. Og blive aktiveret. **Jeg kan godt lide at bruge hovedet, men jeg kan også godt lide at bruge hænderne**. Man skal tænke sig om, når man trækker et kabel ordentligt. Det er ikke bare lige at sætte noget til og så **bare krydse fingre**.

I forlængelse af elevernes udprægede fokus på høj faglighed og viden, så henviser informanterne også til, at det er nødvendigt med et grundlæggende drive for at forstå al teori, der ligger i faget. At **beregne, tegne og forstå**. Dette beskrives også som en vigtig forudsætning for at udvikle sig i forhold til fremtidig beskæftigelse. For informanter fra elektrikeruddannelsen har i høj grad også deres øjne rettet mod **fremtidige jobs**. På dette punkt adskiller de sig fra populationen, der er mere orienteret imod overvejelser om øjeblikkelige konsekvenser af uddannelsesvalget, så tænker elektrikerne i højere grad på fremtiden.

En iøjenfaldende tendens i data fra spørgeskemaet er, at hele **50 % elektrikerinformanterne har valgt uddannelsen på grund af gode og spændende jobmuligheder**. Det er flere end populationens 35 %. Endvidere ønsker **76 informanter (svarende til 19 %) at læse videre efter endt elektrikeruddannelse**.

Det er en uddannelse, hvor størstedelen af informanterne har hørt om uddannelsen gennem enten venner (141 informanter) eller familie (138 informanter). Dette giver sig også tilkende ved, at den kvalitative data viser, at elektrikeruddannelsen i høj grad rummer elever, der har overvejet uddannelsen for **år tilbage**. Særligt gennem familie eller venner der har været i faget og har inspireret. **Derfor er færdiguddannede bekendte også relevante ambassadører for elektrikeruddannelsen.**

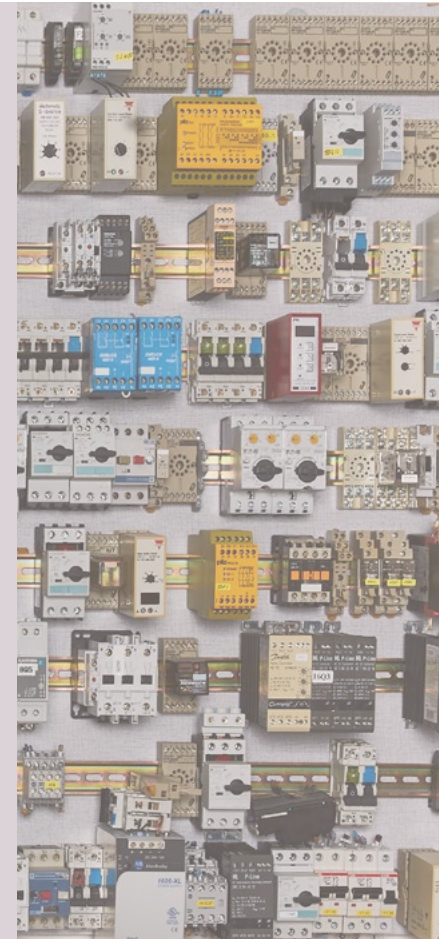
En varieret hverdag

Ud over at søge udfordringer gennem et højt fagligt niveau så søger informanterne også, som eksempelvis VVS-eleverne, en stor variation i hverdagen. Informanterne på elektrikeruddannelsen beskriver, hvordan **behovet for variation efter deres mening kan findes på mange måder**. Enten gennem forskelligartede opgaver, lokationer, kollegaer eller kunder.

” Nu kommer man ud til **forskellige** firmaer og ser nye mennesker. Der hvor jeg kom fra, var det de samme kollegaer hver dag. Det var ikke så spændende.

Det kan godt være det er den samme opgave, men hvis du nu skal skifte et eller andet, og der har været en elektriker før dig, der bare har lavet et eller andet, hvor man bare tænker ‘hvad fanden’ så skal man lige ha’ testet den ordentligt.

Det skal være **varieret, så man ikke står i det samme igen og igen**. Det bliver ret trist i længden. Så er der ikke noget at komme på arbejdet for. Det kræver noget **interesse**. Det kræver, der sker noget og kommer nye **udfordringer** hele tiden. I hvert fald, hvis det er noget, du skal lave i 30 år.

Til sagens kerne

For informanterne på elektrikeruddannelsen ligger fokus i høj grad på at **udføre opgaverne korrekt**. Informanterne beskriver selv fagkulturen som værende præget af fokus og ordentlighed. Det handler særligt om at få tingene ud af verden. Finde fejlen og **komme videre**. Af informanterne beskrives det som essentielt at komme til sagens kerne. At de får lov til at gøre det, der skal gøres gennem fokus på:

- **Præcision.**
- **Detalje.**
- **Proces.**
- Forståelse og nysgerrighed for, hvad der ligger **bag ved og inden i**.
- **Udregne** eller **forudse** tingene selv: Hvad sker der her, hvad skete der før, hvad skal der ske efter?

” Det handler om **planlægning**. Beregne hvor meget du skal bruge af de forskellige ting.

Når du laver det pænt er det også for din egen skyld. Det kan være det er dig, der kommer tilbage og skal reparere nogle ting. Når du kommer kan du finde ud af hvad, der er hvad. Så skal du ikke bruge så meget tid på at finde fejlen. **Det skal ligesom være i orden**. Til punkt og prikke.

Informanterne fokuserer i høj grad på tilfredsstillelsen ved, at der findes love og regler, som man skal følge. Her er fokus på vigtigheden af, at man **selv skal udtænke, hvordan man opfylder de love og regler**. Ifølge informanterne på elektrikeruddannelsen er der forhold som skal være opfyldt, før arbejdet er korrekt. Dette er altafgørende for, at eleverne føler sig trygge i faget; at vide, at hvis man **følger retningslinjerne, så kan man også opfylde behov og forventninger**. Det er af afgørende betydning for, at elektrikerleverne føler sig tilstrækkelige. De stræber ikke efter direkte personlig anerkendelse - de ønsker blot at **få tingene til at virke**. Informanterne beskriver endvidere, hvordan deres fokus i høj grad ligger på at være i stand til at arbejde selvstændigt og tænke sig til at løse opgaven **selvstændigt**, snarere end at referencerammen handler om samarbejde i et hierarkisk team som eksempelvis et sjak.

Kapitel 11

Ernæringsassistentuddannelsen

VI LAVER DEN MAD, DER ER TÆNKT
PRAKTISKE OMSTÆNDIGHEDER ER MOTIVATION FOR VALG
AT SÆTTE SIG IND I ANDRES SITUATION

Karakteristika for dem der vælger ernæringsassistentuddannelsen:

Analysen bygger på data fra 185 informanter fra spørgeskema og 14 informanter fra de kvalitative undersøgelser.

- Finder ro i **faste arbejdsgange** med høj grad af **selvstændighed** gennem mulighed for selv at bestemme, hvordan man kommer hen til resultatet.
- Laver mad, der er tænkt i forvejen og drives af **langsommere tempo**, samt besidder **ikke** et drive til at forfine eller udvikle det eksisterende.
- Vil gerne kunne bruge skills til at gøre hverdagen nemmere for **sig selv** derhjemme, men uddannelsen skal føre til et **job, ikke en identitet**.
- Motivationsfaktorer ligger i høj grad i det **hverdaglige og praktiske**.
- Stor andel over 25 år og med børn, hvorfor uddannelse og job skal **passer ind i eksisterende tilværelse**.
- Efterstræber at gøre andre **glade i hverdagen**, hvor **forståelse for andre mennesker** er alfa og omega for at udføre jobbet optimalt.

..... Vi laver den mad der er tænkt

For informanterne er det vigtigt at kende til **faste arbejdsgange og rækkefølger**. De beskriver selv behovet for en stor grad af **selvstændighed**, men indenfor **bestemte rammer**. Det handler om et udpræget behov for at have sine egne områder, hvor man ved, hvem der gør hvad.

Flere informanter henviser til billedet af en produktionsvirksomhed, hvor man ved, hvad man skal lave, men understreger samtidig et behov for at gøre det på **sin egen måde**, hvor ingen blander sig i, hvordan man når frem til resultatet.

”

Vi udvikler ikke mad på samme måde som gastronomerne. Vi nytænker ikke mad, vi **laver den mad, der er tænkt**. Man får en anden kendskab til mad. Finder ud af at mange af tingene kan ikke kun gøres på én måde. **Man kan gøre det på mange måder.**

Jeg er opvokset med brun sovs og kartofler hjemmefra – gammeldags dansk mad. Så **at lave en jævning har siddet på min rygrad** siden jeg var lille. Men at man kunne lave det på så mange måder, blev jeg overrasket over. Det er kun fantasien, der sætter grænser.

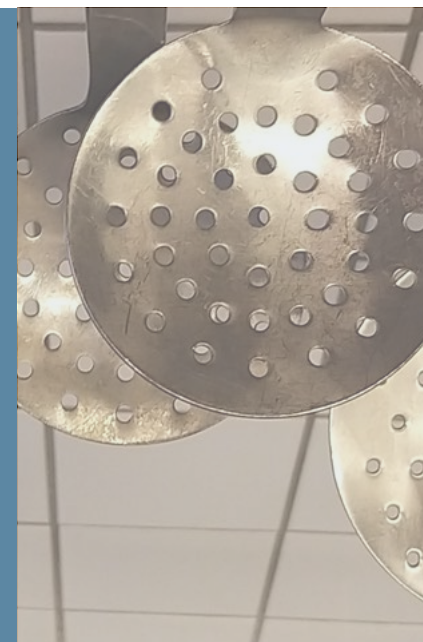
Motivationen for at tage ernæringsassistentuddannelsen bunder i høj grad i en personlig lyst til at lære mere om mad og ernæring, og dermed være i stand til at **tage disse kompetencer med sig i det private også**. Flere informanter beskriver, at deres håb er, at uddannelsen også vil give dem kompetencer til at klare hverdagen bedre i deres eget hjem ved at få idéer til madlavningen derhjemme eller for andre nære relationer. Informanterne beskriver dog, at **uddannelsen skal føre til et job, ikke en identitet**.

Det er derfor heller ikke en performativitetetskultur, der præger informanternes tilgang til faget, på samme måde som det gør sig gældende eksempelvis for gastronomeleverne. Det er meget mere **hverdagsligt**, end det er eksperimenterende og præsenterende.

Praktiske omstændigheder er motivation for valg

” Jeg kan godt lide at være kreativ med mine hænder. Jeg er ikke den, der kan holde ud at høre på min egen stemme hele dagen.

Jeg kan godt lide at stå der og snitte og skære og anrette. **Man behøver ikke at være på hele tiden**, som hvis man for eksempel er i en butik. Så bliver man så træt i hovedet. Her skal man **ikke snakke** med så mange mennesker på en dag. Bare komme på arbejde, gå lidt for sig selv og så gå hjem igen.

Mulige forklaringer på hvorfor informanterne ikke ønsker at se deres nye faglighed som en decideret identitet, kan ligge i, at 64 % (svarende til 118 informanter) er over 25 år. Dermed er **alderen for informanter fra denne uddannelse generelt højere**, end det gør sig gældende for populationen. 52 % **bor sammen med en partner** og hele 53 % **har børn** (ved siden af har kun 23 % af populationen børn). Derfor handler det for mange informanter om at få en uddannelse, der kan føre til **et job, som passer ind i den hverdag, der allerede er etableret**.

I forlængelse heraf viser data fra spørgeskemaet også, at informanterne i ringe grad er villige til at flytte for læreplads eller skole. I den kvalitative data fremgår det endvidere, at **uddannelsen kun tages, såfremt de praktiske omstændigheder er på plads**.

Af både den kvalitative data og data fra spørgeskemaet fremgår det, at informanter på ernæringsassistentuddannelsen i meget høj grad er **stabilitetssøgende**. Derfor er aspekter som at kunne realisere sine drømme, eje sin egen bolig, rejse etc. ikke specielt højt prioriteret hos denne målgruppe. **Praktiske omstændigheder som arbejdstider og transporttid vægter dog højt i informanternes beslutning om uddannelse.**

Desuden viser data at 83 % af informanterne på ernæringsassistentuddannelsen er **kvinder**. Ved siden af populationen kommer en relativt stor del af ernæringsassistenteleverne fra **VUC/HF og ledighed**. Hele 27 % (50 informanter) har gået på VUC/HF det seneste år op til uddannelsesstart, mens 23 % (43 informanter) var ledige. For populationen var tallene henholdsvis 11 % og 17 %. De er tilbøjelige til at bruge skolens hjemmeside til at få øjnene op for uddannelsen. For de informanter, der har gået på VUC/HF, er det kun **meget få** informanter, der henholdsvis har været optaget på en ungdomsuddannelse (13 informanter) og gennemført (5 informanter).

Data viser, at informanter fra ernæringsassistentuddannelsen har større tendens end populationen til at træffe valget lige op til uddannelsesstart. For disse informanter er **arbejde et attraktivt alternativ til uddannelsen**.

At sætte sig ind i andres situation

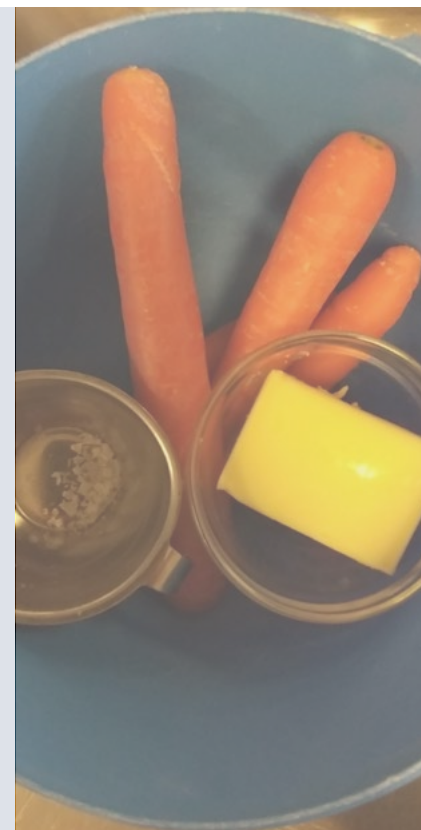
For informanterne handler det i høj grad om at arbejde i omgivelser, man hygger sig i. At stå i køkkenet og **snakke med sine kollegaer, mens man laver mad**, og samtidig også vide at den mad man laver, skal spises af andre mennesker.

Det ligger dem meget på sinde at finde på mad, der passer til modtageren. At kunne være en lille **brik i andre menneskers hverdag, der færdiggør puslespillet**, får tingene til at hænge sammen i hverdagen eller bringer et lille **smil** frem hos modtageren, der skal spise maden. Det er det mest efterstræbelsesværdige i informanternes hverdag, som de gerne vil lægge energi og hjerte i at opnå. De vil med glæde **gøre lidt ekstra ud af det, så længe modtageren sætter pris på det**.

”

Det kræver en **menneskelig forståelse**. Det er en del af det. Du skal jo vide, hvem du skal servere til. Man skal ligesom dække deres behov. Det er én stor helhed.

For eksempel på plejehjem, der har man kontakt til de ældre. Jeg kan forestille mig, at når man har været der i en vis periode, så kommer man på fornavn med nogle af de ældre. Man snakker også forskelligt til forskellige mennesker. Én måde til de ældre og en anden måde til de unge. **Så får man en eller anden kemi med den, man står overfor.** Det er jo det, der gør hverdagen hyggelig.

Det tydeliggøres særligt gennem de kvalitative data, at drivet ligger i nogle forholdsvis **basale behov for at hygge om andre mennesker, mens man selv har det godt**. Det er sådan informanterne fra ernæringsassistentuddannelsen selv italesætter deres drive og formål med uddannelsen. At være en del af andre menneskers hverdag og forstå deres behov og verden. Det er alfa og omega for, at informanterne bibeholder gejsten for faget og **føler sig tilstrækkelige**.

Kapitel 12

Gastronomuddannelsen

GLÆDE OG RESPEKTERE ANDRE
EKSPERIMENTEL LIVSSTIL
INSPIRATION FRA KOMMERCIELLE KILDER

Karakteristika for dem der vælger gastronomiuddannelsen:

Analysen bygger på data fra 268 informanter fra spørgeskema og 30 informanter fra de kvalitative undersøgelser.

- Vise respekt for andre gennem **respektfuld** og **formel** adfærd.
- **Glæde** andre gennem passioneret arbejde.
- Leverer produkt/oplevelse af **høj kvalitet**.
- Arbejde i højt **tempo** med udpræget grad af **præcision**.
- Direkte jargon i en travl hverdag, der dog ikke må blive **personlig**.
- Gå **helhjertet** ind i **her-og-nu-beslutning** om uddannelse, gennem **eksperimentelt** drive.

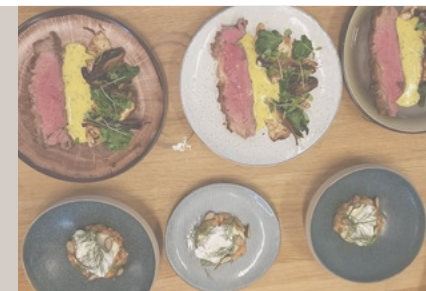
Glæde og respektere andre

Passionen for en sanselig oplevelse

Det er helt essentielt for eleverne på gastronomiuddannelsen at vise **respekt** for andre mennesker. Dette er en væsentlig motivationsfaktor for mange informanter, når de vælger denne uddannelse. Det bundes i et ønske om at **glæde andre** mennesker med en oplevelse samtidig med, at kunne lave noget, de selv kan være **passionerede** omkring.

Eleverne finder et drive i at levere en **helhedsoplevelse**, der er i orden ned til mindste **detalje**. Det er særligt detaljer i den **sanselige** oplevelse, som eleverne finder vigtig og inspirerende at give andre. Generelt set kan disse elever godt lide at skabe oplevelser, de kan få **anerkendelse** for. De kan godt lide at få at vide, at det de laver er godt gennem en direkte reaktion fra modtageren.

” Man vil gerne skabe den **ultimate** oplevelse for andre mennesker. Det, jeg er med til at lave, er basen for det, der er så dansk, som noget overhovedet kan blive: **Hygge!**

Respektfuld adfærd

Det påpeges også, at man som gastronom skal kunne lide at rette ind efter en bestemt forventet adfærd. Dette giver sig til udtryk i:

- En bestemt måde at **stå på**: Ret med hænderne foldet foran maven/bag ryggen.
- En bestemt måde at **svare hinanden på**: Kort og præcis fx "Ja tak".

Blandt informanterne er der konsensus om, at denne **forventede adfærd udviser en respekt** for andre mennesker. Ved at stå ret med foldede hænder viser eleverne, at de gerne vil **gøre noget** for andre mennesker eller det menneske, de kommunikerer med. De beskriver også selv, at det er et signal om at man har **lyst til at arbejde**. Og når man så responderer på andres ord ved at sige "ja tak", så viser man med **respekt** at man hører, hvad andre siger, og at de har brug for ens hjælp.

Præcision og tempo er højt

Det er endvidere en måde at vise velvilje til at arbejde **hurtigt** og **effektivt**. For det er nemlig også en dyd, informanterne på gastronomiuddannelsen beskriver som relevant at kunne lide for at tage denne uddannelse.

” Det skal være **konsekvent** og **hurtigt**, fordi tingene skal leveres til tiden. Og der **er** et tidspres i et køkken.

Du bliver også **bedømt** på alt, hvad du laver. Derfor er **præcision** og **tempo** bare rigtig højt. Det kan fremstå hårdt for folk der ikke er vant til det. Men for folk der er i det, er det egentlig bare **direkte tale**. Man kan ikke bruge fem minutter på at forklare, **hvorfor** bord syv skal have to af de her retter.

For de flestes vedkommende er der **ikke noget personligt** i det. Og det må der selvfølgelig heller ikke blive.

Må ikke blive personligt

Analysen viser, at det ligger eleverne meget på sinde at være **bevidst** om, hvilken kultur og arbejdsmiljø de skal være en del af, og som de selv er med til at skabe fremover. Deres oplevelse er, at det er en **bestemt** og **kortfattet** tone, der kræver at man viser respekt ved 'at udføre 'ordren', der bliver givet. I bund og grund handler det om at **gøre op med** det, eleverne beskriver, som et dårligt ry i forhold til **branchens jargon**. Tonen må i følge analysen ikke blive **personlig** og avle dårligt arbejdsmiljø. Men den er nødt til at være konsekvent.

” Om du er tømrer, kok eller hvad du er, så skal det **være i orden**, det du laver.

Lige pludselig sidder der en anmelder, og så skal den **sidde lige i skabet**. Eller der kan komme én og gå på den konstruktion, du har lavet. Så skal sømmene altså være slået ordentligt i, så folk ikke braser igennem.

Sådan er det bare. Og det er okay at få det at vide, når det så ikke er i orden, det man får lavet.

Data viser dog, at alder kan være afgørende for, hvor elevernes **personlige grænse** går. Der kan identificeres en tendens til at jo ældre eleverne er, des hårdere tone kan de **tollerere**. Dette er et reelt analysefund i henhold til adfærd, men også en tendens der identificeres i elevernes egne oplevelser af, **hvem der finder sig i hvad**, når der er tale om jargon og arbejdsmiljø.

..... Eksperimentel livsstil

En her-og-nu-beslutning opfylder det eksperimentelle behov

Af data ses det, at eleverne på gastronomiuddannelsen har passion for at **eksperimentere** med tingene. Særligt inden for det gastronomiske felt, men også inden for andre felter. Derfor er valget også faldet på denne uddannelse, så det eksperimentelle behov kan indfries i hverdagen. Men mest af alt lige nu. Ikke nødvendigvis langt ud i fremtiden. For selvom eleverne relativt tidligt i uddannelsesforløbet ønsker at påtage sig en **fagspecifik identitet** som 'kok', så anser informanterne dette uddannelsesvalg for at være en her-og-nu-beslutning, som er **sjov** at afprøve. Ikke nødvendigvis en langsigtet plan for resten af livet. Dette resulterer dog ikke i ringere drive og passion, men giver tværtimod gejst til at **gå hundrede procent ind i projektet**, som det er aktuelt lige nu.

Variation og perfektionisme

Her er det endvidere essentielt, at informanternes eksperimentelle glæde ligger i passionen for **detaljer** og **variation**. Først og fremmest har de behov for at variere deres daglige arbejde. På alle niveauer - både hvad angår **arbejdsopgaver, metoder, teamwork** etc. Data viser, at det er elever med et stort behov for at arbejde i et team og være en **del af en større enhed**. Samtidig har de et behov for, at stå selv ind imellem og være fordybet i opgaven og processen **for sig selv**. Mange er nemlig forholdsvis **perfektionistiske**. Ikke nødvendigvis de helt små detaljer hvor alting ligger på tallerkenen. Men fokus ligger i at det er en **detaljeret** og **helstøbt** oplevelse, der skabes. Det ligger eleverne meget på sinde.

..... Inspiration fra kommercielle kilder

Nysgerrig på udvikling

I følge analysen er eleverne generelt nysgerrige på udvikling, både i forhold til madlavning, men også på **trends generelt** set. Overordnet følger informanterne med i, hvad der sker omkring dem, og de har let ved at **se op til** mennesker, de finder interessante. Derfor finder de også stor inspiration i mere **kommercielle fremstillinger** af faget. For mange er det her passionen eller idéen om uddannelse er opstået. Den opstår eksempelvis, når eleverne ser **tv-kokke** eller **madprogrammer** på tv. Det er også her, de finder inspiration til at lave mad. Det handler om deres **aktuelle** situation og ikke inspiration til deres fremtidige beskæftigelse. Det bunder altså i høj grad i **interessen** for gastronomi.

Kapitel 13

Handelsuddannelsen

SALG, ØKONOMI, KØB OG KOMMUNIKATION
EN AMBITION
AT FÅ TINGENE TIL AT GÅ OP
DU KAN IKKE LAVE PENGE UDEN AT SNAKKE MED MENNESKER

Karakteristika for dem der vælger handelsuddannelsen:

Analysen bygger på data fra 222 informanter fra spørgeskema og 13 informanter fra de kvalitative undersøgelser.

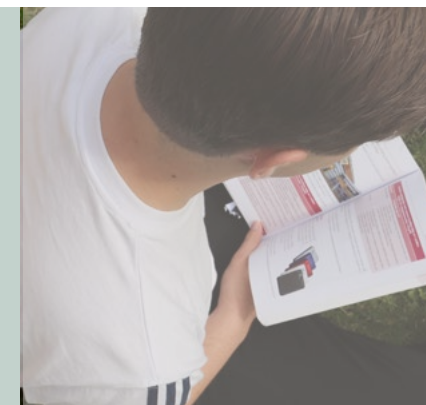
- Vil opnå **faglig ekspertise** gennem teori og begreber. Er **videbegærlig** og ønsker at **udvikle**.
- Tilbøjelige til at **overveje VUC/HF** eller en **gymnasial uddannelse** som alternativ.
- Motiveres af mulighed for at **arbejde sig op**. Stor tillid til at de **selv** kan opfylde ønsker og **ambitioner**.
- Mere tilbøjelige til at være **31-40 år**, bo med en partner, have børn og bruge fritid på familien.
- Behov for **kontrol** og motiveres af at få **ansvar**. Samt kontinuerlig kontakt til en **fast kundekreds**.
- **Langsigtet og strategisk** tankegang der tager højde for handlingernes udbytte.
- Vil arbejde sig op for at udvikle **privatøkonomi** og få **præstige fyldte jobs** der kan give særlige **værdisymboler**.

Salg, økonomi, køb og kommunikation

Informanterne fra handelsuddannelsen finder det centralt, at man som handelselev er i stand til at tilegne sig en faglighed gennem teori og begreber. Ifølge informanterne kræver det et stort drive at opnå **faglig ekspertise**.

” Man skal være klar på at **lære rigtig mange fagord og begreber, teorier og specifikke ord**. Salg, økonomi, køb, kommunikation og alt. Vi snakker også om de forskellige modeller – vi laver dem ikke så meget. Der er rigtig meget teori, og det går langsomt.

Faglig ekspertise er noget, som handelseleverne i følge den kvalitative data, lægger stor **præstige** i, og som er vigtig for, at de føler en faglig stolthed af det, der udrettes i hverdagen. I forlængelse heraf nævner informanterne også, at det faglige niveau kræver, at man er videbegærlig. At man ønsker at **udvikle og tilegne sig ny viden**.

En ambition

Data viser, at informanterne på denne uddannelse er mere tilbøjelige til at **overveje en gymnasial uddannelse som alternativt til den valgte erhvervsuddannelse**. Ud af dem, der har overvejet alternativer, har 13 % af handelsinformanterne overvejet STX, HHX eller HTX som alternativ. Det skal bemærkes, at disse 13 % kun svarer til 13 informanter. Når vi ser på den samlede tendens til mulige alternativer, så tyder det dog på, at der identificeres et mønster, der kan breddes ud på informanterne fra denne uddannelse. Dette på baggrund af, at dette analysefund også gør sig gældende for den kvalitative data. Samtidig har 39 % af informanterne i spørgeskemaet svaret, at de **overvejede HF, VUC eller en af de nævnte gymnasiale uddannelser som alternativ**. Til sammenligning overvejede kun 16 % af populationen en af disse uddannelsesveje som alternativ. For den gruppe af handelsinformanterne, der overvejede disse alternative veje, gør det sig dog gældende, at disse primært fordeler sig på aldersgrupperne under 25 år.

Informanterne på handelsuddannelsen stræber generelt efter at opnå faglig ekspertise gennem uddannelsen, men også gennem **videreudvikling af fremtidige jobs**. Her kredser deres tanker om at kunne **arbejde sig op** i en virksomhed og udvikle sine arbejdsopgaver.

”

Jeg vil være direktør. Jeg har en helt klar **plan for, hvordan jeg arbejder mig op**. Der går ikke mange år, så vil I se mig styre et eller andet stort firma. Det mener jeg altså. Det er helt klart min plan. **En ambition.**

Informanterne på handelsuddannelsen udviser større behov for at have en form for plan med deres uddannelsesvalg. Dette er særligt møntet på at have **en plan med sin karriere**. Derfor er uddannelsesvalget hos handelseleverne heller ikke en her-og-nu-beslutning i samme omfang som en lang række af de øvrige undersøgte uddannelser. Informanterne fra handelsuddannelsen udviser i udpræget grad **tillid til, at de selv er i stand til at opnå, det de ønsker, og gøre deres ambitioner til virkelighed**. 34 informanter ud af de 222 handelselever har færdiggjort en ungdomsuddannelse inden starten på handelsuddannelsen. Det er en betragtelig **mindre** andel end for populationen, hvor både flere har været tilmeldt en anden ungdomsuddannelse og flere af disse har gennemført.

Aldersfordelingen ser en lille smule anderledes ud end for populationen. Selvom flest informanter også på denne uddannelse er 21-25 år, så kommer **18 % (svarende til 40 informanter) fra aldersgruppen 31-40 år, hvilket er lidt flere end populationen.**

Informanterne er mest tilbøjelige til at **bo sammen med en partner**. Hele 47 % bor med en partner, hvilket er flere end populationen. Handelseleverne har også mere tendens til at have **børn** selvom det stadig er under halvdelen (36 %), der har børn. Hele 68 % (152 informanter) svarer at de brugere deres fritid på at være **sammen med familien**. Der er cirka ligevægt af mænd (42 %) og kvinder (56 %).

At få tingene til at gå op

Informanterne beskriver vigtigheden af at kunne **forstå hvert et led i kæderne**. Men for informanterne handler det også om en lyst til at have kontrol. **Kontrol over varernes gang og vej til kunderne**. Derfor er ord som kontrol også essentiel i elevernes forståelse af drive inden for faget. Der ud over er en del af motivationen for informanterne, at få mulighed for at have **ansvar**. Dette ligger også i forlængelse af lysten til, og planen om med tiden, at arbejde sig op. Data viser også, at motivation og drive i høj grad ligger i en **kontinuerlig kontakt til andre mennesker**.

” Det jeg drømmer om er, at sidde bag en skærm og **få tingene til at gå op**. Alt skal ligesom passe sammen. Økonomi, regnskaber og varernes gang.

Jeg vil ikke møde nye mennesker hele tiden. Altså, det er lidt mere den der **forståelse af tingene**. Og så have en mere fast kundegruppe som man hele tiden skal **behandle** ordentligt.

Du kan ikke lave penge uden at snakke med mennesker

I modsætning til detaileleverne der drives af, at møde mange forskellige mennesker kortvarigt, så drives informanter fra kontoruddannelsen af at have mere **langvarige kontakter**. Det primære formål med dette er, at kende menneskers behov, for dermed at tænke taktisk og ansvarligt i forhold til disse bekendtskaber. Det drejer sig dermed om en mere **langsigtet og strategisk tankegang der tager højde for udbyttet af deres handlinger**. Men det handler også om vigtigheden af at kunne lide at have med andre mennesker at gøre.

” Det handler meget om din **fremtoning**. Om dit sprog - hvordan du snakker med andre mennesker og nogle gange handler det jo egentlig også om dit udseende. Og så handler det om mennesker.

Du kan ikke lave penge uden at snakke med mennesker. Mennesker er alt. Både dem du arbejder med og dem du køber af og sælger til. Det er jo sådan tingene hænger sammen.

Handelsinformanterne sætter en dyd i, at **tænke i helheder**. Særligt at tænke over deres personlige fremtoning i samspil med andre mennesker, men også i samspil med varer og virksomheders identitet. Når informanterne selv påpeger, at menneskelig kontakt er uundgåelig, hvis man vil lave penge, så drejer det sig først og fremmest om, at informanterne generelt er mere **orienteret omkring økonomi** end den samlede population. Af den kvalitative data fremgår det, at informanternes fortællinger generelt kredser om et udpræget fokus på indtægter og muligheden for i fremtiden, at kunne udvikle sin private økonomi og indkomst. At arbejde sig op i systemet drejer sig derfor primært om **muligheder, rent økonomisk set**. Men også om de mere **præstige fyldte jobs med de rigtige værdisymboler** som handelseleverne også sætter stor værdi i. Valg af uddannelse ud fra interessebårne motivationer er **ikke** nær så fremtrædende.

A close-up photograph of a metallic, cylindrical component with a circular hole. The metal has a brushed, reflective finish. The lighting is dramatic, with strong highlights and deep shadows, emphasizing the texture and form of the part. The background is blurred, suggesting an industrial setting.

Kapitel 14 **Industri teknikeruddannelsen**

DET NYTTER IKKE AT HÆNGE HOVEDET PÅ KNAGEN
ANSVAR DER LIGGER PÅ MINE SKULDRE
BEREGNE OG FORUDSE

Karakteristika for dem der vælger industriteknikeruddannelsen:

Analysen bygger på data fra 144 informanter fra spørgeskema og 15 informanter fra de kvalitative undersøgelser.

- Forståelsen for det **bagvedlæggende**. Meningsgivende at have **kendskab** til produktion, som andre ikke har.
- Uddannelsesvalg er motiveret af muligheden for **spændende jobs** med udpræget grad af **ansvar**.
- Vil gerne **udfordres**. At bruge hovedet og **tænke sig til resultatet** er altafgørende for vedvarende drive og engagement.
- Vedholdenhed i forhold til at opnå det bedste resultat i kraft af **konstant at forfine resultatet**. Udpræget forståelse for **helheder og sammenhænge**.

Ansvar der ligger på mine skuldre

Ud fra den kvalitative data fremgår det, at informanterne i høj grad **drives af at være en del af et fag, der kigger ind bag produkter og industri**. Informanterne beskriver, at det særligt bliver interessant, når det hele er lidt hemmeligt. Det tiltaler i høj grad informanterne på industriteknikeruddannelsen, når nogle jobs inden for bestemte brancher kræver sikkerhedsgodkendelse, og når opgaverne rækker ind over hemmelig eller eksklusiv produktion.

” Jeg arbejder et sted, hvor man skal sikkerhedsgodkendes for at komme ind. Vi snakker industrispionage og alt sådan noget. Det er fedt at vide, at det er en del af det **ansvar**, der også ligger på mine skuldre. At jeg har en **masse viden** om, hvordan det her hænger sammen, og hvordan det bliver lavet.

Det driver eleverne at skulle forstå, hvad der ligger bag industriens fire vægge. Her kan produktionen betragtes som en sort boks, hvor informanterne fra industri teknikeruddannelsen har stor **nysgerrighed for at stå inde i boksen**. De drives i høj grad af, at være en del af inderkredsen, der har helt særlige og hemmelighedsfulde indsigter. Det giver dem et ekstra kick i hverdagen.

Af data fra spørgeskemaet fremgår det, at halvdelen (72 informanter) har valgt industri teknikeruddannelsen, fordi der er **gode og spændende jobmuligheder**. Dette er den mest brugte begrundelse for at vælge industri teknikeruddannelsen både i den kvantitative og kvalitative data, og adskiller sig fra populationen, hvor flest enten har fulgt deres interesse eller ved præcis, hvad de gerne vil arbejde med. For industri teknikerne handler det særligt om udvikling inden for jobmuligheder og brancher. Desuden viser data fra spørgeskemaet, at 49% (71 informanter) har arbejdet ufaglært i året op til uddannelsesstart, og at hele 28% af industri teknikerinformanterne kommer fra ledighed. Det er en større andel end populationen, hvor 40% har arbejdet ufaglært, og 17% kommer fra ledighed.

Det nytter ikke at hænge hovedet på knagen

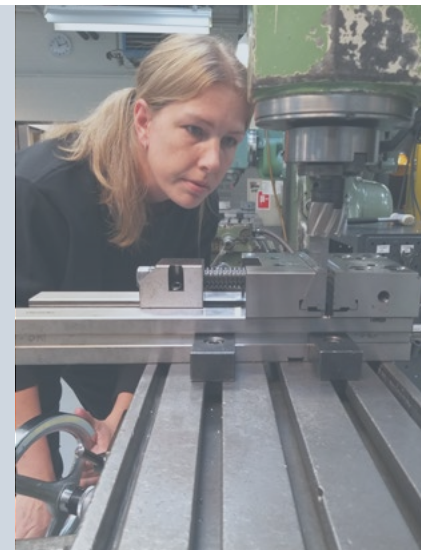
Fagets udvikling beskrives også som en drivkraft i elevernes uddannelsesvalg. Det er vigtigt at være med til at **udvikle nye produktionsformer**, at forstå hvordan verden ændrer sig og opfylder menneskelige og samfundsmæssige behov. Derfor anser informanterne også en **helhedsforståelse** som værende afgørende for, at blive en god industri tekniker. Det at kunne forstå **nødvendigheden af at arbejde med en udpræget detaljeringsgrad** i alle opgaver. For informanterne handler dette om at kunne se detaljen i helheden og koble det sammen med et samlet produkt, i en samlet produktion, i systemet og i samfundet generelt. Derfor tænkes der på flere forskellige måder og i vid udstrækning også i skalaer.

” Jeg skal **udfordres** hele tiden. Og det er vigtigt, at jeg skal tænke mig om. Den dag, hvor man hænger hovedet ude på knagen, når man kommer, arbejder otte timer og tager hovedet med på vej hjem igen, dér finder jeg mig et andet arbejde. Det er godt for nogle og godt at andre gør det, for så slipper jeg for det.

Ifølge den kvalitative data er det bestræbelsesværdigt for industriteknikereleverne at holde hovedet i gang og være i et fag, hvor der er **mulighed for konstant at udvikle sig**. Således undgår man ifølge informanterne at lave fejl eller gro fast i jobbet. Her refereres i høj grad til **respekten** og **forpligtigelsen** overfor en arbejdsgiver, hvor informanterne grundlæggende har et stort ønske om at leve op til forventninger fra dem.

” Man bliver ikke pakket ind i bobleplast i det her fag. Man får at vide, når man laver fejl, og jeg elsker simpelthen bare det der med, at **hvis du laver en fejl, så koster det rigtig mange penge**. Jamen så kostede det lige 100.000, at jeg lavede 200 af de forkerte. Det er et fedt pres, fordi når man så faktisk har lavet noget, der virker, så ved jeg, at jeg har tjent min dagløn.

Ud over informanterne beskriver et stort drive i at vide, at der er noget på spil i forhold til hvor kostbare fejl, de potentielt kan lave, så finder de det også **motiverende at skulle tage højde for sikkerhedsspørgsmål**. Informanterne påpeger vigtigheden i at have respekt for de 'voldsomme kræfter', de arbejder med. De mener selv, det giver dem respekt for arbejdet generelt, hvilket også beskrives som essentielt for at bevare gejsten og interessen for arbejdet både nu og i fremtiden.

Beregne og forudse

Informanterne på industriteknikeruddannelsen drives af at **beregne og forudse løsninger og konsekvenser**. Flere beskriver, at de er optaget af at forstå processens mindste detaljer. At vide hvordan man kommer fra A til B. De påpeger vigtigheden i at lave de samme ting igen og igen og **konstant forfine og optimere** resultatet. Denne tålmodighed, mener informanterne selv, er afgørende for et optimalt drive og engagement inden for faget.

” Jeg overvejede også smed, men det blev alt for meget 'en træskolængde'.

Der er bare noget med at stå med så små tolerancer. Det bliver så fint. Det bliver lidt mere præcist. Og det der med at **du kan stole på tallene**, når du har regnet det ud. Det er bare nice. Men også at vi så oven i hatten har den praktiske forståelse af, hvad der kan lade sig gøre. Det giver den der **helhedsforståelse**.

Industriteknikerinformanterne tænker ofte i **problemløsning** i en detaljeringsgrad, der overgår de fleste. Motivationen for at bevare den høje detaljeringsgrad er, at et korrekt resultat viser sig, når alting viser sig at være lavet rigtigt.

Kapitel 15

Kontoruddannelsen

SAMME OPGAVER DAG UD OG DAG IND
ANSVAR UDEN ANSVAR
JEG KAN LÆGGE MIN ARBEJDSHJERNE

Karakteristika for dem der vælger kontoruddannelsen:

Analysen bygger på data fra 215 informanter fra spørgeskema og 16 informanter fra de kvalitative undersøgelser.

- Ønsker **kontinuitet** i arbejdet med **forudsigelige** arbejdsdage og opgaver der kan skabe **ro, tryghed og stabilitet** i hverdagen.
- Vil ikke have et overordnet ansvar i form af eksempelvis ledelse. Befinder sig dog godt med at tage **ansvar for de opgaver der ligger på deres bord.**
- Stræber efter et **job for jobbets skyld.** Behov for opdeling af arbejde og fritid. **Arbejde er til for, at kunne holde fri** og opfylde drømme i fritiden.
- **Faste rutiner** kan give **frihed** i fritid og privatliv.
- Tendens til at tilhøre **ældre** segment af målgruppen, bo med **partner** og have **børn.** Det er fokus, og der de vil lægge deres kræfter.

..... Samme opgaver dag ud og dag ind

Det tiltaler i høj grad informanterne på kontoruddannelsen, at uddannelsen kan føre til et job med en vis form for **kontinuitet i arbejdet.** Det handler ofte om et behov for at kende til en fast opgaveportefølje, hvor de fra dagens start ved, hvad der skal laves, og hvordan det gøres. Ifølge informanterne i den kvalitative data giver dette **ro, tryghed og stabilitet i tilværelsen.**

” Det er meget de **samme arbejdsopgaver,** selvom dagene er forskellige. For eksempel ved Borgerservice er det pas og kørekort og boligtilskud og sådan nogle ting. At hjælpe med computeren med skat og sådan noget.

Emnerne er de samme, men forskellige mennesker, der kommer ind ad døren.
Du laver de samme opgaver dag ud og dag ind.

Formålet med at kende til dagens, ugens eller månedens opgaver er, at forudsigeligheden kan bidrage til en mere rolig hverdag for informanterne. Dette bunder også i et udpræget behov for at **kende sin position i organisationen** og dermed sikre sig en forudsigelig hverdag.

..... Ansvaret uden ansvar

Informanterne fra kontoruddannelse lægger energi i at kunne **udføre de opgaver, der kræves af dem**. Derfor vil de gerne tage det ansvar, det kræver for at gennemføre det, der ligger på deres eget bord. Dog viser data fra den kvalitative del af undersøgelsen, at informanterne er enige om, at de **ikke ønsker at stå med et stort ansvar alene**. På dette punkt minder disse elever om tandklinikassistentterne.

” Jeg skal ikke være leder eller noget. Jeg vil gerne have **ansvar uden ansvar**.

Jeg vil have det bedre med at **sidde bagved og styre det administrative arbejde** i stedet for den der er derude. Det vil være for meget for mig at skulle bære det på mine skuldre.

I mit tidligere job som social og sundhedsassistent havde jeg for meget ansvar i forhold til løn og det hele. Det skræmmer mig, især at du kan **straffes** for, hvis du har en dårlig dag og det går galt. Hvis du laver en lillebitte fejl. **Menneskelig fejl.**

Helt grundlæggende ønsker informanterne at have lov til at **trække sig lidt tilbage og få overblik** over hverdagens opgaver på afstand. Derfor drives de heller ikke af at skulle performe på bestemte tidspunkter.

Jeg kan lægge min arbejdshjerne

Når informanterne på kontoruddannelsen lægger vægt på et stort behov for kontinuitet i de daglige arbejdsopgaver, så handler det i høj grad om **forudsigeligheden i hverdagen**. Dette er ikke det samme som, at informanterne udelukkende ønsker at beskæftige sig med kontorfaget inden for ét bestemt område. De vil bare **ikke skifte imellem områder og opgaver** hver eneste dag.

” Uddannelsen er så **alsidig**. Altså du kan bruge den fra a til z. Det handler meget om ens eget fokus. Hvad man **selv synes, er det interessante** ved den her uddannelse. Og så det der med, at du ikke kommer hjem og lugter af mad eller et eller andet træls.

Og så kan du vælge et job, hvor du har **fri** weekend, nat, helligdage. Har mulighed for ferie i højsæsonen. Det er der mange brancher, hvor man ikke har.

Kontoreleverne motiveres af at have muligheden for at passe deres fremtidige job ind i deres konkrete interessefelt inden for faget. Det handler ikke om at uddannelsesvalget bunder i en egentlig personlig interesse, men mere om at **vinkle faget i forhold til de små nuancer** i omgivelserne eller organisationen. Forskellen i hvilken afdeling man sidder i, om det er en offentlig eller privat organisation etc. Der ud over lægger informanterne også vægt på, at de i høj grad søger **frihed og stabilitet gennem komforten i det daglige arbejde**, hvor de selv mener, at de sjældent vil møde arbejde på skæve tidspunkter, og hvor de i høj grad opnår rettigheder i forhold til, hvad de bør ofre i et fremtidigt job.

I overvejelser, om hvad uddannelsen skal bidrage til, er kontoreleverne mere tilbøjelige til at **prioritere stabilitet og sikkerhed** meget højt. Men prioriteringen af muligheder for at skabe frihed i alle hverdagens aspekter ligger også højt på listen.

En større andel fra kontoruddannelsen end fra populationen svarer i spørgeskemaet, at prioriteringer som at kunne realisere sin drømme, have råd til oplevelser og at stifte familie er vigtigt for dem nu og i fremtiden. Af den kvalitative data fremgår det endvidere, at informanternes uddannelsesvalg i høj grad er motiveret af at kunne få et **job for jobbet skyld** og ikke for identitetens skyld. For kontorinformanterne handler det altså først og fremmest om, at kunne lave en klar **opdeling af arbejde og fritid**.

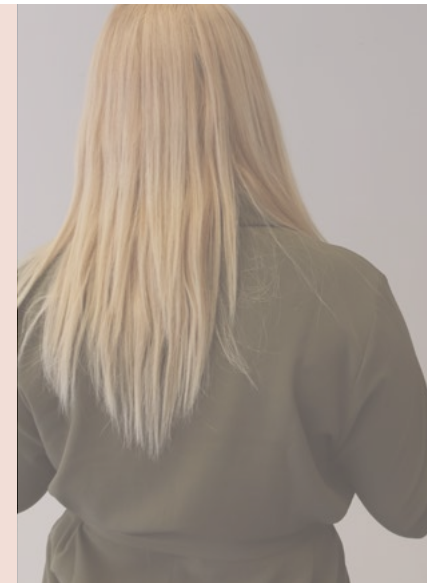
” Jeg glæder mig til at have en **fast rutine**. Du skal ikke lære nyt. Og så er der det der med behagelighed.

Det er rart, at når jeg går hjem klokken 4, så har jeg ikke noget før næste morgen.

Så kan jeg lægge min arbejdshjerne.

Det, syntes jeg, er rigtigt rart.

Jeg har to små børn og en masse fritidsaktiviteter, jeg gerne vil bruge min tid på.

Den generelle holdning til dagligdagen hos disse kontorinformanter er, at **faste rutiner kan give tilsvarende frihed i fritid og privatliv**. Forklaringen på denne prioritering kan muligvis ligge i, at informanter fra kontoruddannelsen har mere tendens til at tilhøre det lidt ældre segment af erhvervsskoleeleverne. **63 % (135 informanter) er over 25 år**, hvilket er flere end populationen. Hele **60 % bor sammen med en partner** (for populationen er dette 36 %). De er også lidt mere tilbøjelige til at have **børn**. Det er derfor højt prioriteret at kunne holde helt **fri, når man har fri**, og få arbejdet overstået, når man er på arbejde. Data viser også, at **81 % af kontorinformanterne er kvinder**.

Kapitel 16

Lager- og terminaluddannelsen

ORDEN HVOR ALT HAR SIN PLADS
EN KORTSIGTET PLAN

Karakteristika for dem der vælger lager- og terminaluddannelsen:

Analysen bygger på data fra 110 informanter fra spørgeskema og 20 informanter fra de kvalitative undersøgelser.

- Ordenssans, rumlig og tidslig forståelse. Flerdimensionel **kassetænkning**.
- **Pligtopfyldende**. Vil gerne udfylde en forhåndsbestemt **plads i en større enhed**.
- Balance mellem at arbejde **alene** og sprede **god energi i et team**.
- **Ikke** en egentlig **interesse**, men et forsøg på at skabe **stabilitet** lige nu hurtigst muligt.
- Vejledere fra **FGU, Jobcentre** og **Ungdommens Uddannelsesvejledning** spiller vigtig rolle.

..... Orden hvor alt har sin plads

I den kvalitative data står det centralt, at eleverne på lager- og terminaluddannelse har en udpræget ordenssans. De finder en **stor tilfredsstillelse i at vide, at alting har sin plads**. Og at de kan bidrage til, at der holdes **orden**. Dette beskriver informanterne som en helt grundlæggende tilfredshedsfølelse i maven. Dermed også følelsen af at kunne bruges til noget og bidrage på en arbejdsplads. På den måde føler informanterne sig uundværlige.

Informanterne fra denne uddannelse har behov for at vide, at alt har sin plads og **passer ind i et system**. Det er vigtigt for dem at vide, at de kan være en god medarbejder eller kollega, ved at opfylde de behov, der er inden for systemet og få alt til at passe ind i dette. Samtidig har de behov for at fornemme sig frem til, hvad man skal gøre i specifikke situationer, men inden for bestemte rammer. De vil dog stadig gerne fornemme materialer og påvirkning heraf. Derfor tænkes der også i **helhed og tingenes sammenhæng**. Elevernes tænkning og forståelse foregår i følge dem selv gennem rækker og kasser, samt hvordan tingene kan passe ind. De har udpræget rumlig og tidsmæssig forståelse og en **flerdimensionel kassetænkning**. Data viser, at de drives af at tænke processer og hvordan tingene kan passe sammen. Dette ses blandt andet i informanternes specifikke fortællinger om hvilken type de, anser sig selv for at være, deres opfattelse af tilfredshed og tilstrækkelighed, samt deres beskrivelser af deres egen hverdag og sociale relationer. Informanterne er dog ikke ordensmennesker på samme måde som det eksempelvis ses ved tandklinikassistenterne. Det er mere rummelig orden, der skal betragtes **'groft' og overordnet**.

De har også et stort behov for at kende de præcise rammer for deres arbejde. Kende deres plads i systemet. **Andre skal sætte rammerne, og så kan de agere ud fra det.** Det handler også om

” Det er så fedt at vide, der er **system** i tingene. Det giver **orden** og **struktur**. Det er også sådan, jeg har det derhjemme. Jeg er den, der rydder op og ordner. Jeg kan godt lide, der er rent og **pænt**.

(...) Jeg kan bedst lide at vide, at det jeg laver er **rigtigt**. Og at man er en del af et **team**, der sammen får det til at fungere. Man skal bare **sørge for sit eget**, men det skal fungere sammen med andre som et samlet system.

Jeg har også en plads

Elevtypen på lager og terminaluddannelsen har behov for at skabe balance mellem at være social og være sig selv. De lader op, når de er sig selv, og det har de behov for at gøre flere gange dagligt. Det er et behov for at **trække sig tilbage** og styre det selv, men stadig være ene del af et team. Ved denne vekselvirkning er de klar til at skabe god energi og være på, når de er sammen med andre.

I spørgeskemaet er 67 % af informanterne under 26 år. 45 % (50 informanterne) er mellem 21 og 25 år. For informanterne på denne uddannelse er **jobsikkerhed og stabil indkomst** i udpræget grad vigtigt. Til gengæld har eleverne ikke samme tendens til at vælge uddannelsen med afsæt i at følge sin interesse, som den samlede population.

En række af de **kvindelige elever** har haft tanken om uddannelsen tidligere, men har tvivlet på, hvorvidt de kunne være i stand til at passe ind i fagkulturen. For eksempel hvad angår fysiske kræfter, evner til at forstå maskinerne og jargonen. Sådan fremgår det af den kvalitative data. Til gengæld taler disse kvindelige elever mere ind i forståelsen af orden og ryddelighed. Den **logistiske tænkning** har de dog tilfælles med de mandlige elever på uddannelsen.

En kortsigtet plan

Ikke fordi det interesserer mig helt vildt

Data viser, at eleverne på denne uddannelse vælger at gå denne retning, fordi det først og fremmest kan skabe stabilitet og bringe dem et skridt i retningen af en stabil tilværelse. For langt de flestes vedkommende handler det ikke om et egentligt tilvalg af uddannelsen, men et fravalg af anden tilværelse. Derfor er det også en **her-og-nu-beslutning, hvor tiden må vise, hvad beslutningen om uddannelsen bringer med sig.**

” Det er **ikke** fordi, det her er noget, der interesserer mig helt vildt. Jeg interesserer mig mest bare for at være **aktiv og hjælpe** andre. Og så var det lidt, hvad jeg orkede og, hvad jeg lige syntes jeg **kunne**.

(...) Det er bare rart at have et papir hvor der står, 'det her **kan jeg**'. Det gør bare at flere vil have dig. Så kan du jo altid gøre noget andet **senere i livet**.

FGU, jobcenter og UU-vejledere er alle vigtige aktører

Mange har stiftet bekendtskab med faget ved **FGU eller vejledere i andet regi**. Hele 15 % kommer fra FGU (produktionsskole/KU). Kun 6 % af den samlede population kommer her fra. Ungdommens **Uddannelsesvejledning og jobcentrene informerer også en del af eleverne om denne uddannelse**. I hvertfald set i forhold til den samlede population. Disse to aktører har henvist henholdsvis 17 % og 13 % af informanterne til lager- og terminaluddannelsen. **35 %** af informanterne fra denne uddannelse har været **ledige** det seneste år inden uddannelsesstart. Det er relativt mange ved siden af kun 17 % for den samlede population.

Som det også gør sig gældende for den samlede population, er der dog flest, der har lavet ufaglært arbejde som beskæftigelse det seneste år op til uddannelsesstart. Derfor tegner data også et overordnet billede af elevernes syn på uddannelsen som et **forsøg på at afprøve en mulig udvikling mod en mere stabil tilværelse**.

Kapitel 17

Landbrugsuddannelsen

TO ELEVTYPER - ÉN UDDANNELSE
FÆLLES PASSION OG FRISK LUFT
EN LIVSSTIL - IKKE (KUN) ET ARBEJDE

Karakteristika for dem der vælger landbrugsuddannelsen:

Analysen bygger på data fra 73 informanter fra spørgeskema og 19 informanter fra de kvalitative undersøgelser.

- Forskel på **konventionelt interesserede** og **økologisk interesserede** elever.
- Glæden ved **variation** i hverdagen, men **forudsigeligheden** gennem en fast **cyklus** for opgaver.
- **Frisk luft** er alfa og omega for velvære. Det samme gælder følelsen af **frihed**.
- Faget betragtes som en **livsstil**, hvor **arbejde** og **private interesser** lapper ind over hinanden.
- Blik for **fremtiden** - enten **teknologisk** set eller **bæredygtighedsmæssigt**.

To elevtyper - én uddannelse

For landbrugsuddannelsen står det centralt, at eleverne groft sagt kan opdeles i to typer:

- Elever, der interesserer sig for det **konventionelle landbrug**.
- Elever, der interesserer sig for det **økologisk landbrug**.

Denne opdeling af eleverne er relevant at se på, fordi der er **væsentlige forskelle** der deler de to elevtyper. Derfor vil der i det følgende blive redegjort for grunlæggende forskelle på analyseresultaterne på begge typer af elever.

Med interesse for det konventionelle landbrug

For de elever, der orienterer sig mod det konventionelle landbrug (herefter: konventionelle elever) er det generelt de store **mekaniske processer**, der driver dem. Mange er betagede af store **maskiner** og **automatisering** af alt det, der foregår i hverdagen. Data viser, at disse elever generelt tænker i **stor skala** og **produktionsmæssige** forhold. Dette er også orienteret mod samfund og **samfundsøkonomi**. Deres tanker går ofte på at holde hjulene kørende i samfundet, og en vis form for pligt til at holde gang i produktionen herunder **fødevarerforsyningen**. I forhold til husdyrproduktion er de af den opfattelse, at dyrene er søde og dejlige at beskæftige sig med, men de konventionelle elever anser dyrene for at være en **væsentlig del af produktionen**. Mange af disse elever har landbrug løbende i årerne. Ikke nødvendigvis direkte fra deres forældre, men ligeså meget fra bekendte, deres bosætningsområde eller flere generationer tilbage. Landbrugsfagene er noget, som disse elever har mødt tidligere, og kan identificere sig med, eller de **kender folk i branchen**. Derfor trækker landmandsskabet også tråde tilbage i tiden for disse elever. Der er ikke en entydig forklaring på, hvorfor disse elever ikke er startet på uddannelsen før nu.

Med interesse for det økologiske landbrug

De elever, der orienterer sig mod det økologiske landbrug eller mere grundlæggende landbrugsformer som permakultur, biodynamisk landbrug og microlandbrug (Herefter: økologiske elever), er mere drevet af den **hånddrevne** og **manuelle** tilgang. De sætter en stor dyd i at produktionen kan foregå i en sådan skala og et sådan tempo, at **mennesket selv** kan være ind over alle dele af det daglige arbejde. Disse elever tænker ikke produktionen som det første og vigtigste led i kæden. De tænker, at **respekt** og **bevidsthed** er forudsætningen for, at man kan **tillade sig at producere**. De betragter dyrene som levende væsener med **personlighed**, der skal behandles med den dybeste **respekt**.

Endvidere har disse økologiske elever et behov for at tage meget **aktivt stilling** til hvilke dele af samfundet, herunder særligt produktionen, de ønsker at være en del af. Det er derfor et mere **bevidst** valg at tage en økologisk landbrugsuddannelse end at tage en konventionel. Det handler endvidere om et stort behov for at kunne klare sig selv netop fordi, at de selv vil være i stand til at forbruge ud fra deres egne principper med en høj grad af **gennemsigtighed** i hele fødekæden.

Analysen viser, at tanken om uddannelsen for de økologiske elever sker forholdsvis **sent**. Det er derfor på ingen måde elever, der overvejende har beskæftiget sig med landbrug gennem livet. Det handler mere om en **nyere, ideologisk tanke** om, hvad de ønsker at bruge deres ressourcer på.

Udover disse forskelligheder viser analysen, at der tilgængæld også er nogle kendetegn, der går på tværs af de konventielle elever og de økologiske elever. Generelt set tænker informanterne på landbrugsuddannelsen mere **interessebåret** end generelt set i den samlede population. **73 % (svarende til 53) af informanterne på denne uddannelse svarer, at de har fulgt deres interesse ved at vælge landbrugsuddannelsen.** 55 % ved, hvad de gerne vil arbejde med og har dermed en målrettethed i forhold til faget. Dette bliver gennemgået i det kommende afsnit.

.....
**Fælles passion
og frisk luft**

Cyklusforståelse og årstidernes gentagelse

Hvad der gør sig gældende på tværs af de to elevtyper, er den fælles forståelse for, at **tingene gentager** sig henover året. At man på forhånd ved, hvad der skal ske inden for hver tid af årets cyklus. Den generelle tendens er, at eleverne finder det motiverende og spændende at skulle følge årets gang og vide nogelunde hvad der skal gøres hvornår. De beskriver dog, at de finder en vis **frihed** i at den cyklus, de arbejder med, ofte strækker sig over længere tid. Informanterne oplever selv, at denne cyklus skaber **variation i forudsigeligheden**. Altså at arbejdsopgaverne er forskellige henover året, men at man alligevel er klar over, hvad der skal gøres under de respektive opgaver. Det får eleverne, på tværs af interesser, til at føle sig i **ét med naturen**, og forstå nogle ellers meget **omskiftelige og individuelle omgivelser og materialer**.

I følge analysen er dette også, hvad eleverne finder centralt i deres passion - de forskellige aspekter i faget. Særligt i forhold til **forskellige behov** afhængig af 'materialer', metoder og remedier. Eksempelvis sætter eleverne en stor dyd i at forstå, at en mark ikke bare er en mark, men afhænger af en masse iboende dog **foranderlige faktorer**. Ifølge analysen er det vigtigt for eleverne på landbrugsuddannelsen, at forstå denne foranderlighed og mærke efter, hvad man står overfor, og hvad dette gror ud af - også mere filosofisk set. Når det er sagt, så er eleverne ikke specielt filosofiske. Deres drivkraft bundfæster sig først og fremmest i noget så konkret som at **så et frø og se noget vokse af det**.

Friheden i det levende og det friske

Noget helt essentielt for elevernes valg af landbrugsuddannelsen er lysten til - eller behovet for - dagligt at få rigeligt med **frisk luft**. Centrale analytiske fund viser, at den generelle elevtype på denne uddannelse er **udemenneske**, der anser det som et helt basalt behov at være ude det meste af dagen og beskæftige sig med det **'levende'** og det **'friske'**. Ifølge informanterne er det at være i tæt kontakt med naturen altafgørende for at **føle sig levende** og undgå dårlige psykiske tilstande, som at føle sig stresset eller deprimeret. Det beskrives som meningsgivende for hele tilværelsen. Analysen beviser også vigtigheden af at føle **friheden** i kraft af at arbejde med og i naturen og med god **plads** og **ro** omkring sig. Denne gruppe af elever er generelt mere tilbøjelige til at tænke de mere frihedsøgende valg som alternativ til at tage denne uddannelse. Selv om de fleste tænker alternativer som anden erhvervsuddannelse eller arbejde, ligsom den samlede population, så har en relativ stor andel informanter, anset rejse eller sabbatår som alternativ til landbrugsuddannelsen. Her gør det sig gældende, at 26 % af informanterne fra denne uddannelse anser rejse som alternativ, mens 13 % betragter sabbatår som alternativ. For populationen er det hhv. 9 % og 7 %.

” Du kan **eksperimentere** for sindssygt. Og du kan gøre, som det **passer dig**. I stedet for at der står en eller anden nysgerrig nabo og glor hen over hækken.

Man kan gøre lige præcis det man vil. **Uforstyrret**.

Du kan **lege**. Du kan gøre det fordi, du har **lyst**. Du har **friheden** til det. Det har du ikke inde i byen.

.....

En livsstil - ikke (kun) et arbejde

I forlængelse af dette viser data også, at faget ikke bare er et arbejde men bliver opfattet som en **livsstil**. Både i forhold til det daglige arbejde men også i alle andre henseender.

” Det er en **livsstil** at arbejde mange timer om året. I nogen perioder tager du bare på **arbejde, sover, arbejde, sover**. Og nogle gange sover du på arbejde, fordi det ikke kan betale sig at køre hjem.

(...) Det er selvfølgelig ikke optimalt på sigt, hvis jeg nu skal have en familie. Så er det kun noget, du kan gøre i en **begrænset periode**.

Men så har du jo selvfølgelig erfaringen til at kunne få et **andet job**, der ikke kræver helt så meget af én. Eller det bedste ville være, hvis man måske har **startet sit eget op**.

Så er det jo netop bare ens **liv**. Så **familien bliver en del** af det.

Arbejde er livsstil eller livsstil er arbejde

Det er således motiverende for informanterne at kunne anse faget for at være en **livsstil**. Dette kan være på mange forskellige måder alt efter personlighed og interesseområde. Overordnet set gælder det dog, at de konventionelle elever betragter **arbejdet som en livsstil**. De økologiske elever betragter **livsstilen som et arbejde**. På denne måde er der lidt forskellige vinkler på, at det meste i informanternes liv flyder sammen, og at dette også er efterstræbelsesværdigt.

Kapitel 18

Personvognsmekaniker

BYTTEØKONOMI ER DRIVKRAFT
DER ER ALTID BRUG FOR EN MEKANIKER
DET ER FEDT AT UDVIKLE
SAMLINGSPUNKT FOR ANDRE MED SAMME INTERESSE

Karakteristika for dem der vælger personvognsmekaniker:

Analysen bygger på data fra 262 informanter fra spørgeskema og 14 informanter fra de kvalitative undersøgelser.

- Finder det tiltalende at fagligheden giver mulighed for at kunne tilbyde andre mennesker hjælp, som en form for **bytteøkonomi**.
- Ser faget som både **interesse** og **job**. Er tilbøjelige til at lade arbejde **lappe ind over fritiden**.
- Drives af at følge med **udviklingen**. Vil sikre sin fremtid igennem forståelse for skiftende **behov** i samfundet.
- Ønsker en varieret hverdag med **forskellige arbejdsopgaver** hvor der er plads til at **nørde** i faget og forstå **sammenhængene**.
- Drømmer om at få selvstændig virksomhed for at kunne **være sin egen chef** og lade faget dominere deres hverdag.

Bytteøkonomi er drivkraft

Ifølge informanter på personvognsmekaniker er der et helt særligt drive i at kunne **tilbyde andre mennesker sin hjælp**. At være i stand til at gøre brug af hinandens kompetencer på et helt basalt niveau. **Uden at skulle have penge i spil**. Dette nævner informanterne som en stor styrke ved deres fag. Det er noget, som de allerede beskriver som en del af deres hverdag, inden de påbegyndte uddannelsen. Dette beskrives også som en motivation for at **dygtiggøre** sig inden for faget – fordi man kan **se et direkte udbytte af de nødvendige eller ekstraordinære kompetencer**.

”

Det er jo både **vores arbejde og vores interesse**. Når jeg kommer hjem, kan jeg sagtens lige lave et eller andet. Altså skifte nogle ventiler til topstykket eller noget. Man motiveres til at lære mere, fordi man kan **bidrage med sin hjælp**, for man ringer jo ikke til en af sine venner, der læser filosofi på universitetet, fordi man lige skal ha' **skiftet en tandrem**.

Mekanikerinformanterne vælger i meget høj grad uddannelse ud fra interesse og målrettethed i forhold til **fremtidige jobs**. 80 % (207) har fulgt deres interesse i uddannelsesvalget, mens 58 % (150) svarer, at de **ved, hvad de gerne vil arbejde med**. Data fra spørgeskemaet viser, at informanterne fra personvognsmekaniker er mere tilbøjelige til at bruge deres fritid på at arbejde og være sammen med **vennerne**, end det gør sig gældende for populationen. 87 % er under 25 år og 90 % er mænd.

For personvognsmekanikerne har der i højere grad været **tidligere** overvejelser om mekanikeruddannelsen, end det er tilfældet for en lang række af de øvrige interesseuddannelser. 27 % (70 informanter) har haft tanken to år inden uddannelsesstarten eller tidligere. Ifølge den kvalitative data bunder dette i, at mekanikerfaget i høj grad er et **interessefelt** for eleverne. 28 % (ved siden af populationens 28 %) er **hjemmeboende**. Dette svarer til 127 ud af de i alt 262 mekanikerinformanter. De er knap så tilbøjelige til tidligere at have været tilmeldt en ungdomsuddannelse og heller ikke så tilbøjelige til at gennemføre en eventuel tilmeldt uddannelse.

Der er altid brug for en mekaniker

For mekanikerinformanterne ligger der stor tilfredsstillelse i at beskæftige sig med et fag, der er i udvikling. Det skaber tryghed for dem at vide, at der altid er brug for en mekaniker. Ifølge dem selv er det et af de fag, der altid vil bestå, uanset hvilken vej udviklingen går, fordi at mennesket altid vil have brug for at transportere sig.

”

Det fedt at lave noget som man ved, kan bruges i fremtiden. Jeg ved godt, at nu bliver dieselmotorer snart ulovlige. Det ved vi næsten alle sammen. Det nye er jo elbiler. Det kan du altid tage, efter du er færdig, hvis du kommer på et værksted, der laver elbiler. Så har du egentlig **sikret din fremtid**. Værkstederne er også nødt til at **udvikle** sig. Ellers bliver de irrelevante i forhold til udviklingen. **Så tjener de jo ikke nogen penge.**

Data viser, at informanterne på denne uddannelse ikke har en egentlig interesse i at præge samfundsudviklingen, men vil gerne følge med og rette sig ind, hvis det er det, der skal til for fortsat at være en del af faget og tjene penge.

Det er fedt at udvikle

Når informanterne taler om udvikling i faget, så handler det i høj grad også om at sikre sig, at man selv kan få de mest **interessante opgaver** inden for faget og for at opnå en **varieret hverdag**.

”

Det er fedt at **udvikle**, så det ikke bare er det samme og det samme – det er ikke bare kontorarbejde, hvor du sidder og **laver det samme** hele tiden. Hvis jeg skulle stå og **skifte bremses til jeg var 78**, det, ville jeg ikke synes, var ret fedt. Det er fordi jeg ved, der ikke er nogen udvikling i det.

Udover at stræbe efter en så varieret hverdag som muligt, så handler det også om fornemmelsen for den unikke bil, man står overfor og **fornemmelsen for den generelle kontekst**, som opgaverne indgår i. Informanterne beskriver selv dette som **nørdier**, hvor begejstringen for særlige opgaver ikke er til at skjule, fordi det er **interessen for brands og funktioner i hver enkelt bil**. En begejstring, der ifølge informanterne også bunder i det **storslåede** ved faget.

” Det der med biler, det er så **stort**. Der er så mange forskellige ting og forskellige dele. Det er forskelligt fra bil til bil.

Enten så gør du det rigtigt, eller også gør du det forkert. **Enten virker det, eller også virker det ikke**. Som tømrer kan du for eksempel lave et hus skævt, og så virker det stadigvæk, selv om det ikke er lavet rigtigt. Det er lidt lige som matematik – enten er det rigtigt eller også er det forkert.

Informanterne stræber i høj grad efter at få **tingene til at køre**. Det er målet i hverdagen. Noget er galt, og det må **fixes**. Dette er også informanternes generelle opfattelse af tilværelsen. Enten så kører det, eller også kører det ikke. I forlængelse heraf beskriver mekanikerinformanterne et behov for at vide, at der kun er **ét facit**. At hvis man gør det rigtigt, så er succeskriteriet opfyldt og tingene kører, som de skal. **Det virker**. Hvis man gør det forkert, så **ser man med det samme**, at resultatet af ens arbejde ikke er godt nok og må laves om. Informanterne beskriver det også som et udpræget **behov for at vide besked om kvaliteten** af deres arbejde.

Dette bekræftes også i snakken om den **jargon**, informanterne oplever i branchen. En meget direkte jargon hvor man ifølge informanterne, skal være klar på at **mester bestemmer** hvordan værkstedet ser ud, hvad der hænger på væggene, hvordan der lugter i omklædningen, og hvordan man snakker til hinanden. Af den kvalitative data fremgår det, at informanterne er underforstået med, at såfremt man ikke kan lide den hverdag, man automatisk vil få på et værksted, så skal man ikke være mekaniker. De beskriver, hvordan de ligefrem mener, at det er en **vigtig del af det at føle sig, som en rigtig mekaniker**.

Samlingspunkt for andre med samme interesse

Af data fra spørgeskemaet fremgår det, at 19 % har valgt uddannelsen fordi de **vil være selvstændig**. Det er omtrent samme tendens som for populationen. Dog viser den kvalitative data, at mekanikerinformanterne overvejer muligheden for at starte sit eget efter noget tid. Det er derfor ikke begrundelsen for at vælge uddannelsen, men i forlængelse af mekanikerelevernes fascination af **muligheder for bytteøkonomi**, opstår der også tanker om mulighed for på et **senere tidspunkt** at starte sit eget. Informanterne påpeger dog selv vigtigheden i at erkende, at man først skal **udvikle og dygtiggøre** sig, før man kan starte selvstændig virksomhed. Flere beskriver dette som en proces der skal udvikle sig over tid.

” Mange af os har tanken om at starte som **selvstændig**. Du kan bare starte med at tage **én bil ind ad gangen**. Som tømrer eller murer skal du kunne alt før du kan starte som selvstændig og du kan ikke starte alene for det tager lang tid. **Du kan sagtens skifte noget på en bil alene.**

Drømmen om at være selvstændig bunder også i et ønske om, at være sin **egen chef**. At kunne råde over sine **egne hverdagspraksisser** og føle **friheden** ved dette. Flere informanter beskriver ønsket om at være selvstændig som den **ultimate drengedrøm**, hvor faciliteter og omgivelser kan danne ramme om et **samlingspunkt for andre med samme interesse**. Det handler derfor også i høj grad om at kunne lade sin interesse for faget gennemsyre flere forskellige aspekter af livet.

Kapitel 19

Smedeuddannelsen

UD AT TJENE BOKSEN
SMÅ DELE DER BLIVER TIL NOGET STØRRE
JEG SKAL NOK FINDE UD AF AT LAVE DET

Karakteristika for dem der vælger smedeuddannelsen:

Analysen bygger på data fra 193 informanter fra spørgeskema og 11 informanter fra de kvalitative undersøgelser.

- Motiveres i høj grad af **penge**. Vil gerne arbejde **hårdt og tjene gode penge**. Er **mobile** i forhold til arbejdssted. Skal **yde før de vil nyde**. Vil gerne mærke man lever i kraft af **tungt** arbejde.
- Overvægt af **mænd** og mange er **hjemmeboende**. Bekendte og arbejdsplads inspirerer i høj grad til uddannelsen. En stor andel har **læreplads fra start**.
- Drives af at skabe et **konkret produkt** som tjener et **praktisk** og konkret formål. Det er vigtigt, at det giver **brugsværdi** for andre mennesker.
- Oplever at være tilstrækkelig gennem **samarbejde** og ved at kende de konkrete **forventninger**, der stilles.

Ud at tjene boksen

For mange af informanterne på smedeuddannelsen ligger den største motivationsfaktor i at **arbejde for pengenes skyld**. Ifølge data drives smedeleverne i høj grad af at arbejde **hårdt og længe**. At være hundrede procent på for at **udføre opgaven hurtigt og effektivt**. Det handler i høj grad om en overbevisning blandt eleverne om, at man skal yde, før man kan nyde. Disse elever er også fleksible i forhold til lokationen for deres arbejde. De er i høj grad **mobile i forhold til arbejdssted**. Bare de får lov at knokle igennem uden at skulle tage højde for de aspekter af arbejdet, som, de selv mener, er sekundære – eksempelvis diskussioner om teori og metode. Devisen kredser mere om 'lad os komme til sagen', end 'lad os udtænke den bedste løsning'.

” Jeg har søgt ude hos nogle, der har marked i USA. De har **montageopgaver**. En del af faget er at komme ud og montere. At **komme rundt**. Montageopgaver er på en eller anden måde internationalt, hvor du rejser ud af Danmark. Det er fedt at komme ud og opleve noget og ikke bare være her i Danmark. **Jeg vil bare ud at tjene boksen.**

Motivationen for at vælge uddannelse handler i høj grad om **lønniveau** samt **stabilitet** og **sikkerhed** i form af job, indtægt og læreplads. Lønnens størrelse fylder mere hos smedeinformanterne end for de fleste af de øvrige informanter. Informanterne fra smedeuddannelsen er generelt mere sporet ind på at vælge enten en **erhvervsuddannelse** eller **arbejde**, inden de vælger specifik uddannelse. Øvrige uddannelsesmuligheder (fx gymnasiale uddannelser, videregående uddannelser eller VUC) betragtes i meget ringe grad som alternativ. 84 % er **mænd** og 41 % (80 informanter) er **hjemmeboende**. Kun meget få har gennemført en ungdomsuddannelse inden smedeuddannelsen. Ud af dem, der overvejede arbejde som alternativ, havde 95 % (21 informanter) **ufaglært arbejde** i tankerne frem for faglært arbejde.

Smedeinformanterne er mest tilbøjelige til at have hørt om uddannelsen gennem **venner og bekendte** eller gennem en **arbejdsplads**. Særligt henvisningen fra arbejdspladsen skiller sig ud fra populationen. Kun 16 % af den samlede population har hørt om uddannelsen gennem sin arbejdsplads. For smedeinformanterne er tallet 26 % (50 informanter). Informanterne fra smedeuddannelsen er mere tilbøjelige end populationen til at have en læreplads allerede ved uddannelsesstart. **Hele 43 % af smedene havde en læreplads**, da de blev adspurgt i spørgeskemaet få uger inde i uddannelsesforløbet. Til sammenligning havde 27 % af populationen en uddannelsesaftale.

Små dele der bliver til noget større

Ud over at informanterne fra smedeuddannelsen er tilbøjelige til at lade sig drive af økonomiske parametre, så ligger motivationen også i muligheden for at **skabe konkrete produkter**.

” Det er jo altid fedt at lave noget, som man ved **andre mennesker har brug for**. Det er ikke altid sikkert, at du kan se et konkret produkt med det samme, men du ved, at du står og laver det her, fordi der er nogen, der skal bruge det. Det der med at man svejser noget sammen. **Små dele der bliver til noget større**. Det er fedt at se. Det tror jeg, **alle mennesker** synes er fedt.

For smedeinformanterne handler det i høj grad om at være med til at udvikle noget, der er **større end dem selv**. At være en del af større projekter, der gør verden til et nemmere sted at være. Deres tankegang kredser i høj grad om de mere **praktiske aspekter** af livet. Æstetik er underordnet for dem, det handler om de store og grove flader. Det skal virke og **tjene til et formål** – ellers er der ingen grund til at lave det. Det er en vigtig motivationsfaktor for informanterne på smedeuddannelsen. **Brugsværdien** står derfor centralt.

Jeg skal nok finde ud af at lave det

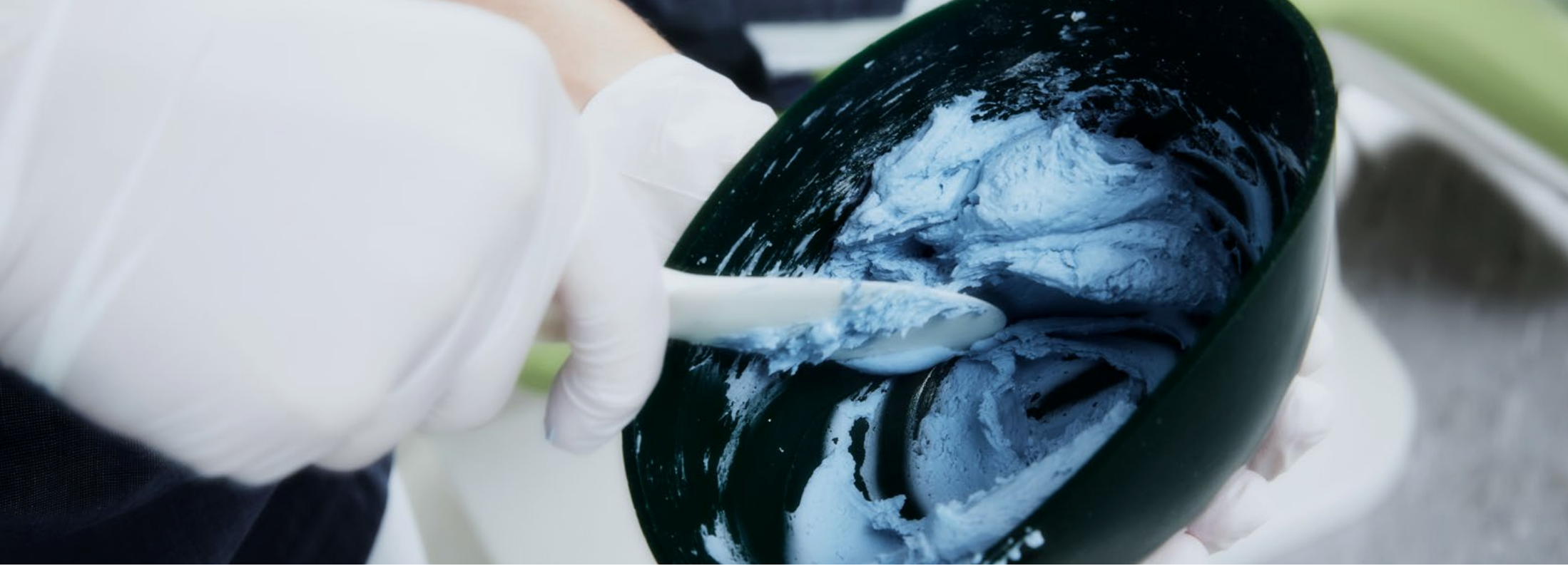
Informanterne motiveres af selv at finde frem til, hvordan de kommer frem til resultatet. For disse elever er det motiverende, når processen ikke er givet på forhånd. **De vil selv være i stand til at finde løsninger** og løse problemer, som de opstår. Dog har de et udpræget behov for at vide klar besked om, hvad der forventes af dem. Dette er ifølge smedeinformanterne vigtigt for at føle sig **tilstrækkelig**.

” Hvis bare jeg ved, hvad det er der skal laves, så skal jeg nok lave det. Altså du må fortælle mig, hvordan det skal se ud, når det er **færdigt**, og hvad du **forventer** af mig. Bare giv mig noget metal, så skal jeg nok **finde ud af at lave det, der skal laves**.

Ud over et stort behov for at få lov til at løse opgaverne på sin egen måde, så viser data også, at informanterne i høj grad drives af at arbejde med **metal som materiale**. Smedeinformanterne beskriver, hvordan de konstant **udfordrer** hinanden i hverdagen. At de grundlæggende har et ønske om at fremstå som den, der arbejder hårdest. Det beskrives af flere som en **daglig manddomsprøve**, der bidrager til, at informanterne føler, at de bedre kan mærke sig selv. En meget håndgribelig følelse af at føle man lever i kraft af tungt arbejde, der trætter kroppen.

Informanterne på smedeuddannelsen mener også, at **duften af metal og svejseapparatet er afgørende for at sætte rammen om stemningen og kulturen** i faget. En kultur, der ifølge informanterne også indebærer følelsen af at være en del af et samarbejde. For smedeleverne er dette samarbejde afgørende for at hverdagen bliver sjov – at man har andre at **snakke** med i løbet af dagen, så **stemningen ikke bliver alt for tung**.

Kapitel 20

Tandklinikassistentuddannelsen

ORDEN, OVERBLIK OG HYGIEJNE
ALSIDIGT ARBEJDE
DER MIN VEJ FØRTE HEN
IDENTITET I PÅKLÆDNING OG SMÅ REMEDIER

Karakteristika for dem der vælger tandklinikassistentuddannelsen:

Analysen bygger på data fra 125 informanter fra spørgeskema og 12 informanter fra de kvalitative undersøgelser.

- Rette ind efter grundlæggende og indforståede **systemer** i faget.
- Procesforståelse, overblik og **blækspruttefunktion**.
- **Patientkontakt** og service.
- Præcision, hygiejne og **andres sundhed**.
- Tryghed i at kende **hygiejnebestemt påklædning**.
- **Alternativ** til længere sundhedsfaglige uddannelser.

Orden, overblik og hygiejne

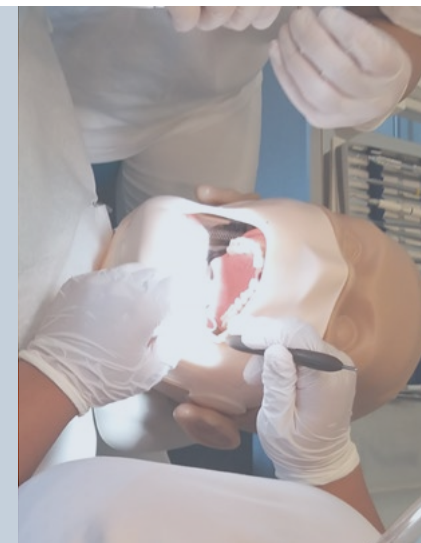
For eleverne på tandklinikassistentuddannelsen er det centralt, at man selv har en grundlæggende **forståelse for personlig hygiejne allerede inden uddannelsesstart**. I følge informanterne skal man sætte en **dyd i hygiejne**, og også udstråle dette gennem sine handlinger i hverdagen. At man føler sig tilpas ved at skulle passe ind i en meget bestemt måde at aggere på. Særligt når det gælder hygiejne. Endvidere viser data fra observation, interviews og fokusgrupper, at den klassiske elev på denne uddannelse helt grundlæggende kan lide at holde orden.

”

Hvis man har en god personlig hygiejne, så kan man også klare sig på klinikken.

(...)

Og alt har sin plads. Hvis du skal have noget i skuffen, må du ikke bare bruge fingrene, så skal du bruge en pincet. Det er rart at vide præcis, hvad man skal i de forskellige sammenhænge.

Man skal selv have lyst til at rette sig efter de grundlæggende og indforståede systemer der er i faget. Og i forlængelse heraf viser analysen, at **ordenssans** er grundlæggende fundament for at kunne være i faget og føle sig hjemme på en tandklinik. Dette er elevernes egen oplevelse af, hvad det kræver for at påbegynde uddannelsen.

Alsidigt arbejde

Vi skal også tage telefonen og rydde op

Analysen viser, at informanterne tiltrækkes af tanken om en alsidig hverdag, hvor de selv skal aggere **blæksprutte**. Eleverne på tandklinikassistentuddannelsen mener endvidere, at det er centralt, at man som elev på denne uddannelse har en grundlæggende **procesforståelse**. Men også lysten til at skulle have **overblik** i alle situationer som det kommende arbejde vil byde på. Eleverne beskriver, at dette er vigtige dybereliggende drivkrafter. Ikke kun noget der tillæres på uddannelsen.

” Jeg kan godt lide, at det **ikke er mit ansvar**, hvis noget går galt. Jeg har ligesom altid én at læne mig op ad.

Og så kan jeg godt lide, at det er os, der har mest **kontakt til patienten**. Vi kan hele tiden lære mere og tage kurser. Man kan hele tiden lære nye sider af faget at kende.

Vi skal også de helt **lavpraktiske** ting som at tage telefonen og rydde op. Jeg tænker, at vi som tandklinikassistent gør **mere** end tandlægerne, der bare sidder på deres stol.

Samtidig finder informanterne det vigtigt at være en del af et **team**. De betragter generelt sig selv som **assistenter** i mange henseender på klinikken. En stilling, der kræver kendskab til samtlige processer, men som også kræver, at man udfylder sin plads i virksomheden som en samlet enhed. Derfor er **forståelse** et centralt kodeord. Mens **ansvar er et ord, der kan skræmme eleverne** lidt. De vil gerne have ansvar for opgaver, men de føler sig ikke klar til at tage ansvaret for helt centrale processer og for patientens helbred mere substantielt set. Dette handler ikke om, hvor langt de er på uddannelsen, men ligger bevidst i deres uddannelsesvalg også.

Drive og motivation

Patientkontakt står øverst på listen over informanternes drive. Helt grundlæggende stræber de efter at få andre til at føle sig tryk og godt tilpas. Det er et grundlæggende krakteristika hos eleverne, der også er **forsigtige typer, der grænser til det konfliktsky**.

Der min vej førte hen

En lillesøsteruddannelse

Vigtige pointer at betragte i analysen af tandklinikassistenterne er, at de sammenligner sig selv og deres faglighed med **andet sundhedsfagligt personale som tandlæger og sygeplejersker**. Med informanternes egne ord har deres højeste drømme og ønsker været at uddanne sig **'højere' inden for det sundhedsfaglige** felt. For denne gruppe af elever gælder det altså, at interessen og bevidstheden om **præcision, hygiejne og andres sundhed** har været tilstede gennem en årrække. Analysen viser, at mange har haft følelsen af, at det var her deres vej førte til. Det var **denne vej der var mulig** for dem. Måske havde de drømt om at blive sygeplejerske, men har fået at vide gennem flere forskellige kanaler, at de ikke havde de fornødne kompetencer. Derfor er den gængse opfattelse hos informanterne, at dette er en **'lillesøsteruddannelse'** til enten sygeplejerske eller tandlæge. Det er dog på ingen måde en dominerende tanke hos undersøgelsens informanter, at skulle videreuddanne sig og herigennem opnå den først ønskede uddannelse.

Identitet i påklædning og små remedier

Du skal kunne se om det er beskidt

Generelt set er der strenge krav om påklædning i klinikken. Både på skolen og på elevernes kommende arbejdsplads. Analyse viser, at eleverne finder det spændende at skulle **ikklæde sig noget særligt på arbejde**. Samtidig beskrives det også som rart at vide, hvad man skal have på, hvordan tøjet skal sidde, og at det er det **samme hver dag**.

Informanterne nævner selv, at påklædningen er en måde at opretholde **hygiejne** på. Analysen viser, at informanterne finder det tilfredsstillende, at der er særlige **retningslinjer** for beklædningen. De beskriver at det bidrager til en følelse af, at de understøtter hygiejnekrav tilstrækkeligt, når man på det hvide eller blå tøj, tydeligt ser snavs og skidt. Desuden finder informanterne en **tryghed** i at vide at de har passende påklædning på, og ikke skal tage stilling til, hvorvidt andre føler sig truffet af deres påklædning. For informanterne er det trygt at vide, at man **passer ind** på klinikken. Samtidig er det en uniform, der for eleverne kan skabe en vis form for distance til deres egen personlighed, således at de føler, de tager en **'arbejdsidentitet'** på, og dermed føler sig tryk ved at vide, præcis hvad de skal, og hvilke **signaler** de sender.

Samtidig viser data, at informanterne godt kan lide det **finmotoriske** og brugen af **små remedier**. Igen handler det om, at de efterstræber at tingene er **gennemsigtige** - de skal kunne se hvad tingene er, hvor de skal ligge, hvad det skal bruges til, hvordan det skal behandles etc. Det er en vigtig del af **overblik og indblik** i samtlige processer i hverdagen.

Kapitel 21

Tømreruddannelsen

UOVERENSSTEMMELSE I UDDANNELSENS NAVN
AT UDRETTE NOGET STØRRE
SANSELIGHED OG ÆSTETIK

Karakteristika for dem der vælger tømreruddannelsen:

Analysen bygger på data fra 606 informanter fra spørgeskema og 29 informanter fra de kvalitative undersøgelser.

- Være med til at bygge noget op fra nul til 100. At følge processen fra tanke til et konkret produkt.
- Stoltheden ved at skabe noget der står i mange år i samspil med andre.
- Variation i arbejdsopgaver skaber vedvarende energi og interesse.
- Et personligt projekt og tilfredsstillelse ved at kunne udøve bytteøkonomi.
- Anerkendelse og vi-mentalitet.
- Forståelse for kontekster, ingen one-size-fits-all-løsninger.
- Værdsætte materialers levende, omskiftelige egenskaber.

Uoverensstemmelse i uddannelsens navn

I det kommende afsnit bruges ordet **Tømreruddannelse**. I systemet kaldes denne uddannelse Træfagenes Byggeuddannelse, men idet nærværende undersøgelse tager afsæt i **elevernes oplevelser og ordvalg** anvendes Tømrer, da det er dette informanterne selv bruger i beskrivelserne af deres uddannelse.

At udrette noget større

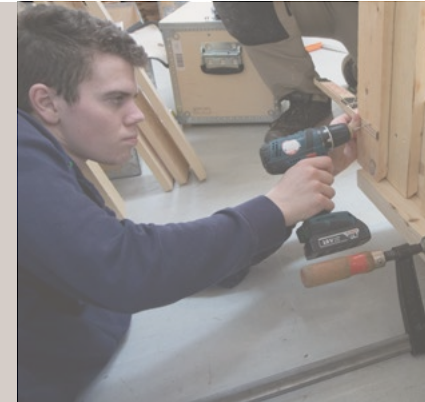
Fra nul til 100

For informanter fra tømreruddannelsen er det vigtigt at beskæftige sig med noget, der gør dem glade. Der er fokus på **personlig trivsel og drive** ved elever på denne uddannelse. Drivet ligger ofte i at være med til at bygge noget **konkret og håndgribeligt**. At se noget **vokse fra nul til 100 på kort tid**, for derefter at kunne kigge på det mange år efter og stadig føle stolthed over, at man har været med til at lave det. Det drejer sig særligt om et fokus på et fysisk og konkret produkt, og ikke et resultat på papir. Det giver **følelsen af at have udrettet noget**. En følelse, der efterstræbes af disse elever.

Det er generelt **procestænkende** informanter. De tænker i **flere dimensioner, og har forståelse for tingenes kontekst og forandring over tid**. Eller materialers unikke egenskaber der for eksempel skal **tilpasses den enkelte situation**. Det er noget af det, som tømrereleverne i følge data synes om at beskæftige sig med, og også anser sig selv for at have en styrke i.

” Jeg tror, at vi er fælles om at have et behov for at få det der kick, som man bare ikke får andre steder.

Da jeg arbejdede på lager, følte jeg aldrig, jeg udrettede noget. Slet ikke på samme måde. Her bliver det vi laver jo stående i mange år. Vi laver noget, der er til for at

Fascinationen ligger særligt i det hånddrevne arbejde, hvor informanterne føler at de som menneske kan **udføre store mirakler med deres bare næver og grundlæggende teknikker**.

Flere informanter påpeger, hvordan omskifteligt arbejde står højt på listen over begrundelser for at tage tømreruddannelsen. Omskifteligt arbejde forbindes her med en hverdag, der byder på flere **forskellige arbejdsformer**. Her nævner informanterne dog, at de udmærket er klar over, at visse dage kan byde på mere endsformigt arbejde, men at der i længden er et grundlæggende behov for:

- Nye **arbejdspositioner**
- Nye **omgivelser**
- Nye **materialsammensætninger**

Min faglighed - mit bidrag

Data viser endvidere, at informanterne ser et personligt projekt i at tage tømreruddannelsen. Noget, der på et personligt plan bringer glæde og tilfredshed over, hvad de kan bidrage med. En drivkraft hos informanterne fra tømreruddannelsen er i forlængelse heraf **muligheden for at bedrive en form for bytteøkonomi**. Fælles for undersøgelsens deltagere inden for dette fag er, at de finder det tiltalende at kunne udnytte deres faglighed på et mere privat plan også. Flere nævner eksempelvis, at de ønsker at åbne muligheden for at kunne bygge eller renovere deres eget hus. Eller at de tilegner sig skills, der medvirker til, at de kan **bytte ydelser med venner** der har anden faglighed. Informanterne beskriver, hvordan det får dem til at føle sig værdig og i stand til at bidrage med noget i relationen til andre.

Vi-mentalitet

Ud over at kunne hjælpe andre og sig selv, handler det for mange også om at **få ros for det man laver**. Her peger pilen tilbage på det, der tidligere er nævnt i kapitel 3 om 'bløde' motivationer for at tage en erhvervsuddannelse. Det er her nævnt, at anerkendelse er en vigtig motivationsfaktor for mange elever. Dette parameter er vigtigt for informanterne på denne uddannelse.

” Det er bare super fedt at træde to skridt tilbage og se det her kæmpe hus. “Det har jeg fandeme været med til at bygge”. Det er jo **selvrealisering** på et eller andet plan. Altså, det sidste led i behovspyramiden.
 (...)
 Jeg glæder mig helt vildt til om 20 år at kunne køre rundt i byen og sige “jeg **var med til** at lægge tag på det der hus, ordne gavle og nye vinduer her” og sådan nogle ting.

Men den klassiske retorik hos tømmerinformanterne er at snakke 'vi'. Her betragtes samarbejdet i en medarbejdergruppe som alfa og omega for at kunne præstere og skabe de gode resultater. For informanterne er det essentielt at mærke stoltheden sammen. **Vi-mentaliteten peger også tilbage til tømrernes fascination af at kunne hjælpe hinanden med deres faglighed**, og gøre brug af andres faglighed for sammen at skabe resultater. Så når informanterne eksempelvis nævner tilfredsstillelsen ved at 'være med til', så tager informanterne det for givet, at resultater **skabes i samspil med andre, hvor man løfter i flok**. Anerkendelsen søges derfor også i samspillet med andre.

Sanselighed og æstetik

Finesse der dufter godt

I følge informanter fra tømreruddannelsen er et fokuspunkt for deres uddannelsesvalg, at de materialer, der arbejdes med, er tiltalende. Det er også med et særligt fokus på **æstetik og sanselighed**, at de vælger netop tømreruddannelsen frem for andre uddannelser i samme retning. Informanterne nævner, at man skal være i stand til at mærke efter på materialet, og at der ikke er nogen one-size-fits-all-løsninger. Det handler om at **forstå hver enkelt løsning og tilpasse** til de konkrete projekter eller omgivelser. Og det skal man ifølge informanterne på tømreruddannelsen „kunne lide for at trives i faget.

” Der er bare noget over træ som **materiale**. Altså det dufter godt. Der er mere **finesse** over det end for eksempel murerfaget, som jo ellers kunne ligne lidt.

Og så tiltaler det mig at tømrerfaget er så **miljøbevidst** på mange punkter. Altså man føler sig **tættere på naturen** på en eller anden måde. Det er super fedt.

Ud over at informanterne nævner, at en udpræget interesse eller forståelse for materialers betydning er afgørende for deres gejst for faget, så nævner flere også en tilfredsstillelse med at arbejde med bæredygtige materialer. Informanterne fra denne uddannelse finder et stort drive i at arbejde udendørs. Med informanternes egne ord **højner det livskvaliteten og glæden i hverdagen, når de arbejder udendørs** ind imellem eller altid. Det beskrives, at de dermed mærker, at de **lever**.

Kapitel 22

VVS-energiuddannelsen

IKKE ALTID KOMFORTABELT
EN VARIERET HVERDAG
ET JOB - IKKE IDENTITET

Karakteristika for dem der vælger VVS-energiuddannelsen:

Analysen bygger på data fra 133 informanter fra spørgeskema og 18 informanter fra de kvalitative undersøgelser.

- Finder det tiltalende, at arbejdet handler om et **sikkerheds- og kvalitetsspørgsmål**.
- Drives af, at der **forventes noget af deres arbejde**.
- Har styrken i at **forudse løsninger og output** af det arbejde, de laver.
- Skal kunne leve med at arbejde i **usædvanlige stillinger** og se nødvendigheden eller det sjove i dette.
- En **varieret hverdag** er vigtig - enten i form af variation i arbejde eller variation i kontakter.
- **Menneskelig kontakt eller forståelse for den praktiske anvendelse** er alfa og omega for interesse og engagement.
- Arbejdet som middel til målet om at få den hverdag, man selv ønsker. **Faget er derfor ikke identitet**.

Ikke altid komfortabelt

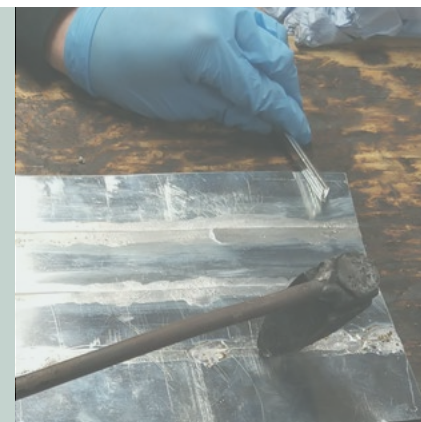
For informanterne på VVS-energiuddannelsen er det tiltalende, at faget kræver en vis form for faglighed. At opgaverne ikke kan udføres af hvem som helst, men at man skal være sikker på at det man laver, gøres på den rigtige måde. At det både handler om et **sikkerheds- og kvalitetsspørgsmål**. Det tiltaler dem, fordi der så også stilles krav til, at man påtager sig det ansvar det er at udføre arbejde inden for mange dele af faget. Eleverne beskriver også, hvordan de godt kan lide at forsøge at forudse løsninger og output af det arbejde, de laver.

Data viser endvidere, at informanter fra denne uddannelse anser det for at være et vilkår at skulle arbejde i **usædvanlige stillinger**.

.....

En varieret hverdag

” Der er nogle dele af faget, hvor du også skal **beregne**, så det skal du jo kunne lide. Og så skal du kunne **holde ud** at sidde sammenkrøllet på knæerne inde i et skab en hel dag. Eller sætte ventilation op på et smalt loft mens du kravler rundt i rockwool. **Det er jo ikke altid lige komfortabelt.**

I følge informanterne på VVS-energiuddannelsen er det efterstræbelsesværdigt med en hverdag med **variation**. At det er forskelligeartede opgaver, men også at de møder forskellige typer mennesker med forskellige behov.

” Du kan ende i et job på en byggeplads, hvor din opgave for de næste to år er at hænge håndvaske op. Så der er nogle opgaver, der er meget ensformigt.

Men du kan også være heldig at renovere nogle boliger, hvor der bor nogle folk. Så kan det godt være det er den samme håndvask, du hænger op i den samme type lejlighed, men nu er der lige pludselig en anden ting, du skal forholde dig til. Nu er der også en beboer i lejligheden. **Det gør også, at det bliver noget helt andet igen.**

Helt centralt i elevernes drive og motivation står dog den **menneskelige kontakt**. Det er essentielt, at de kan se deres arbejde i en **virkelighedsnær kontekst**, hvor de ser de levende mennesker der skal bruge deres arbejde. Det er på en meget lavpraktisk måde, at deres behov for at komme ud til Hr. og Fru Danmark kommer til udtryk. Informanterne beskriver, hvordan den sociale kontakt til andre mennesker er afgørende for at de føler at dagligdagen bliver spændende og varieret.

De menneskelige værdier kommer også til udtryk i andre aspekter, hvor VVSeleverne finder det vigtigere end populationen, at kunne **opfylde de mere bløde værdier** både her og nu og i fremtiden. Dette handler blandt andet om vigtigheden af at have eller stifte familie, eje sin egen bolig og have råd til at tage på ferie. Stabilitet, sikkerhed og anerkendelse i et fællesskab er dog stadig højeste prioritet, som det også er for populationen. Ligesom muligheden for at realisere sine drømme i kraft af sikkerhed og stabilitet også ligger høj på prioriteringslisten.

Et job - ikke identitet

Der er bred konsensus blandt undersøgelsens informanter på VVS-energiuddannelsen, om at uddannelsen **ikke er gennemsyret af deres personlige interesse**. Slutproduktet af uddannelsen anses for at være **'et job'**. For dem betragtes det altså som at gå på arbejde, for at kunne få det i sit liv man ønsker. Det er derfor ikke en egentlig interesse eller livsstil for informanter på denne uddannelse.

Data viser også, at de informanter, der deltager i undersøgelsen, er startet denne uddannelse ved et **tilfælde**. Dette kan vise sig at være meget specifikt for de interviewede informanter, men da tendensen gennemsyrede al den indsamlede kvalitative data fra dette fag, vurderes det, at der kan være tale om et generelt billede. For informanterne her gør det sig gældende, at de kunne være landet på en anden uddannelse. Dette er en gruppe elever, der i høj grad bekræfter den generelle tendens til, at GF2 elever vælger uddannelse for at komme væk fra en tidligere situation, de ønsker at ændre.

Flere beskriver at valget er faldet på VVS-energi, fordi det var her, de fik en læreplads eller arbejdede ufaglært forinden. Hele 53 % af informanterne fra denne uddannelse arbejdede ufaglært året inden uddannelsesstart og samtidig har **54 % af det samlede antal informanter fra VVS-energiuddannelsen en aftale om læreplads** omkring uddannelsesstarten.

Dette kan også begrunde, hvorfor 29 % har besluttet sig et til 1-1/2 år inden uddannelsesstarten (som er tidligere end det generelle billede for populationen). Fordi en del informanter har været i et job inden for branchen og arbejdet sig hen i mod uddannelsen i et stykke tid.

I forlængelse heraf har 32 % (42 informanter) hørt om uddannelsen fra en arbejdsplads og 39 % (52 informanter) gennem familie mens 32 % (42 informanter) hørte om uddannelsen gennem venner. Af den kvalitative data fremgår det også, at mange informanter har stiftet **bekendtskab med faget gennem familie eller bekendte**. Derfor spiller disse en rolle sammen med **arbejdsgiverne**. Til gengæld er det ekstremt få informanter på denne uddannelse der har stiftet bekendtskab med uddannelsen gennem skolens hjemmesiden, ug.dk eller de sociale medier.

Skoler der har deltaget i undersøgelsen:

Campus Vejle
CELLF
College 360
EUC Lillebælt
EUC Nord
EUC Nordvest
EUC Sjælland
EUC Syd
HANSENBERG
Herningsholm
Hotel- og restaurantskolen
IBC
Jordbrugets uddannelsescenter
Kold College
Learnmark
Mercantec
NEXT
Rybners
Svendborg Erhvervsskole
Syddansk Erhvervsskole
TEC
TECHCOLLEGE
Tietgen
Tradium
UC Holstebro
UC Ringkøbing Skjern
Unord
Viden Djurs
ZBC
Aarhus Business College
Aarhus Tech
Aalborg Handelsskole

Billeder i rapporten er venligst udlånt af:
Learnmark
Syddansk Erhvervsskole
Tradium
ZBC

Styregruppen for projektet består af:

Anne Louise Mikkelsen, HANSENBERG
Dorte Wihre, Danske Erhvervsskoler og -Gymnasier
Elisabeth Damkjær, Learnmark
Jakob Nørgaard Hansen, Svendborg Erhvervsskole
Lars Havelund, Syddansk Erhvervsskole
Lizette Yde Frederiksen, Rybners
Lotte Waltersdorff-Lassen, Aarhus Tech
Marianne Marie Andersen, ZBC
Stine Sund Hald, Danske Erhvervsskoler og -Gymnasier
Trine Breyt Joensen, NEXT
Ulrik Vosgerau, Tradium

Undersøgelsen er udført af:

Ann-Sophie Frohmé Schultz
Projektkonsulent, sociolog
Danske Erhvervsskoler og -Gymnasier
asfs@sde.dk

Projektledelsen er varetaget af:

Trine Kynde Hovad
Kvalitetsskonsulent
Syddansk Erhvervsskole
tkh@sde.dk

Rapport januar 2020 - februar 2021

Ved Danske Erhvervsskoler og -Gymnasier.
I samarbejde med 32 erhvervsskoler i Danmark.